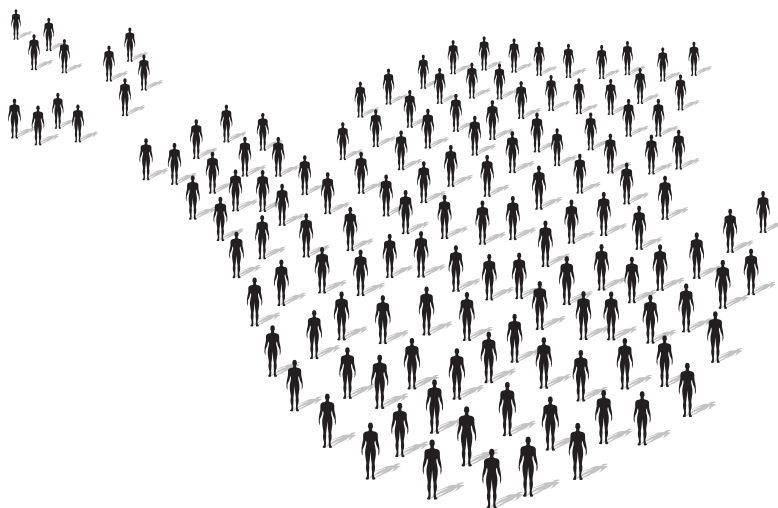

Centar za mirovne studije
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

MLADI I IZGRADNJA MIRA

Anja Gvozdanić i Dunja Potočnik

Publikacija je nastala u sklopu istraživanja "Mladi i izgradnja mira" koje financira EU.

Centar za mirovne studije
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

MLADI I IZGRADNJA MIRA

Anja Gvozdanović i Dunja Potočnik

Izdavači Centar za mirovne studije
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Za izdavače Lovorka Bačić
Vlasta Ilišin

Recenzenti Berto Šalaj
Dražan Šimleša

Stručna potpora MAP Savjetovanja
Anka Kekez Koštro i Marina Škrabalo

Lektura Mirela Travar

© Centar za mirovne studije
© Institut za društvena istraživanja u Zagrebu

Elektroničko izdanje 2009. godine
ISBN 978-953-99374-9-0

Ova publikacija izrađena je uz pomoć Europske unije. Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost Centra za mirovne studije i IDIZ-a i ni na koji se način ne može smatrati da odražava gledišta Europske unije.

Europsku uniju čini 27 zemalja članica koje su se odlučile postupno povezivati svoja znanja, resurse i sudbine. Zajednički su tijekom razdoblja proširenja u trajanju od 50 godina, izgradile zonu stabilnosti, demokracije i održivog razvoja, zadržavajući pritom kulturalnu raznolikost, toleranciju i osobne slobode. Europska unija posvećena je dijeljenju svojih postignuća i svojih vrijednosti sa zemljama i narodima izvan svojih granica.

Anja Gvozdanović
Dunja Potočnik

MLADI I IZGRADNJA MIRA

Analiza aktivnosti izgradnje mira
u udrugama mladih i za mlade

Centar za mirovne studije
Institut za društvena istraživanja u Zagrebu
Zagreb, 2009.

SADRŽAJ

1. Uvod.....	7
2. Razlike potreba i iskustava u izgradnji mira.....	20
3. Prepoznatost važnosti izgradnje mira.....	23
4. Izgradnja mira i mirovno obrazovanje.....	26
5. Metodologija.....	29
6. Analiza natječaja.....	33
7. Informacije o organizaciji udruga.....	47
8. Djelatnost udruga.....	56
9. Opis projekata.....	61
10. Preporuke.....	77
11. Zaključci.....	80
12. Prilog 1.: Prikaz analiziranih natječaja.....	84
13. Prilog 2.: Primjeri dobre prakse.....	109
14. Prilog 3.: Upitnici.....	125
15. Literatura.....	149

1. UVOD

Imenujući 2000. godinu Međunarodnom godinom kulture mira, članice Ujedinjenih naroda simbolički su označile novo usmjerenje globalne politike u novom tisućljeću. Period od 2001. do 2010. godine proglašen je Međunarodnim desetljećem za kulturu mira i nenasilja za djecu svijeta pri čemu je kultura mira definirana «vrijednostima, stavovima i ponašanjima koji odražavaju i inspiriraju socijalne odnose na temelju principa slobode, pravde i demokracije, svih ljudskih prava, tolerancije i solidarnosti a koji se odriču nasilja te nastoje spriječiti konflikte time što se usmjeravaju na rješavanje uzroka problema kroz dijalog i pregovore te koji jamče potpuno raspolaganje svim pravima i sredstvima za sudjelovanje u razvoju svojih društava» (*Culture of Peace, UNESCO*).

U Deklaraciji akcijskog programa za kulturu mira UN-a iz 1999. godine, stoji možda najpotpunija definicija kulture mira koja ju opisuje kao skup vrijednosti, stavova, tradicija, obrazaca ponašanja te načina življenja osnovana na:

- a) poštivanju života, okončanju nasilja te promociji i praksi nenasilja kroz obrazovanje, dijalog i suradnju;
- b) potpunom poštovanju principa suverenosti, teritorijalnog integriteta i političke neovisnosti država te izostanka intervencije po pitanjima koja su u svojoj osnovi unutar nacionalne jurisdikcije bilo koje države, u skladu s Poveljom UN-a i međunarodnog prava;
- c) potpunom poštovanju i promociji svih ljudskih prava i temeljnih sloboda;
- d) predanosti mirnom rješavanju sukoba;
- e) naporima za udovoljavanje potrebama razvoja i okoliša za sadašnje i buduće generacije;
- f) poštovanju i promociji prava na razvoj;
- g) poštovanju i promociji jednakih prava i prilika za žene i muškarce;
- h) poštovanju i promociji prava svih na slobodu izražavanja, mišljenja i informacija;

- i) odanosti principima slobode, pravde, demokracije, tolerancije, solidarnosti, suradnje, pluralizma, kulturne različitosti, dijaloga i razumijevanja na svim razinama društva i među narodima; te promovana od strane nacionalne i međunarodne okoline koja provodi mir (*International Year for Culture of Peace: Launch of a Global Movement*).

Ideju kulture mira nastalu krajem 2. svjetskog rata prvenstveno je promovirao UNESCO (Organizacija za obrazovanje, znanost i kulturu Ujedinjenih naroda) te je time izgradnja mira dobila institucionalnu pozadinu na globalnoj razini (*Brief History of the Concept of a Culture of Peace*). Pojam kultura mira nastao je krajem Hladnog rata a formuliran 1989. na Kongresu o miru održanog u Africi. U svojoj deklaraciji, Kongres je savjetovao UNESCO da pomogne konstruirati novu viziju mira razvojem kulture mira temeljenoj na univerzalnim vrijednostima poštovanja života, slobode, pravde, solidarnosti, tolerancije, ljudskih prava i jednakosti žena i muškaraca (*Brief History of the Concept of a Culture of Peace*). Naime, sam pojam je potekao prije Kongresa i to 1986., iz Peruanske obrazovne inicijative te Izjave o nasilju u Sevilli formuliranom iste godine u kojem su znanstvenici cijelog svijeta kategorično izjavili da rat nije rezultat, niti ga se može opravdati determinacijom gena, nasilnih mozgova, ljudske prirode ili instinkta nego je, naprotiv - društveni izum. Stoga, vrsta koja je izumila rat, sposobna je izumiti mir. Izgradnja kulture mira ne znači rad na suzbijanju svih sukoba jer bi to značilo zalagati se za poništavanje svih neslaganja interesa, gledišta ili ponašanja ljudi ili grupa – što je nemoguća i demokratski upitna ideja. Naprotiv, važno je naučiti i usvojiti načine kako se nositi s konfliktnim situacijama na konstruktivan način koji može dovesti do pozitivnih ishoda za pojedince i društvo. «Općenito, istraživači i *policy makeri* kulture mira podrazumijevaju da izgledi za izgradnju istinski trajna mira ne ovise presudno o preuzimanju modela demokracije zapadnih zemalja u ostalom svijetu – takvi izgledu, štoviše, nisu realni – već o sposobnostima postojećih kultura i društava na njihovim sadašnjim stupnjevima razvoja da mobiliziraju snage mira, koje su, po

njihovom mišljenju, u njima nesumnjivo prisutne premda zapretane» (Katunarić, 2007: 402). Odnosno, «kultura mira će se dostići kada građani svijeta shvate globalne probleme i usvoje vještine za rješenje sukoba te se nenasilno zalažu za pravdu, žive po međunarodnim standardima ljudskih prava i jednakosti, cijene kulturnu različitost, poštuju Zemlju te jedni druge. Takva znanja se mogu dostići samo sustavnim obrazovanjem za mir» (*Hague Appeal for Peace Global Campaign for Peace Education*).

Granice pojmova koji se u političkoj tradiciji vezuju uz izgradnju mira – riječ je o prevenciji sukoba (*conflict prevention*), stvaranju mira (*peacemaking*), održavanju mira (*peacekeeping*), izgradnji mira (*peacebuilding*) te osnaživanju mira (*peace enforcement*) – često su zamučene. Iako se u svakodnevnom govoru pojmovi izgradnje i održavanja mira te demokratizacije i očuvanja ljudskih prava često izjednačuju, postoji točna linija razgraničenja ovih pojmova. Tako se u *Peacebuilding – the Asian Perspective* (2006) navodi da su aktivnosti izgradnje mira usmjerene ka:

- uspostavljanju sigurnosti i ponovnoj uspostavi mira i poretka putem razoružanja, demobilizacije i reintegracije suprotstavljenih strana u društvu
- ponovnoj uspostavi osiguranja temeljnih ljudskih potreba i sigurnosti
- izgradnji državnih institucija te izgradnji/jačanju njihove sposobnosti osiguranja usluga i podrške demokratizaciji
- izgradnji održive tržišne ekonomije koja ne podiže tenzije u osjetljivom post-ratnom društvu te koja će dovesti do razvoja
- povratak izbjeglica i raseljenih osoba.

Prema *United Nations Peacekeeping Operations* (2008) izgradnja mira uključuje niz mjera koje su usmjerene na smanjenje rizika ponovnih sukoba jačanjem nacionalnih kapaciteta za osiguranje mira i menadžment sukoba na svim razinama. Operacije izgradnje mira mogu uslijediti nakon operacija održavanja mira koje su prekinute zbog isteka mandata. Često je potrebna dulja prisutnost međunarodnih organizacija na post-ratnom području, kao i financiranje iz više izvora. Razlozi

međunarodnog angažmana leže u podkapacitiranosti domaće civilne scene, kao i u pravnom sustavu koji je djelomično ili čak u potpunosti uništen ili razvojem zaostao u vremenu početka oružanog sukoba. Stoga je presudan element izgradnje mira spremnost svih aktera na regionalnoj, lokalnoj i međunarodnoj razini, odnosno, i vladinih i nevladinih institucija, da se dugoročno posvete izgradnji mira. Važnost lokalnih organizacija civilnog društva leži u osiguranju veze između izgradnje mira i prijenosa informacija koje su potrebne za koordiniranje strategija izgradnje mira. Krajnji cilj ovakvog osnaživanja vezan je uz unaprjeđivanje i samopodršku lokalne vlasti te uz razmjenu ideja o izgradnji mira i pomirenju.

Održavanje mira se kroz godine razvilo od vojnog modela promatranja prestanka ratnih sukoba te razdvajanja sila nakon unutardržavnog rata, u kompleksan model koji se sastoji od mnogo elemenata – vojske, policije i civilnog društva – koji zajedno rade na temeljima održivog mira. Operacije Ujedinjenih naroda (UN) u pravilu su potpora implementaciji prestanka mira, i često se očekuje njihova aktivna uloga u stvaranju i izgradnji mira. Operacije održavanja mira vođene UN-om također se mogu koristiti na taktičkoj razini, s odobrenjem Savjeta sigurnosti UN-a, a u cilju zaštite samih snaga UN-a tijekom svog mandata, kao i za održavanje javnog reda i mira. Iako je prvi dojam da su razlike održavanja i osnaživanja mira «robustne», postoje bitne razlike; dok održavanje mira uključuje upotrebu sile na taktičkoj razini i uz pristanak domaćina i/ili glavnih snaga u sukobu, osnaživanje mira može uključivati upotrebu sile na strateškoj ili međunarodnoj razini što je obično zabranjeno za države članice osim ako nije dobiveno odobrenje od Savjeta sigurnosti.

Whaley i Piazza-Georgi (1997) navode da je izgradnja mira termin koji je postao široko prihvaćen u međunarodnoj politici i razvoju 1992. kad je generalni tajnik UN-a objavio *Agendu za mir*. Ovaj dokument ide preko klasičnih ratnih situacija ratovanja između nacija te naglasak stavlja na međuregionalne i unutarnacionalne konflikte, građanske ratove te etničke i religijske konflikte. *Agenda za mir* ima podnaslov: *Preventivna diplomacija, stvaranje mira i održavanje mira*,

te pomaže u rasvjetljivanju definicije izgradnje mira te povezanih pojmova – preventivna diplomacija i stvaranje mira, a koji su definirani na sljedeći način:

- preventivna diplomacija je akcija kojom se sprječava nastanak sukoba, eskaliranje postojećih sukoba u konflikt te njihovo širenje;
- stvaranje mira je akcija kojom se suprotstavljenim snagama pomaže u postizanju dogovora.

Tijekom devedesetih, pojam se proširio zbog jačanja svijesti o složenosti prelaska u postkonfliktno razdoblje te simultanih i višedimenzionalnih potreba postkonfliktnih društava. Tako je 1995. Boutros Ghali u *Dodatku Agendi za mir* proširio pojam od predkonfliktna prevencije, zatim akcija za vrijeme sukoba do postkonfliktnih mjera (Call, Cousens, 2008). UN kao istaknuta organizacija odgovorna za međunarodni mir i sigurnost izazov je nalazio u pitanju pretvaranja kratkotrajne prisutnosti *peacekeepera* u društvenu promjenu. U tom smislu, izgradnja mira počela je biti povezivana s razvojnom politikom (Neethling prema Sending 2004:5). Iz međunarodne perspektive tijekom Hladnog rata, u suočavanju s problemima međunarodnog mira i sigurnosti razvijene doktrine, strategije i institucije bile su neadekvatne za rješavanje sukoba u novoj eri (Neethling prema Tschirgi 2003: 1).

Izgradnja mira nije samo rad na sprečavanju povratka u sukob nekad sukobljenih strana, već se usmjerava na prave uzroke ne samo netom završenog rata, već svih potencijalnih sukoba. U tom smislu, možemo razlikovati negativan mir, odnosno, izostanak oružanog sukoba te pozitivan mir koji uključuje pravdu, jednakosti i ostala temeljna socijalna i politička dobra. (Barnett et al., 2007.). Postoje dva različita načina razumijevanja izgradnje mira. Jedan je onaj koji podrazumijeva široki raster djelovanja povezanih s izgradnjom kapaciteta, pomirenjem i društvenom transformacijom te onaj koji razumijeva izgradnju mira kao dugoročan proces do kojeg dolazi nakon što se smiri nasilan sukob. Dakle, to je faza mirovnog procesa koji se događa nakon stvaranja i očuvanja mira. Mnoge nevladine udruge s druge strane razumiju izgradnju mira kao koncept koji sadržava ne samo dugoročna

transformativna ulaganja nego i stvaranje i održavanje mira. U tom smislu, izgradnja mira uključuje prevenciju nasilja, zagovarački rad, civilno i vojno očuvanje mira, vojnu intervenciju, humanitarnu pomoć, pregovore o prekidu vatre i osnivanje mirovnih zona (Maiese, 2003). U užem značenju, izgradnja mira je proces koji olakšava uspostavu dugoročnog mira te koji pokušava prevenirati ponavljanje nasilja time što se usmjerava na uzroke i posljedice sukoba kroz pomirenje, izgradnju institucija, političku te ekonomsku transformaciju (Maiese, 2003). Glavni zadatak izgradnje mira je stvaranje pozitivnog mira, «stabilne društvene ravnoteže u kojem pojava razmirica ne eskalira u nasilje i rat» (Maiese, 2003). Inicijative izgradnje mire nastoje riješiti srž problema koji se nalaze u samim temeljima nasilja i na taj način promijeniti obrasce interakcije sukobljenih strana.

Post-konfliktna izgradnja mira je povezana s očuvanjem mira i često podrazumijeva demobilizaciju i reintegracijske programe. No, iako procesi stvaranja i očuvanja mira jesu važan dio mirovne tranzicije, ipak nisu dovoljni za dugoročne potrebe i izgradnju dugotrajnog mira. Ova dugoročna perspektiva je ključna za buduće prevencije nasilje i promocije mirnije budućnosti (Maiese, 2003). Učinkovito stvaranje mirne okoline temelji se, i trebalo bi voditi računa, na tri dimenzije: strukturalnoj, na razini ljudskih odnosa te individualnoj. Strukturalna dimenzija se odnosi na socijalne uvjete koji omogućavaju nasilan sukob. U mnogo slučajeva dolazi do kriza zbog uzroka u sustavu. Uzroci su obično složene prirode, a uključuju nepravednu distribuciju dobara ili pak degradacije socijalnih grupa. Ako takvi problemi nisu adresirani tada je teško računati na dugotrajan mir. Usmjeravanje na strukturalne uzroke sukoba napokon znači izgradnju institucija i jačanje civilnog društva. Da bi bila na usluzi građanima, država mora imati jake izvršne, zakonodavne i sudbene institucije (Maiese, 2003). Izgradnju mira možemo povezati i s izgradnjom socijalnog kapitala – bitnim preduvjetom razvoja društva te integracije svih njegovih segmenata. Naime, kao što Štulhofer navodi u djelu *Sociokulturni kapital i gospodarska tranzicija* – tri glavne sadržajne dimenzije socijalnog kapitala su: povjerenje, uzajamnost i ograničena solidarnost koje su «pomiješane u ovom ili

onom omjeru, temeljne neformalne institucije, zapravo, cjelina – tzv. sociokulturni kapital (*social capital*)» (1998: 84).

Vezano uz socijalni kapital, demokratizacija je svakako jedan od čimbenika potrebnih za stvaranje struktura koje će podupirati mir. Demokratizacija nastoji stvoriti legitimne i stabilne političke institucije i civilne slobode koje dopuštaju značajnu kompeticiju političke moći i široke participacije u odabiru vođa i politika. Važno je za vlade da usvoje principe transparentnosti i predvidljivosti i za zakone da budu usvojeni kroz otvoren i javni proces. Za svrhu postkonfliktne izgradnje mira, demokratizacijski bi procesi trebali biti dio sveobuhvatnog projekta za izgradnju institucija društva. Političke strukturalne promjene fokusiraju se na politički razvoj, izgradnju države i efikasnih institucija što podrazumijeva izgradnju institucija i razvoj infrastrukture, a to zahtijeva jačanje i reformiranje starih institucija kako bi postale što efikasnije. Važno je uspostaviti i očuvati vladavinu prava i implementirati pravila i procedure koje ograničavaju moći svih strana i drže ih odgovornim za njihova djela. Ovo može pomoći olakšati tenzije, kreirati stabilnosti i opustiti izglednost daljnjeg konflikta (Maiese, 2003).

Strukturalna promjena podrazumijeva i ekonomsku dimenziju (Bartnett et al., 2007). Ekonomski čimbenici koji čine društvo rizičnim za sukobe uključuju nedostatak radnih mogućnosti, hrane i pristupa prirodnim izvorima ili zemlji. Ekonomska izgradnja mira usmjerena je na mikro i makro razinu te nastoji stvoriti ekonomske prilike i osigurati osnovne potrebe populacije. Na mikrorazini, društva bi trebala uspostaviti mikrokreditne institucije za povećanje ekonomske aktivnosti i ulaganja na lokalnom nivou, promovirati među-komunalnu razmjenu i pravednu podjelu zemlje te popularizirati uključivanje u obrazovanje i tržište rada. Na makrorazini, postkonfliktnim vladama bi trebalo pomoći da osiguraju ekonomske fondove i infrastrukturu potrebnu za mirovnu tranziciju.

Drugi integralni dio izgradnje mira je reduciranje posljedica ratnih neprijateljstava kroz popravljavanje i transformaciju narušenih odnosa. Relacijska dimenzija izgradnje mira usmjerava se na pomirenje, opraštanje, izgradnju povjerenja i zajedničko osmišljavanje budućnosti.

Nastoji minimizirati lošu komunikaciju i maksimizirati međusobno razumijevanje. Tehnike koje mogu pomoći u promjeni percepcije, izgradnji povjerenja, otvorene komunikacije i povećanja empatije su međunarodni programi razmjene i radionice za rješavanje problema (Maiese, 2003). Programi imaju za cilj mijenjanje odnosa koji često rezultiraju novim mrežama odnosa uglavnom suradničke prirode, među članovima sukobljenih grupa koje ne samo da pozitivno utječu na osobe koje su direktno uključene, već mogu biti snažan impuls za poticanje društvenih promjena koje u konačnici mogu pomoći u rješavanju sukoba. Strategije usmjerene na ovu razinu imaju za cilj utjecati na osobe, ali i na društvene strukture. Intervencije pokušavaju poboljšati međugrupne odnose tako što uvode uvjete za suradnju i smislenu interakciju među članovima sukobljenih grupa. Proces učenja o onima izvan grupe, mijenjanja ponašanja prema ne-članovima, razvijanja prijateljstava i revaloriziranja stajališta grupe olakšava međugrupnu suradnju. Također, mnogi programi omogućavaju učenje vještina o izgradnji konsenzusa kao i prilike za zajedničko planiranje inicijativa usmjerene ka mijenjanju uvjeta koji pogoduju međugrupnim sukobima i nasilju (Shapiro, 2006). Dijalog između ljudi različitog etniciteta ili sukobljenih strana može dovesti do dubljeg međusobnog razumijevanja te pomoći u prevladavanju straha, nepovjerenja i nesigurnosti. Jedna od važnijih stvari u odnosu jest i definiranje zajedničke budućnosti, odnosno, formiranje konsenzusa oko vizije o zajedničkoj budućnosti. S obzirom da su nekad sukobljene strane imale nasilnu prošlost važno je odrediti cilj u budućnosti kako bi daljnji koraci mogli biti istom podređeni. Na tom tragu, izrazito je važno razvijati pretpostavke za ostvarivanje ljudskih prava koja su tijekom ratnog razdoblja bila uglavnom deklarativne prirode. Naime, učenje o ljudskim pravima, usvajanje stavova i vještina za promicanje i zaštitu ljudskih prava i stvaranje okoline za življenje u ljudskim pravima, predstavljaju važna sredstva društvene promjene (Pribičević Gelb, 2008.). U Hrvatskoj, kao zemlji s ratnim iskustvom, nije dostatna promocija kulture ljudskih prava samo kroz neformalne oblike obrazovanja građana koju najčešće provode nevladine udruge, već je potreban ozbiljan institucionalan angažman kako bi se učenje o ljudskim pravima uvelo u školski sustav.

Osobna dimenzija izgradnje mira je također veoma važna s obzirom na posljedice koje iskustvo nasilja ostavlja na mentalno i fizičko zdravlje pojedinaca koje potom ima veliki utjecaj na druge socijalne, političke i ekonomske čimbenike. Drugim riječima, izgradnja mira je nepotpuna zanemare li se psihološki i emocionalni slojevi sukoba. S obzirom da nerijetko žrtve kasnije tijekom života reproduciraju nasilje u nekim drugim životnim situacijama, veoma je važno raditi na psihosocijalnoj podlozi sukoba. Na taj način, osnaživanjem i davanjem potpore žrtvama nasilja kroz psihološko osnaživanje i obrazovanje moguće je prekinuti krug nasilja (Maiese, 2003). Promjena na individualnoj razini podrazumijeva strategije koje mijenjaju stavove i percepcije, osjećaje i ponašanja i motivacije sudionika u intervenciji. Strategije na mikro razini uključuju samorefleksiju i svjesnost, učenje o Drugome, kritičku analizu socijalnih normi i poruka vezanih za sukob ili Drugoga, izazivajući «aha» iskustvo uvida, uvođenje novih informacija ili analiza koje su povezane s postojećim strukturama znanja, osiguravajući «sigurnu okolinu» i dozvolu za eksperimentiranje s novim načinima razmišljanja te redefinišu probleme sukoba na integrativne načine. Strategije za afektivnu promjenu nisu toliko prisutne u intervencijama u sukobima. Programi se često fokusiraju na ohrabrenje emocionalne kontrole (*anger management*) među sudionicima u facilitiranju racionalnog rješavanja problema. Također, prakticira se i otpuštanje emocija koje je katkad potrebno kao metoda za „odležavanje“ krutih obrazaca destruktivnog mišljenja i ponašanja. Temeljeno na praksi emocionalne pismenosti, neki programi omogućavaju određene mogućnosti da sudionici čitaju i interpretiraju svoje emocije u cilju samoosvještavanja. Strategije bihevioralne promjene usmjerene su ka poboljšanju komunikacije, pregovaranju, usvajanju vještina za rješavanje problema, promociji suradnje i smanjenju korištenja nasilnog načina komuniciranja, fizičkog nasilja, diskriminacije i slično. Programi promiču promjenu u ponašanju među sudionicima i time što uvode nova pravila i norme za interakciju, oblikovanje konstruktivnijih ponašanja u relativno sigurnoj okolini (Shapiro, 2006).

Vrlo je važno raditi na sve tri dimenzije simultano i planski jer mijenjanje socijalnih struktura i institucija dovodi do promjene u ponašanju i stavovima ljudi koji su dio tih struktura, a promijenjeni stavovi ljudi te međugrupni odnosi potvrđuju nove strukture i nova normativna ponašanja koje te strukture od njih traže (Shapiro, 2006). U tom smislu, graditelji mira su uključeni u psihološka savjetovanja i pomirbu, dijalog zajednice, jačanje udruga civilnog društva, jačanje ljudskih prava, promoviranje ekološke osviještenosti, rodne ravnopravnosti, izgradnje mosta između različitih zajednica i promoviranja ekonomskog razvoja. Cilj nije samo izgraditi kulturu mira, nego pokušati razviti udruge civilnog društva i održiv privatni sektor koji imaju kapacitet predstavljati različite socijalne interese i zauzdati moć države (Barnett et al., 2007).

U izgradnji kulture mira uloga civilnog društva je izrazito važna, kako napominju Bežovan i Zrinščak civilno društvo je «svojim aktivnostima, usprkos često zatvorenim medijima, uvelike utjecalo na informiranje i obrazovanje građana te cjelokupne javnosti» (Bežovan, Zrinščak, 2007: 8) te je stoga vidljiva pozitivna uloga civilnog društva u poslijeratnim društvima kao što je hrvatsko. Uloga civilnog društva je također posebice važna u stvaranju mirovnih sporazuma. Naime, istraživanja pokazuju izravnu korelaciju između sudjelovanja civilnog društva u mirovnim pregovorima i održivosti dogovora – što je sudjelovanje veće, veći su izgledi za održanje dogovora (Paffenholz, Spurk, 2006). U tom smislu, najvažnija funkcija civilnog društva je javno zagovaranje u pogledu nametanja važnih pitanja o kojima se treba voditi računa. Pod zagovaranjem općenito podrazumijevamo „utjecanje društvenih skupina na oblikovanje socijalnih i političkih ishoda u vlasti i društvu“ (Kunac, 2008.: 72 prema Reid, 2000.) Osim toga, izrazito je važna uloga nadziranja ljudskih prava. Paffenholz i Spurk naglašavaju kako je uloga države u procesu izgradnje mira jednako bitna jer je za uspješno djelovanje civilnog društva potrebna država koja dobro funkcionira. Za vrijeme i nakon konflikta, civilno društvo se suočava s teškim uvjetima zbog slabosti države ili nejasnih odnosa moći i mreža ili pak može biti na udaru jake autoritarne države koja ga nastoji potisnuti. Autori

u tom smislu naglašavaju važnost podjednake potpore i osnaživanja civilnog društva i države (Paffenholz i Spurk, 2006). Normativnom proklamacijom u međunarodnim konvencijama i deklaracijama, ustavima i zakonima država, programima političkih stranaka i raznim drugim dokumentima, ljudska prava postaju institucionalni mehanizam regulacije političkog, ekonomskog i kulturnog života društva sa značajnim utjecajem na javni i privatni život pojedinca (Baranović, Ilišin, 2004: 342). Pojedinač, zauzvrat, ako ne želi biti ostavljen na margini društva i svrstan u kategoriju pukog objekta, mora graditi participativan odnos, kako prema različitim segmentima vlasti, tako i prema ostalim građanima subjektima. Demokratsko društvo zahtijeva određeni stupanj političke participacije svih (punoljetnih) građana, a mladi su oni koji istodobno sudjeluju u sadašnjosti i nose potencijal za budućnost u kojoj bi trebali postati oni koji odlučuju (Potočnik, 2006: 146).

Današnji politički kontekst odnosa prema manjinama možemo protumačiti načinom na koji je Hrvatska izišla iz Jugoslavije, a što je pratila i retorika koja je od samog početka bila izrazito nacionalistička. «U slučaju Hrvatske, veliku ulogu u protežiranju etnicizma i etničke homogenizacije imali su ratni sukobi na području bivše Jugoslavije, u koje je Hrvatska bila uključena boreći se pet godina da ostvari suverenitet na cijelom svom teritoriju. Stoga se načelno pretpostavlja da se politička svijest mladih oblikovala pod utjecajem vrijednosnih sklopova i liberalno-demokratske i nacionalne ideologije» (Baranović, Ilišin, 2004: 343). Ovakva se situacija odrazila i na stavove građana koji prava nacionalnih manjina zastupaju u dvije trećine slučajeva i to najviše studenti te potom stariji ispitanici s neznatno nižim rezultatom, i na kraju mladi općenito sa 7% manjom prihvaćenošću u odnosu na studente. Ovakav trend nameće zaključak o nužnosti afirmativnih akcija i programa za zaštitu ljudskih i manjinskih prava, osobito putem obrazovnog sustava kao jednog od najvažnijih socijalizacijskih agensa (Potočnik, 2006: 146).

Politički osviješten pojedinac upoznat je sa svojim državljanским i građanskim pravima i obvezama, preuzima odgovornost za stanje i razvoj zajednice u kojoj živi, kao i za zbrinjavanje vlastite egzisten-

cije vodeći pritom računa o interesima drugih pojedinaca i cijele zajednice. Razvoj demokratske političke kulture osobitu važnost ima za tranzicijske zemlje, što je posebice naglašeno kada je riječ o mladima koji, i kao integralan dio suvremenog društva i kao nositelji budućnosti, preuzimaju odgovornost za demokratski društveni razvoj (Baranović, Ilišin, 2004: 343). Putnam (1993) naglašava važnost individualnog sudjelovanja u društveno-političkim procesima u društvu za osiguravanje socijalnog kapitala, koji će omogućiti razvoj i održavanje demokratskog potencijala cjelokupnog društva. U tom smislu, najveći resurs za dugoročni mir je uvijek ukorijenjen u lokalnoj kulturi pa bi svi oni uključeni u izgradnju postkonfliktnog društva trebali moći razumjeti kulturalne dimenzije sukoba te identificirati mehanizme za upravljanje sukobom koji postoji unutar određene kulturne sredine. Inicijative koje uključuju građansku izgradnju mira podrazumijevaju mirovne projekte zajednice u školama te mnoštvo drugih grassroot inicijativa. Učinkovita izgradnja mira zahtijeva javno-privatno partnerstvo te širu koordinaciju između različitih dionika. Međunarodne vladine organizacije, nacionalne vlade, bilateralni donatori, međunarodni i lokalni NVO-i bi trebali biti koordinirani kako bi njihovo djelovanje i implementacija programa ili projekata mogla biti što učinkovitija i sveobuhvatnija (Maiese, 2003).

Hrvatska se, iako se to često gubi iz vida, još uvijek nalazi u post-ratnom razdoblju. Mirna reintegracija okupiranih područja je završena, no još se uvijek na Međunarodnom sudu u Haagu vode sporovi protiv hrvatskih generala koji su sudjelovali u Domovinskom ratu, a zajednice koje su nekada bile na području ratnih udara još uvijek nisu u potpunosti riješila sve probleme zaostale iz razdoblja ratnih sukoba. Ostvarenje imovinskih prava i obrazovanje djece samo su neka od područja u kojima još uvijek postoje mnogi sporovi, a navedeno otežava i činjenica da su ta područja još uvijek ekonomski podrazvijena s pratećom visokom stopom nezaposlenosti.

Gore navedeni čimbenici utječu na to da je sustav zagovaranja i izgradnje mira još uvijek nepovezan s institucijama uprave što rezultira neprepoznatošću značaja ovakvih akcija u javnosti. Također, izgradnja

mira i ljudska prava još uvijek nisu dio službenog kurikulumu, što je ostavilo traga na generacijama mladih koji odrastaju u poslijeratnom okruženju, no bez institucionalne potpore prevladavanja pojedinih značajki tog okruženja. Stoga, iako postoje brojni neformalni programi usmjereni ka osnaživanju očuvanja ljudskih prava te izgradnje i zagovaranja mira, službene institucije još uvijek nisu prepoznale važnost njihova uključanja u svoj rad te, posebice, u rad obrazovnog sustava. Istovremeno, mladi su generacija koja ima najveće potencijale u izgradnji i održanju mira i ljudskih prava te je neophodno obrazovati ih u duhu demokratske tradicije i izgradnje mira, što se najučinkovitije može postići upravo kroz obrazovni sustav.

Potrebe uključanja izgradnje mira i očuvanja ljudskih prava u službeni kurikulum prepoznat je od strane civilne scene u Hrvatskoj, što je poslužilo kao ishodište za istraživanje koje bi „pripremiло teren“ za uvođenje izgradnje mira u kurikulum. Istraživanje *Mladi i izgradnja mira* provodi Centar za mirovne studije, u suradnji s Institutom za društvena istraživanja u Zagrebu, Mrežom mladih Hrvatske, Dokumentom – Centrom za suočavanje s prošlošću i MAP savjetovanjem. Projekt je financiran u okviru PHARE programa Europske komisije, u potprogramu «Enabling the Civil Society Sector for active contribution in the pre-accession process in the Area of Youth Participation». Cilj ovog istraživanja je istražiti prakse u financiranju i provođenju projekata izgradnje i zagovaranja mira koji u fokusu imaju populaciju mladih, a financirani su 2006. i 2007. godine. Istraživanje prezentirano u ovoj knjizi dio je spomenutog, obuhvatnijeg projekta koji pak cilja na uvođenje izgradnje mira u hrvatski obrazovni sustav kroz suradnju akademske zajednice, javnog sektora i civilnog društva. Projekt *Mladi i izgradnja mira* prvi je projekt ovakvog opsega u Republici Hrvatskoj i njegovo uspješno provođenje ključno je za uključivanje obrazovanja za izgradnju mira u obrazovni sustav RH.

2. RAZLIKE POTREBA I ISKUSTAVA U IZGRADNJI MIRA

Sustavno proklamiranje ljudskih prava na globalnoj razini, započeto 1948. Općom deklaracijom o ljudskim pravima, a u naše doba, pored ostalog, izraženo i u *Milenijskim ciljevima Ujedinjenih nacija (United Nations Millennium Development Goals by the Year 2015, 2000)*, moguće je efikasno implementirati jedino orijentacijom vlada pojedinih država na područja obrazovanja, očuvanja zdravlja i podizanja razine dohotka. Zemlje moraju uspostaviti partnerstva na globalnoj razini, ne toliko s ciljem određivanja političkih i ekonomskih agendi, koliko s ciljem promocije i zaštite ljudskih prava. Opreka između prava-sloboda i prava-potraživanja relativizirala je «izvornu veličinu ljudskih prava, ali je istovremeno proširila polje njihovih vrsta i značenja i uvećala socijalnu masu onih koji su za prava života zainteresirani. Učinila ih je instrumentom razvojne i socijalne dinamike industrijskog društva, argumentom velikih sukoba između demokracije i totalitarizma, razvijenih i nerazvijenih itd.» (Kalanj, 1996: 50). Ove su tendencije produbljene i globalizacijom, iako bi, idealtipski gledano, globalizacija trebala implicirati sve rašireniju primjenu postulata ljudskih prava, tj. njihovu univerzalnost. No, na žalost, svjedoci smo stalnog zastranjivanja u procesu njihove zaštite (Potočnik, 2006: 168).

«Institucije su nužne ali ne i dovoljne. Treba ih ispuniti sadržajem, upotrijebiti ih za poboljšanje svih segmenata ljudskih prava. Taj sadržaj i taj put vode Hrvatsku prema Europskoj uniji i njezinim visokim standardima u uklanjanju diskriminacije» (Šimunović, 2004: 10). Suvremena razmišljanja o razvoju ljudskih prava idu u smjeru povezivanja društvenog razvoja i povećavanja zaštite ljudskih prava – naglasak je na prevenciji (a ne kasnoj intervenciji), društvenoj participaciji, aktivnostima samoorganiziranja i samopomoći, promicanju autonomije i razvoju društvenih vještina te potrebi za većom transparentnošću javnih politika. U ovom je kontekstu vrlo važno raditi na afirmaciji, promociji i implementaciji vrijednosti i ideja civilnog društva, kulture nenasilja i tolerancije, ljudskih prava, dijaloga, suradnje i povjerenja

kao i na osvještavanju mogućnosti društvene promjene. Također je bitno informirati i poticati mlade da se angažiraju, propituju i educiraju o tim vrijednostima i mogućnostima rada i života baziranog na njima, kako bi ih prenosili i pridonosili ostvarivanju pozitivnih društvenih pomaka. Mlade u našoj analizi percipiramo kao kariku koja se tek formira u određenom društvenom sustavu te su time jedan od najznačajnijih elemenata pozitivne recepcije i primjene temeljnih postulata ljudskih prava (Potočnik, 2006: 168-169).

Analiza stavova mladih prema ljudskim pravima u Hrvatskoj¹ pokazuje da mladi ljudska prava i slobode visoko prihvaćaju kada se o njima govori na načelnoj razini, ali da do stanovitog nesuglasja dolazi kad je riječ o konkretnim pravima i praksama u Hrvatskoj, što dijelom možemo protumačiti njihovom još nedovoljnom upućenošću u pojedine elemente društvenih i političkih procesa. Kako ljudska prava i slobode danas čine općepriznate međunarodne standarde i kriterije demokratičnosti suvremenog društva i njegovih institucija, odnos mladih prema njima predstavlja indikator njihove društvene svijesti i pretpostavku demokratskog djelovanja. Iako je stupanj prihvaćenosti vrijednosti ljudskih prava i sloboda među mladima visok, pronađena su i odstupanja koja ukazuju na pojačanu potrebu za dodatnim angažiranjem pojedinih socijalizacijskih agensa, osobito obrazovnog sustava i političkih aktera. Slobode i ljudska prava u Hrvatskoj su normativno regulirana i dana su pojedincu rođenjem. No, sloboda nije samo pravo, nego i permanentan zadatak, koji se stavlja pred svakog mladog čovjeka, i o kojem ovisi hoće li uspjeti iskamčiti ulaznicu u svijet aktivnih građana, sposobnih na najbolji način iskoristiti vlastite i tuđe resurse te tako doprinijeti razvoju svijeta u kojem živimo. Prvi korak u tom ambicioznom stremljenju jest da mladi što je više moguće pridonesu demokratizaciji Hrvatske što će i njih i zemlju pripremiti za ulazak u ujedinjenu Europu (Potočnik, 2006: 169-170).

Raskorak između potreba i ostvarenja u očuvanju ljudskih prava te izgradnji i očuvanju mira primjetne su u skoro svim akcijama na

¹Istraživanje *Mladi i europski integracijski procesi* je provedeno od Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu na uzorku od 2.000 ispitanika u dobi od 15-29 godina.

poslijeratnim područjima. U *Benefits and Challenges: Background Paper* (2006) stoji da trenutni dogovor međunarodnih snaga ima nekoliko nedostataka koji se konstantno ponavljaju. Neki od ovih problema vezani su uz posvećenost misiji – vrlo često ne postoji kontinuirana politička pažnja prema post-konfliktnim područjima. Nakon potpisivanja mirovnog sporazuma ili prestanka misije održavanja mira, zemlja više ne privlači pažnju Savjeta sigurnosti UN-a niti drugih međunarodnih organizacija, a što se posebno odnosi na institucije financijere. Na to se nadovezuje problem osiguranja održivog i predvidljivog financiranja aktivnosti izgradnje i održavanja mira. Naročito je istaknut problem ranog financiranja jer se financijeri mobiliziraju vrlo sporo, a visina sredstava ovisi i o spremnosti političkog establišmenta pogođene zemlje na reforme i suradnju s međunarodnim institucijama. Čak kada postoje dovoljna sredstva njihovo korištenje je nepredvidljivo i nedosljedno jer ovisi i o uravnoteženju različitih zahtjeva donatora. Navedeni je moment jedan od presudnih u uspjehu izgradnje mira jer za uspjeh svi akteri trebaju djelovati imajući u vidu isti strateški okvir i realističan plan implementacije koji povezuje političke, sigurnosne i razvojne ciljeve, te omogućava uspješan prijelaz iz razdoblja «olakšanja situacije» u razdoblje razvoja. Sljedeći čimbenik značajan za uspješnu izgradnju i održavanje mira onaj je vezan uz trajanje – operacije izgradnje mira i njihov uspjeh moraju se mjeriti u desetljećima, ne godinama. Također, važno je odrediti faze razvoja i projekt menadžere koji će voditi razvojem, s točno propisanim ulogama, no ostavljajući i mjesta za fleksibilnost i prilagodbu ovisno o situaciji. U svim ovim elementima međunarodna zajednica ima vitalnu ulogu, u kojoj moraju paziti na provedbu plana no i shvatiti lokalni kontekst u kojem se promjene događaju.

Zaključno, možemo reći da je u velikoj mjeri neuspjeh izgradnje i održavanja mira manje vezan uz pojmovno nerazumijevanje, već je riječ o trima faktorima:

- pomanjkanje koordinacije između aktera uključenih u izgradnju mira i razvoj;
- *top-down* pristup u kojem se lokalne potrebe i razlike ne razumiju i/ili zanemaruju;
- pomanjkanje financijskih sredstava.

3. PREPOZNATOST VAŽNOSTI IZGRADNJE MIRA U SVIJETU

Važnost izgradnje mira u svijetu je svakako prepoznata i to ne samo zbog pozamašnog broja dokumenata koji ističu potporu njenoj sve većoj prisutnosti u svijetu, nego i sudeći po činjenici da je trenutni broj ratova na svijetu upola manji u odnosu na rane devedesete. Prisutnost ovog silaznog trenda opravdava se većim brojem završenih nego započetih ratova, što osnažuje argument da je uspješna izgradnja mira možda važnija od same prevencije sukoba. Također, nakon Hladnog rata povećava se tendencija prakticiranja dogovora između sukobljenih strana kroz pregovore koji su također stvorili prostor za međunarodnu izgradnju mira. Naime, između 1946. i 1990. dvostruko je manje sukoba završilo pobjedom u odnosu na pregovore dok su između 1995. i 2004. dogovori oko prestanka sukoba kroz pregovore bili tri puta izgledniji za završetak rata u odnosu na pobjedu jedne od sukobljenih strana (Call, Cousens, 2008). Iako su uzroci rata, kao i okolnosti zbog kojih dolazi do ponovnog sukobljavanja, višedimenzionalne i kao takve provučene kroz sve socioekonomske i političke razine društva, postoje indicije koje ukazuju na pozitivan utjecaj međunarodnih mirovnih operacija koje mogu reducirati rizik povratka nekog društva u ratni sukob. Važno je, doduše, naglasiti da postoji pozitivna korelacija između međunarodnih napora i trajnog mira ukoliko mirovne operacije uključuju širok raster komponenata izgradnje mira koje nisu svedene na tradicionalno očuvanje mira ili diplomatske aktivnosti (Call, Cousens, 2008).

Slijedom toga, sve veća važnost pridana inicijativama civilnog društva u skladu je s potvrdom da izgradnja mira podrazumijeva mnogobrojne zadatke socijetalne rekonstrukcije koje službena diplomacija ne može ostvariti (*Civil Society and Peacebuilding*). Naime, istraživanja potvrđuju zaključak da prisutnost različitih aktera, uključujući, dakako, i udruge civilnog društva, kao i raznolikost pristupa, mogu značajno unaprijediti održivu izgradnju mira. Naime, do sredine 1990ih istraživanje izgradnje mira bilo je usmjereno ka vanjskim akterima, međutim,

dotadašnja paradigma se mijenja i usmjerava ka važnosti uloge aktera unutar konfliktne zemlje (Puffenholz, Spurk, 2006 prema Lederach, 1997). Tako se od sredine 1990-ih uloga vanjskih aktera u glavnini koncentrirala na potporu unutarnjim, nacionalnim akterima u konfliktnim zemljama u svrhu poboljšanja njihova lokalnog kapaciteta za izgradnju mira. Ovaj konceptualni okvir legitimirao je porast međunarodnih, nacionalnih i lokalnih inicijativa za izgradnju mira te je u tom smislu danas široki spektar nedržavnih aktera poput NVO-a, udruženja, religijskih entiteta, privatnog sektora, grassroot organizacija, zajednica ili privatnih osoba uključen u različite aktivnosti izgradnje mira. Pristupi poput osnivanja mirovnih fondova, projekata dijaloga, treninga za izgradnju mira i programa za izgradnju kapaciteta za lokalne aktere uvelike su prisutni u svijetu tijekom proteklog desetljeća (Puffenholz, Spurk, 2006).

Različite državne i nedržavne agencije prepoznaju izgradnju mira kao način pomoću kojeg se može (opet) izgraditi država, točnije njene institucije. Utoliko je potrebno više pažnje posvetiti izgradnji funkcionalne države i to ne samo u odnosu na vlastite građane u smislu pružanja osnovnih usluga, nego i u odnosu na stvaranje i ulaganje u državni kapacitet za održanje stabilnosti kako se međunarodna sigurnost ne bi (opet) dovodila u pitanje (Bartnett et al., 2007). Tako u međunarodnim okvirima dolazi do sve snažnije institucionalizacije izgradnje mira. Većina velikih međunarodnih organizacija, država i nevladinih udruga imaju programe koji ili eksplicitno upotrebljavaju ovaj termin ili usvajaju alternativne formulacije čije se prakse poklapaju s onim aktivnostima koje izgradnja mira predstavlja (Bartnett et al., 2007). Ipak, kako naglašavaju Bartnett i suradnici, postoji nekoliko problema koji sugeriraju da ta institucionalizacija ne jamči njeno prvenstvo ili pak jednoznačnost provedbe. Procjenjivanje stupnja institucionalizacije izgradnje mira zahtijeva razmatranje pitanja osiguravanja resursa od strane tih država ili organizacija potrebnih za održanje potpore izgradnje mira. U tom smislu, Bartnett i suradnici iznose tvrdnju osnovanu na ograničenom empirijskom istraživanju proračuna Postkonfliktnog fonda Svjetske banke te USAID-ovog Ureda za tranzicijske inicijative.

Potomjem je, primjerice u 2005. godini, USAID dodijelio tek 3,5% ukupnog proračuna što može ukazivati na nedovoljno osiguravanje financijskih sredstava za ostvarivanje cilja koji je, bar nominalno, globalnim konsenzusom predstavljen kao beskompromisno važan za cijelu planetu.

Osim toga, prepoznaju se značajne varijacije u interpretaciji i poimanju značenja izgradnje mira s obzirom da organizacije radije usvajaju značenje izgradnje mira u skladu sa svojim postojećim svjetonazorima i organizacijskim interesima. Primjerice, poimanje izgradnje mira u bivšoj Bushovoj administraciji značilo bi uspostavu tržišno orijentirane demokracije u nekom društvu dok je UNDP prepoznaje u razvoju gospodarstva i jakog civilnog društva usmjerenom ka kulturi nenasilnog rješavanja sukoba. U tom smislu, raznorodnost pristupa i prioriteta međunarodnih struktura u izgradnji mira nije samo po sebi problem dok god praksa nije izvan konceptualne biti izgradnje mira.

Posljedica koja iz toga može proizaći jest da samo podupiranje ideje izgradnje mira ne podrazumijeva jednoznačnost i samorazumljivost njene operacionalizacije. Utoliko razmatranje moguće međunarodne koordinacije i suradnje poprima političku dimenziju budući da različite agencije rade na postizanju ili izgradnji mira pomoću različitih strategija koje su prije svega ukorijenjene u organizacijskim mandatima i prioritetima prije negoli temeljene na primjerima dobre prakse predstavljenima u empirijskim analizama (Bartnett et al., 2007).

4. IZGRADNJA MIRA I MIROVNO OBRAZOVANJE

Moderna ideja obrazovanja za mir rezultat je reakcije na Prvi svjetski rat kada su mir i njegova primjena u obrazovanju postale predmet akademskog interesa. Mnogi intelektualci su nakon 1918. godine smatrali obrazovanje sveobuhvatnim lijekom koji će ozdraviti svijet od bolesti rata. Međutim, iako prepoznata od strane političkih znanosti, povijesti, sociologije i psihologije tek nakon 1918. godine, ideja obrazovanja za mir stara je oko četrinsto godina. Štoviše, i Stari Grci su prepoznavali vezu između obrazovanja i rata pa je Platon je zastupao tezu da je civilni mir moralna posljedica odgovarajućeg obrazovanja, a Aristotel je tvrdio da dobro obrazovanje proizvodi aktivne građane koji teže očuvanju zakona. Mir je, također, bio potreban kako bi se iskoristio sav ljudski potencijal (Renna, 1980). U 16. stoljeću, veza obrazovanja i socijalne harmonije bila je učinjena vidljivijom pa je tako Erasmus zahtijevao uvođenje studija usmjerenog na promociju univerzalnog mira. Iako Erasmus nije imao jasnu sliku o načinu kako bi se humanizam trebao primijeniti na institucionalne strukture, bio je siguran da bi utjecaji kršćanskog humanističkog obrazovanja eliminirali rat. Ukratko, unazad četiri stoljeća razvijalo se učenje i podučavanje građanske sloge u kojem, dakle, možemo prepoznati obrazovanje za mir. Neki pedagozi su u tom razdoblju promovirali ideje utilitarne pedagogije, masovnog obrazovanja, uvođenja sekularnosti u škole, ideje povijesnog napretka, učenja kao pripreme za širinu samoizražavanja i individualizma, uključivanja mirotvornih ideja, socijalnih vrijednosti suradnje, pravde i poštovanja. Nakon Prvog svjetskog rata svi ti ranije promovirani aspekti i kvalitete samo su postali naglašeniji – primjerice, stav da razumijevanje drugih ljudi i ljudska međuovisnost mogu potaknuti ljude na suradnju za zajednički boljitak, kao i da bi obrazovanje trebalo biti lišeno državne manipulacije i utjecaja nacionalizma te da je potrebna snažnija prisutnost demokracije iz koje se pak regrutiraju zastupnici mira (Renna, 1980). Međutim, tijekom međuraća u 20. stoljeću, u diskusijama o miru pitanje primjene istraživanja mira nije bilo prisutno.

Danas su programi i kolegiji vezani za mir i mirno rješavanje sukoba usmjereni na primjenu stečenih znanja i provedenih istraživanja, a usto su konstituirani kao akademska disciplina, što u međuraću nisu bili. Također, za razliku od međuratnog doba, moderna mirovna istraživanja i obrazovanja nisu motivirana isključivo strahom od svjetskog rata (Renna, 1980).

Mirovni studiji su kao akademsko područje u SAD-u priznati odmah nakon Drugog svjetskog rata. Ono je definirano kao područje koje kritički ispituje uzroke rata i uvjete za mir kroz interdisciplinarnu prizmu. Područje mirovnih studija je, između ostalog, pod jakim utjecajem političke znanosti, filozofije, religije, psihologije i sociologije, ali je usmjereno vrijednostima, dapače, nije od njih oslobođeno (Smith, 2007). Najstariji studijski programi u SAD-u su u Quakerskoj, Mennonitskoj i Brethrenskoj crkvi odnosno «povijesno mirovnim crkvama». Njihov primjer su slijedile mnoge katoličke institucije kao i protestantske te židovske koje su ustanovile studije za mirovne inicijative. Sadržaj programa mirovnih studija varira pa tako oni financirani od strane religijskih institucija prezentiraju mirovne teme kroz denominacijsku ili misijsku prizmu dok na javnim sveučilištima mirovni programi uglavnom obuhvaćaju teme sigurnosti i javnih politika, ali i mira u međunarodnim okvirima, posebice vezane za društva u razvoju (Smith, 2007). Ukratko, prvi moderni mirovni programi bavili su se prijetnjom nuklearnim ratom i siromaštvom te pitanjima razoružanja, zatim, osamdesetih godina dvadesetog stoljeća, temama nenasilja i pozitivnog mira, a potom temama znanja o miru do kulture mira (Dürr, Spajić-Vrkaš, Martins, 2002.).

Mirovno obrazovanje ima za cilj, slijedeći preporuke UN-a, razvijanje vještina, stavova i znanja pomoću participativnih metoda učenja u tolerantnoj i sigurnoj okolini. Odabiranje metoda i sadržaja na nastavi uvelike ovisi o socijalnom, kulturnom, ekonomskom i političkom okviru unutar kojeg edukatori rade. Međutim, neka znanja, vještine i vrijednosti trebale bi se usvojiti kroz sve programe neovisno o socioekonomsko-kulturnom kontekstu (UN Cyberschoolbus). Ona obuhvaćaju prepoznavanje predrasuda te usvajanje znanja o sukobu,

ratu, miru i nenasilju, ekologiji, nuklearnim i drugim oružjima, pravdi i moći, teorijama analize sukoba, prevencije i rješenja sukoba; kulturi, rasi, rodu, religiji, ljudskim pravima, odgovornostima, globalizaciji, radu, siromaštvu, međunarodnoj ekonomiji, međunarodnom pravu i sudu, UN-u, međunarodnom sustavu, standardima i instrumentima, zdravlju, AIDS-u te trgovini drogom. Kroz mirovno obrazovanje potiče se usvajanje vještina komunikacije, aktivnog slušanja i refleksije, suradnje, empatije i suosjećanja, kritičkog mišljenja i rješavanja problema, umjetničke vještine, zatim umijeće medijacije, pregovaranja i rješenja sukoba, strpljenja i samokontrole, mašte, vođenja i vizije. Osim toga, metode i sadržaj mirovnog obrazovanja usmjerene su na usvajanje određenih stavova poput ekološke osviještenosti, samopoštovanja, tolerancije, poštovanja ljudskog dostojanstva i različitosti, interkulturalnog razumijevanja, rodne osjetljivosti, empatije, nenasilja i pomirenja, društvene odgovornosti i solidarnosti. «Znati znači razumjeti, ali znači i prakticirati. Tako učenje o drugom i drukčijem ulazi u učeničke živote, što pak znači da su učenici počeli su-djelovati s drugim i s drukčijim» (Flego, 2007.: 158).

Obrazovanje ne uči učenike što misliti već kako misliti kritički, odnosno, ono ne teži reprodukciji već transformaciji. Način da se premoste moguće prepreke koje stoje pred mirovnim obrazovanjem jest povezivanje ključnih sudionika – obitelji, zajednice i socijalnih mreža - kako bi se postigla dugotrajna promjena. «Misliti globalno, djelovati lokalno» središnji je moto obrazovanja za kulturu mira u pogledu povezivanja teorije i prakse, ali i međunarodnih problema i individualnih napora (UN Cyberschoolbus). Ova kretanja i promjene koje se događaju u obrazovanju rezultat su djelovanja triju čimbenika: «globalizacije, postmodernih zaokreta u znanosti te politika i programa međunarodnih institucija i nevladinih udruga» (Spajić-Vrkaš, 1999: 579).

5. METODOLOGIJA

Cilj istraživanja aktivnosti izgradnje mira i njihovoj povezanosti s mladima jest analizirati aktivnosti usmjerene k izgradnji mira, a financirane od strane vladinih institucija. Nastavni cilj je prepoznavanje i promoviranje primjera dobre prakse s ovog područja te predlaganje koraka za uvođenje programa izgradnje mira i očuvanja ljudskih prava u službeni kurikulum te u *Nacionalni program za mlade* u Hrvatskoj.

Analiza institucija financiranja obuhvatila je ministarstva i druge vladine institucije koje su u razdoblju 2006.-2007. financirale projekte demokratizacije i izgradnje mira, a prvenstveno je riječ o sljedećim institucijama:

- Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti;
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa;
- Vladin ured za ljudska prava Vlade RH;
- Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva;
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi.

Počevši od glavnog cilja projekta, projekt je s metodološkog stajališta podijeljen na nekoliko cjelina:

1. pronalazak 200 projekata s područja demokratizacije, izgradnje i zagovaranja mira u Hrvatskoj, a koji su financirani od strane institucija državne uprave u razdoblju između 2006. i 2007. godine;
2. izrada upitnika (matrice) za prikupljanje podataka o pronađenim projektima;
3. prikupljanje podataka o pronađenim projektima putem Interneta;
4. prikupljanje podataka o natječajima putem kojih su financirani projekti;
5. izbor pet primjera dobre prakse među projektima – izbor je trebao slijediti pravilo o jednom projektu iz područja koje nije bilo zahvaćeno domovinskim ratom te četiri projekta iz post-ratnih područja;

6. sastavljanje upitnika za kvalitativnu analizu primjera dobre prakse; upitnici su izrađeni posebno za provoditelje i posebno za korisnike projekata;
7. prikupljanje podataka o projektima – primjerima dobre prakse terenskim anketiranjem;
8. analiza prikupljenih kvantitativnih i kvalitativnih podataka;
9. pisanje studije s prijedlozima za uvođenje demokratizacije i izgradnje mira u *Nacionalni program za mlade* i *Nacionalni okvirni kurikulum*.

Iako je u projektnom prijedlogu predviđeno internetsko prikupljanje podataka o financiranim projektima, nakon uvida u dostupnost podataka na Internetu, putem kojeg su prikupljene informacije o svega 50 projekata, krenulo se u slanje personaliziranih dopisa udrugama. Pri izboru inicijalnih udruga za kontaktiranje, odnosno, početnog uzorka, vodilo se računa da svi projekti koji su ušli u uzorak obuhvaćaju i ciljnu skupinu mladih. Na dopise s projektnim upitnikom, odaslane na adrese 133 udruga, pozitivno je odgovoreno za 43 projekta (bilo u vidu ispunjenih upitnika, bilo projektnih prijedloga, izvještaja s projekata ili godišnjih izvještaja). Dvadeset udruga je izričito odbilo sudjelovati u projektu i dati na uvid podatke o projektima dok je za 15 projekata obećana dostupnost podataka/ispunjavanje upitnika, no provoditelji se nisu ponovno javili čak niti nakon slanja ponovnog upita te za njih nema podataka na Internetu. Treba napomenuti i da na Internetu nije bilo dostupno podataka za 179 projekata čiji su voditelji istovremeno zanemarili molbu za suradnju. Stoga je u konačnici broj projekata o kojima su pronađeni podaci više nego upola manji od predviđenog: 93.

Što se podataka o natječajima tiče, od institucija provoditelja natječaja dobiveni su tekstovi natječaja i popis financiranih projekata, no ne i podaci o pojedinim financiranim projektima. Takovi su podaci u institucijama financiranja dostupni samo u arhivi u papirnatom obliku te su nas uputili da se za podatke obratimo isključivo provoditeljima projekata-udrugama. No, provoditelji projekata u mnogo slučajeva više nisu imali pristup detaljima natječaja te su stoga podaci o natječajima, koje donosimo o dodatku (str. 84-108) u mnogo slučajeva nepotpuni.

Sljedeća jedinica analize: primjeri dobre prakse, za koje navodimo detalje (obrazloženje njihova izbora te njihovu analizu) u poglavlju posvećenom ovoj temi, uz već navedeno pravilo post(ne)ratnih područja, uključila je i sljedeće kriterije:

1. regionalnu pokrivenost projekta;
2. planiran i ostvaren broj i opseg aktivnosti;
3. uključenost volontera u projekt;
4. provedenost unutarnje evaluacije;
5. provedenost vanjske evaluacije;
6. spremnost predstavnika udruge provoditelja na suradnju na ovom projektu.

Što se regija tiče, grad Zagreb je prikazan kao samostalna regija, a ostalih pet regija složeno je na sljedeći način: Sjeverna Hrvatska (Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Varaždinska, Međimurska, Koprivničko-križevačka i Bjelovarsko-bilogorska županija), Središnja Hrvatska (Sisačko-moslavačka, Karlovačka i Ličko-senjska županija), Istra i Primorje (Istarska i Primorsko-goranska županija), Istočna Hrvatska (Virovitičko-podravska, Požeško-slavonska, Brodsko-posavska, Osječko-baranjska i Vukovarsko-srijemska županija) i Dalmacija (Zadarska, Šibensko-kninska, Splitsko-dalmatinska i Dubrovačko-neretvanska županija).

Možemo zaključiti da je uz nedostupnost podataka, netransparentnost organizacija civilnog društva te nespremnost na suradnju organizacija civilnog društva, ostvaren uzorak od 93 projekta, što iznosi 30,3% od ukupnog broja. Navedeni postotak, čak i uz naglašene poteškoće, predstavlja standardno ostvarenje namjeravanog uzorka. No, potrebno je naglasiti da je uzorak u ovom slučaju specifičan, odnosno, odnosi se na institucije civilnog društva – udruge – koje bi u temeljima svog djelovanja trebale imati transparentnost

Na kraju, napomena o podacima prikazanim u tablicama i grafikonima; većina pitanja je nudila mogućnost davanja višestrukih odgovora, što je i većina ispitanika odabrala. Stoga ukupan broj odgovora u tablicama i grafikonima u najvećem broju slučajeva premašu-

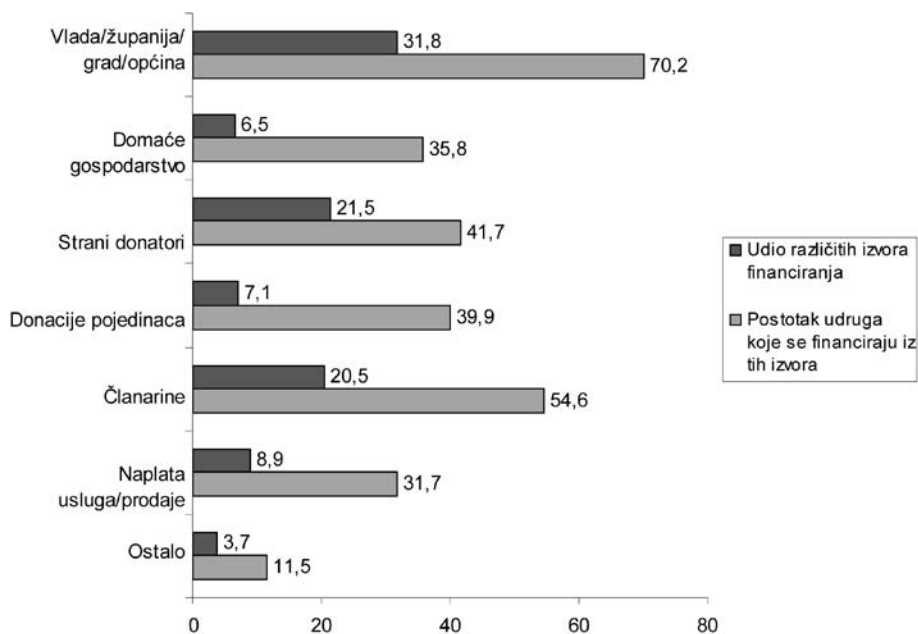
je sto posto. Ukupan broj odgovora na pojedino pitanje jednak je sto posto samo u slučajevima kada se na pitanje mogao dati samo jedan odgovor.

6. ANALIZA NATJEČAJA

Ne treba posebno dokazivati da je jedan od najvećih izazova izgradnji mira nedostatak financijskih sredstava. Kada se dodaju i politički, humanitarni i razvojni elementi – izazov je još i veći. Iako je jasno da proračun mirotvornih akcija treba pažljivo planirati obzirom na dostupna sredstva, jasno je i da je podfinanciranost velika opasnost za uspjeh. Ovaj se zaključak vezuje uz jedan od ciljeva našeg istraživanja – analizu natječaja vladinih institucija putem kojih su u 2006. i 2007. godini financirani projekti demokratizacije i izgradnje mira. Kao uvod analizi natječaja iz našeg uzorka prikazat ćemo općenitu situaciju u financiranju udruga, počevši od nekih informacija vezanih za cjelokupno financiranje udruga. Kao što Bežovan i Zrinščak (2007: 15) ističu: «u Hrvatskoj ne postoji koordinacija državnih tijela koja podupiru razvoj civilnog društva, niti objedinjene informacije o iznosima sredstava kojima država na nacionalnoj razini podupire rad civilnih organizacija». Umjesto toga, sredstva se dodjeljuju putem različitih, najčešće Vladinih ureda te, na lokalnom nivou, putem županija, gradova i općina. No, 2004. je ipak učinjen korak naprijed osnivanjem *Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva* kojom je ojačan potencijal za financiranje i razvoj održivosti civilnog društva.

U grafikonu 1 donosimo udjele različitih izvora financiranja udruga te postotak udruga koje se financiraju iz tih izvora. Najveći dio sredstava – oko 30 posto – dolazi iz tijela Vlade te županija, gradova i općina, nakon kojih slijede donacije stranih donatora i članarine s po dvadeset posto. Komercijalne djelatnosti udruga zastupljene su u nešto manje od 9 posto u financiranju dok donacije pojedinaca i domaće gospodarstvo zauzimaju sedam, odnosno, šest posto. Na zadnje mjesto dolaze ostali, nespecificirani izvori financiranja.

Grafikon 1: Udio različitih izvora financiranja udruga i postotak udruga koje se financiraju iz ovih izvora (%)²

U udjelu financiranja udruga iz različitih izvora poredak je osim prvog i zadnjeg izvora financiranja različit od poretka izvora financiranja: na prvo mjesto dolaze uredi Vlade, županije, gradovi i općine sa 70 posto, slijede članarine s oko 50 posto, te strani donatori i donacije pojedinaca s oko 40%. Domaće gospodarstvo i komercijalna djelatnost udruga izvor je financiranja u oko 30% dok na zadnje mjesto dolaze nespecificirani izvori s oko 11%.

U nastavku ćemo donijeti zaključke analize natječaja iz našeg projektnog uzorka, a potanke informacije o natječajima i dodijeljenim sredstvima donosimo u prilogu. Analiza distribucije institucija financiranja jedan je od temeljnih ciljeva ovog projekta. Kao što je i postavljeno u projektnom prijedlogu, analizirane su institucije osnovane i financirane većim dijelom od strane države. U tablici 1 donosimo popis institucija financiranja i njihov udio u analiziranim natječajima.

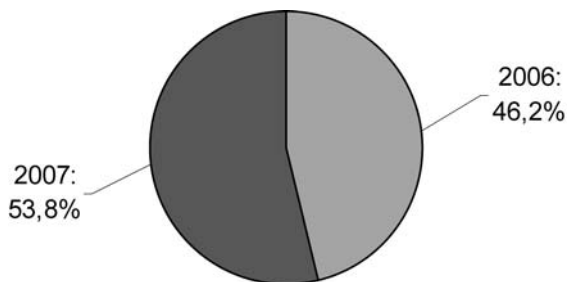
²Preuzeto iz Bežovan, G.; Zrinščak, S. (2007: 17).

Tablica 1: Naziv institucije koja dodjeljuje sredstva (%)

Naziv institucija	%
1. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva	28,3
2. Ured za ravnopravnost spolova	15,2
3. Vladin ured za ljudska prava	15,2
4. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	13,0
5. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	12,0
6. Grad Zagreb	10,9
7. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi	5,4
8. Osječko-baranjska županija	1,1
9. Zagrebačka županija	1,1

Iz gornje je tablice vidljivo da su u financiranju projekata demokratizacije i izgradnje mira najprisutnije institucije čiji je cilj osnivanja zaštita ljudskih prava i pospješivanje razvoja civilnog društva. Naime, riječ je o Nacionalnoj zakladi za razvoj civilnog društva na koju se odnosi skoro trećina promatranih natječajâ. Slijede Ured za ravnopravnost spolova i Vladin ured za ljudska prava, a na svaku od ovih institucija odnosi se sedmina natječajâ iz uzorka te Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa s nešto manjim postotkom od prve dvije navedene. Grad Zagreb je zastupljen s desetinom natječajâ, a iza njega s upola manjim postotkom slijedi Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi dok se Osječko-baranjska i Zagrebačka županija pojavljuju tek u jedan posto promatranih natječajâ.

Grafikon 2: Godina raspisivanja natječajâ

U godinama izlaska natječaja, godine raspisivanja natječaja su gotovo ravnomjerno raspoređene između 2006. i 2007., s nešto više natječaja raspisanih 2007. u našem uzorku (grafikon 2). Ovakav podatak nije lako interpretirati jer navedena razlika u broju natječaja može biti pripisana i boljoj uspješnosti projekata iz 2007., i većoj susretljivosti voditelja projekata iz 2007. koji su stoga i u većem broju zastupljeni u našem uzorku, i većem broju natječaja koji su objavljeni upravo u 2007. godini.

Tablica 2: Naziv natječaja (%)

Naziv natječaja	%
1. Obavijest o pozivu za prijavu udruga za financijsku potporu iz dijela prihoda od igara na sreću i raspoloživih sredstava Državnog proračuna	21,8
2. Demokratizacija i razvoj civilnog društva	14,9
3. Natječaj za udruge mladih ili za mlade	14,9
4. Odgoj i obrazovanje mladih	11,5
5. Promicanje znanja i svijesti o ravnopravnosti spolova	8,0
6. Sredstva dodijeljena bez natječaja	8,0
7. Projekti humanitarnog i socijalnog značenja	5,7
8. Prevencija neprihvatljivog ponašanja djece	4,6
9. Zajedno za bolje	4,6
10. Opći poziv, bez specifičnosti	3,4
11. Unaprjeđenje standarda direktnog rada s korisnicima - žrtvama svih oblika nasilja	2,3
12. Općenito o ravnopravnosti spolova	1,1
13. Natječaj koji promiče regionalizaciju	1,1
14. Nešto drugo	12,6

Sljedeći element analize natječaja – njihov naslov – vezan je uz prepoznavanje općih pojmova i usmjerenja natječaja, a prikazan je u tablici 2. Tako možemo vidjeti da su se udruge iz našeg uzorka u najvećem broju slučajeva – oko 20% – javljale na natječajne općenite orijentacije, financirane od prihoda igara na sreću koji pritiče u državni proračun. Nakon ovog tipa financiranja, s istim postotkom odgovora, slijede natječajni

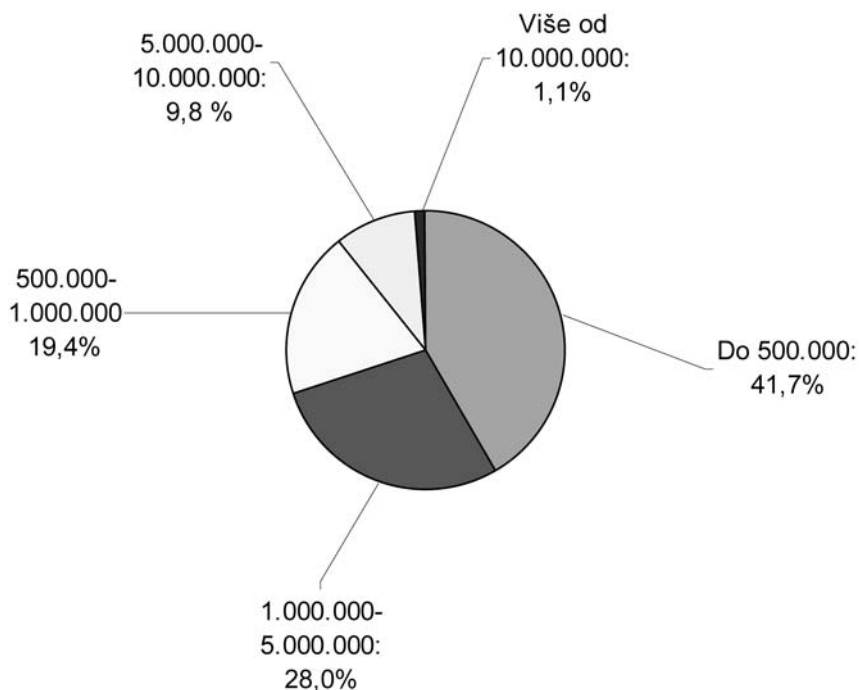
usmjereni demokratizaciji i razvoju civilnog društva te općeniti natječaji za mlade i udruge mladih, a svaki od njih je zastupljen sa sedminom odgovora. Nakon njih, slijede odgoj i obrazovanje mladih s deset posto odgovora te promicanje ravnopravnosti spolova i sredstva dodijeljena van natječaja s po osam posto odgovora. Na kraju s po pet posto ili manje, redom slijede projekti humanitarnog i socijalnog značaja, natječaj usmjeren razvoju zajednice, prevencija neprihvatljivog ponašanja djece, opći pozivi bez specifičnosti natječaji usmjereni direktnom radu s žrtvama nasilja.

Tablica 3: Opći ciljevi natječaja (%)

Opći ciljevi natječaja	%
1. Zaštita ljudskih prava i demokratizacija	52,2
2. Edukacija	32,8
3. Projekti s općom usmjerenosti djeci i mladima	29,9
4. Razvoj zajednice	19,4
5. Ravnopravnost spolova	17,9
6. Mladi s invaliditetom	16,4
7. Prevencija ovisnosti i neprihvatljivog ponašanja	14,9
8. Zaštita prava djece	14,9
9. Zaštita reproduktivnog zdravlja i prevencija HIV-a	14,9
10. Poticanje stvaralaštva djece i mladih u zemlji i inozemstvu	13,4
11. Razvoj poduzetničke kulture i informacijske i komunikacijske tehnologije	13,4
12. Capacity building	11,9
13. Projekti usmjereni kulturi	11,9
14. Zaštita okoliša	11,9
15. Edukativni programi s ciljem sprečavanja tjelesnog i spolnog zlostavljanja	10,4
16. Sudjelovanje mladih u društvu	10,4
17. Profesionalno informiranje i savjetovanje djece i mladih	7,5
18. Sprječavanje nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja	6,0
19. Obiteljska politika u smislu poboljšanje položaja obitelji	4,5
20. Socijalna skrb i humanitarne akcije	4,5
21. Nešto drugo	10,4

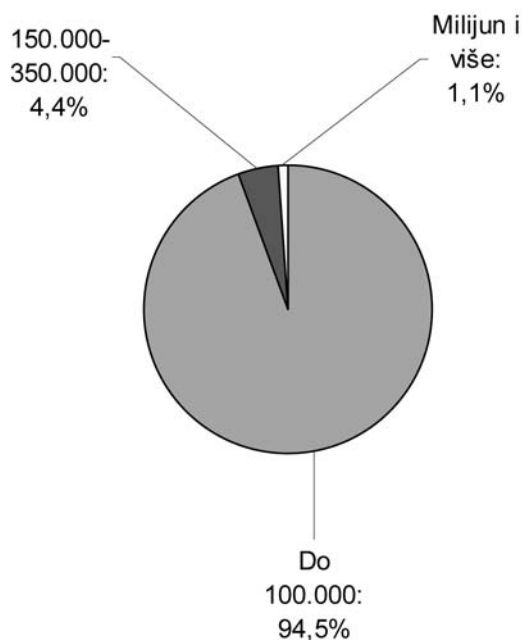
U tablici 3 nalazimo opće ciljeve natječaja i pripadne udjele prijave udruga iz uzorka na njihove pozive. Najviše se udruga javilo na poziv natječaja koji se bavi ljudskim pravima – preko 50%. S oko 30% su zastupljene edukacija i projekti s općom usmjerenosti prema djeci i mladima dok su razvoj zajednice, ravnopravnost spolova, mladi s invaliditetom, prevencija ovisnosti i neprihvatljivog ponašanja, zaštita prava djece, zaštita reproduktivnog zdravlja i prevencija HIV-a okupili između dvadeset i petnaest posto odgovora. Nešto iznad deset posto odgovora odnosi se na natječaje koji su za cilj imali poticanje stvaralaštva djece i mladih, razvoj poduzetničke kulture te informacijske i komunikacijske tehnologije, razvoj kulture, zaštita okoliša, sprječavanje tjelesnog i spolnog zlostavljanja, sudjelovanje mladih u društvu te razni drugi ciljevi koji su svrstani pod «nešto drugo». Na kraju dolaze ciljevi natječaja koji su zastupljeni s manje od deset posto odgovora – profesionalno informiranje i savjetovanje djece i mladih, sprječavanje nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja, poticanje obiteljske politike i socijalna skrb i humanitarne akcije.

Grafikon 3: Ukupna sredstva koja se dijele natječajem u HRK

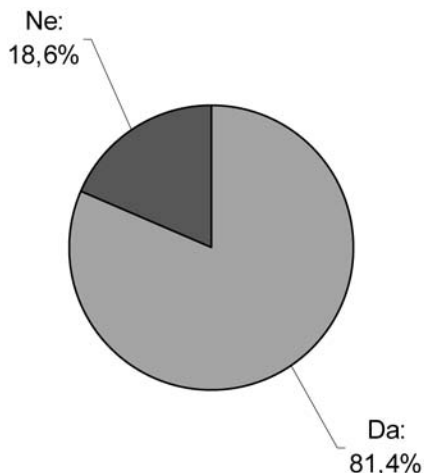
Iznose namijenjene financiranju projekata vezanih uz demokratizaciju te izgradnju i zagovaranje mira analizirali smo kroz dva elementa – ukupnu sumu koja se projektima dijeli putem natječaja i najviši mogući iznos financiranja po projektu. Prvi od njih – ukupnu sumu koja se dijeli natječajima – analiziramo putem grafikona 3. Kao što vidimo, najviše je natječaja koji su projektima demokratizacije namijenili do pola milijuna kuna – i to dvije petine. Nakon njih, s trećinom natječaja, slijedi iznos između jednog i pet milijun kuna. Natječaja koji su dodijeljivali između pola milijuna i milijun kuna bilo je oko jedne petine dok su oni koji su dodijeljivali između pet i deset milijuna kuna bili zastupljeni s nešto manje od desetine. Na kraju slijede natječaji koji su dodijeljivali iznad deset milijuna kuna i takovih je samo jedan posto. Treba i napomenuti da uz ove sume treba imati određene rezerve kada ih vezujemo uz demokratizaciju i izgradnju mira jer su neki natječaji bili usmjereni financiranju općenitih ciljeva unutar kojeg je demokratizacija i izgradnja mira zauzimala samo jedan dio.

Grafikon 4: Najviši mogući iznos financiranja po projektu u kn

Drugi element za analizu financiranja – najviši mogući iznos financiranja po projektu – donosimo u grafikonu 4. Iz njega vidimo da je u preko devet desetina slučajeva, za pojedinačan projekt bilo izdvojeno do 100.000 kn dok su iznosi između 150.000 i 350.000 kn, te čak milijun kn i više dodjeljivani u iznimno malom broju slučajeva.

Grafikon 5: Postoje li prioriteti natječaja

Radilo se o manjem ili većem iznosu koji se dijeli natječajem, važno je znati postoje li prioriteti natječaja te bi oni, po logici stvari, trebali biti određeni za svaki natječaj. No, kao što vidimo iz grafikona 5, u skoro petini slučajeva prioriteti natječaja nisu određeni. To otvara prostor za proizvoljne odluke i može otežati financiranje projekata koji u određenom trenutku pogađaju pojave uz koje su potrebne promjene.

Tablica 4: Prioriteti natječaja (%)

Prioriteti natječaja	%
1. Projekti koji su već financirani od strane lokalne samouprave	47,6
2. Razvoj civilnog društva	38,1
3. Zaštita ljudskih prava	35,7
4. Mladi	26,2
5. Uključenost volontera u provedbu projekta	23,8
6. Djeca	21,4
7. Projekti usklađeni s nacionalnom strategijom	21,4
8. Direktan rad s korisnicima	19,0
9. Zaštita zdravlja	19,0
10. Obrazovanje o demokraciji	16,7
11. Socijalna skrb	16,7
12. Novi pristupi rješavanju problema	9,5
13. Suzbijanje korupcije	9,5
14. Trgovanje ljudima	9,5
15. Projekti koje tijela državne ili lokalne uprave nemaju pod svojom djelatnošću	7,1
16. Zaštita žrtava mobbinga	7,1
17. Izgradnja multikulturalnosti	4,8
18. Mir i nenasilje	4,8
19. Povećanje političke participacije žena	2,4
20. Ravnopravnost spolova	2,4
21. Nešto drugo	23,8

U tablici 4 donosimo prioritete natječaja koje su iskazale institucije koje takve prioritete imaju određene. Na prvo mjesto su izbili projekti koji su već financirani od strane lokalne samouprave, okupivši skoro 50% odgovora. Navedeno možemo protumačiti željom institucija na državnoj razini (a to je većina institucija financiranja u našem uzorku) da slijede prioritete određene od strane lokalne samouprave. Nakon ovog prioriteta, s iznad 30% odgovora slijede razvoj civilnog društva i zaštita ljudskih prava dok su projekti vezani uz mlade, oni koji

potiču uključivanje volontera u provedbu projekta, projekti usklađeni s nacionalnim strategijama, koji se provode u neposrednom radu s korisnicima i koji su usmjereni zaštiti zdravlja te razni razlozi koje smo uvrstili u podskupinu «nešto drugo», okupili oko dvadeset posto odgovora. Oko petnaest posto odgovora odnosi se na obrazovanje o demokraciji i socijalnu skrb, a oko deset posto su okupili prioriteta novih pristupa u rješavanju problema i zaštitu žrtava mobbinga. Ispod deset posto odgovora se odnosi na projekte koji inače nisu pod djelatnošću lokalne samouprave, izgradnja multikulturalnosti, mir i nenasilje, povećanje političke participacije žena i ravnopravnost spolova.

Tablica 5: Kriteriji za procjenu projekata (%)

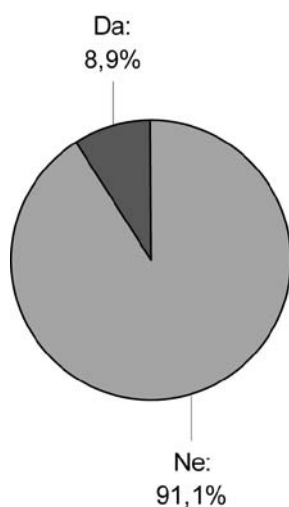
Kriteriji za procjenu	%
1. Međusobna suradnja udruga	89,5
2. Inovativnost	60,5
3. Korist za društvenu zajednicu i razvoj civilnog društva	60,5
4. Nacionalna/regionalna pokrivenost	60,5
5. Održivost i kvaliteta projekta	60,5
6. Organizacijski i ljudski kapaciteti za provedbu projekta	60,5
7. Realan odnos troškova i očekivanih rezultata	60,5
8. Usklađenost s mjerama odgoja i obrazovanja iz nacionalnih strategija	40,5
9. Uključenost volontera u provedbu projekta	31,6
10. Područja od posebne državne skrbi	28,9
11. U kojoj mjeri je moguće kontrolirati provođenje projekta i trošenje financijskih sredstava	7,9
12. Mladi kao korisnici projekta	7,9
13. Projekt je besplatan za korisnike	7,9
14. Nešto drugo	5,3

Kao što su prioriteta natječaja bili raznorodni, tako su i kriteriji za procjenu projekata pokazali širok raspon odgovora koji donosimo u tablici 5. Iz tablice vidimo da je međusobna suradnja udruga najvažniji kriterij za procjenu projekata i on je važan u skoro 90% analiziranih

natječaja. Nakon ovog kriterija s jednakim brojem odgovora – 60% - slijede kriteriji inovativnosti, koristi za društvenu zajednicu i razvoj civilnog društva, nacionalna odnosno regionalna pokrivenost, održivost i kvaliteta projekta, organizacijski i ljudski kapaciteti za provedbu projekta te realan odnos troškova i očekivanih rezultata. Usklađenost s mjerama odgoja i obrazovanja iz nacionalnih strategija naveden je u 40% natječaja, a oko 30% natječaja kao kriterije za ocjenjivanje navodi uključenost volontera u provedbu projekta i usmjerenost na područja od posebne državne skrbi. Ispod deset posto natječaja je kao kriterije imalo mogućnost kontrole provedbe i trošenja financija na projektu, mlade kao korisnike projekta, besplatno sudjelovanje u projektu za korisnike, te nespecificirane razloge navedene pod «nešto drugo».

Pitanje o ukupnom broju prijavljenih projekata nije dobilo dovoljan broj odgovora za provođenje analize te ga ovdje ne možemo niti prikazati.

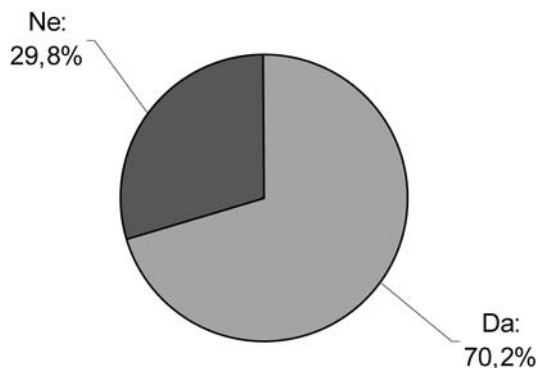
Grafikon 6: Financira li se projekt u potpunosti

Sljedeći segment financiranja promatranih projekata odnosio se na udio financiranja od strane institucija financiranja u našem uzorku. Kao što možemo vidjeti iz grafikona 6, u manje od desetine natječaja riječ je o cjelovitom financiranju iz jednog izvora. Navedeno mo-

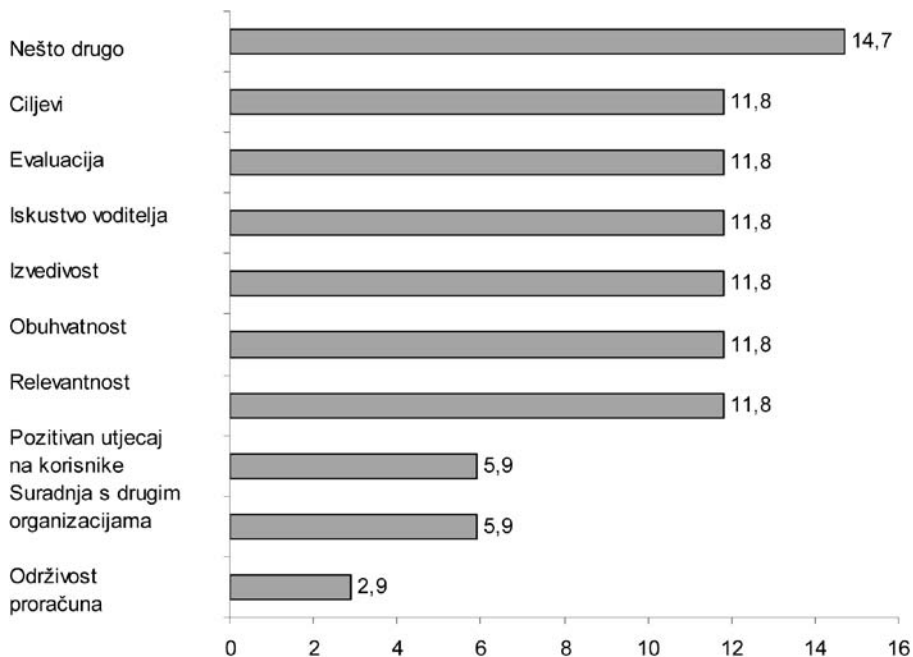
žemo protumačiti potrebom institucije financiranja za opravdanjem da je projekt sposoban opstati i bez/nakon financiranja od strane te institucije, odnosno, time da su voditelji projekta sposobni iznaći sredstva i iz drugih izvora te tako uspješnije voditi projekt.

Grafikon 7: Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata

Projekti usmjereni zaštiti ljudskih prava, demokratizaciji i izgradnji mira ciljaju na dugoročne održive promjene. Stoga nam je bilo važno ispitati imaju li institucije financiranja mehanizme dugoročnog praćenja financiranih projekata. No, slično kao i u slučaju kriterija za procjenu prijavljenih projekata (tablica 5), iz grafikona 7 vidimo da skoro trećina institucija financiranja nema razvijene mehanizme dugoročnog praćenja projekata. Riječ je o nedostatku koji bi se trebao ukloniti ukoliko se smjera na stvarne promjene na polju zaštite ljudskih prava i izgradnje civilnog društva jer se promjene u tom području događaju samo u dugim vremenskim skalama.

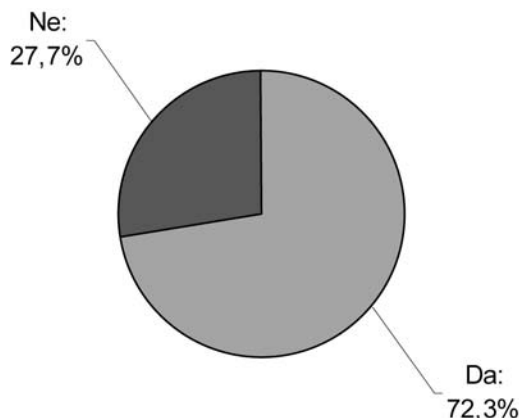
Grafikon 8: Elementi sustava dugoročnog praćenja projekata (%)

Kao što nam je bilo važno vidjeti imaju li institucije financiranja razvijen sustav dugoročnog praćenja projekata, važno nam je bilo i vidjeti koji su to postojeći elementi dugoročnog praćenja financiranih projekata (grafikon 8). Iznenadujuće, no elementi dugoročnog praćenja projekata, iako raznorodni, u rijetkim se slučajevima pojavljuju u različitim natječajima. Stoga ukupan broj odgovora, iako je bilo riječ o pitanju koje je nudilo mogućnost višestrukih odgovora, jedva premašuje 100%. Također, svi su razlozi prikupili vrlo mali postotak odgovora i on se kreće između petnaest i tri posto. U istaknutim elementima dugoročnog praćenja financiranih projekata na prvo su mjesto izbili nespecificirani razlozi, iza kojih slijede ciljevi projekta, evaluacija projekta, iskustvo voditelja projekta, izvedivost, obuhvatnost i relevantnost projekta, te pozitivan utjecaj na korisnike, suradnja s drugim organizacijama i održivost proračuna. Održivost proračuna, kao element koji se odnosi na manje od tri posto natječaja, svakako je područje na kojem bi se trebalo intenzivirati praćenje jer se taj pokazatelj može vezati uz strateško planiranje udruga, koje postaje sve važnije što civilno

društvo biva raznorodnije, a sredstva državnog proračuna izdvojena za područje demokratizacije izgradnje mira ne povećava se bitno jer je Hrvatska danas izvan direktnih ratnih sukoba te u procesu približavanja članstva u Europskoj uniji.

Grafikon 9: Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima

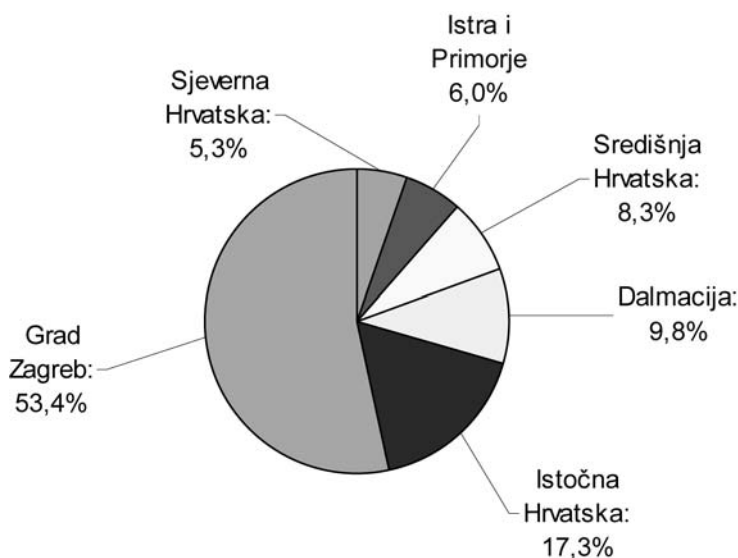

Na kraju informacija o natjecajima željeli smo vidjeti u kojem su omjeru informacije o financiranim projektima dostupne javnosti. Iz grafikona 9 vidimo da u skoro trećini slučajeva informacije o financiranim projektima nisu dostupne javnosti. Naime, navedene smo informacije osim putem web stranica pokušali saznati i pisanjem dopisa institucijama te su se mnoge čak i u slučaju kada nisu imale tražene informacije objavljene na web stranicama oglušile o pismenu molbu za pristupom informacija, čime su narušile transparentnost svog rada koja bi trebala biti jedno od glavnih načela djelovanja udruga. Također, čak i u slučaju kada su informacije bile dostupne na internetskim stranicama ili su ih institucije uputile na pismeni zahtjev, često je bilo riječ o nepotpunim informacijama s tek navedenim ciljevima natječaja i brojem financiranih projekata. Budući je riječ o sredstvima koja dolaze iz nacionalnog proračuna, navedena je praksa neprihvatljiva i potrebno ju je mijenjati i sankcionirati.

7. INFORMACIJE O ORGANIZACIJI UDRUGA

Podaci o nazivu udruge, telefonu i faks broju, e-mail adresi, broju mobitela te web stranici udruge neće se navoditi u studiji iako su bili navedeni kao podaci u upitniku jer je ispitanicima jamčena anonimnost. Prije samog predstavljanja informacija o organizaciji udruga, predstaviti ćemo regionalnu rasprostranjenost udruga kojima je poslan poziv na suradnju u ovom istraživanju (grafikon 10).

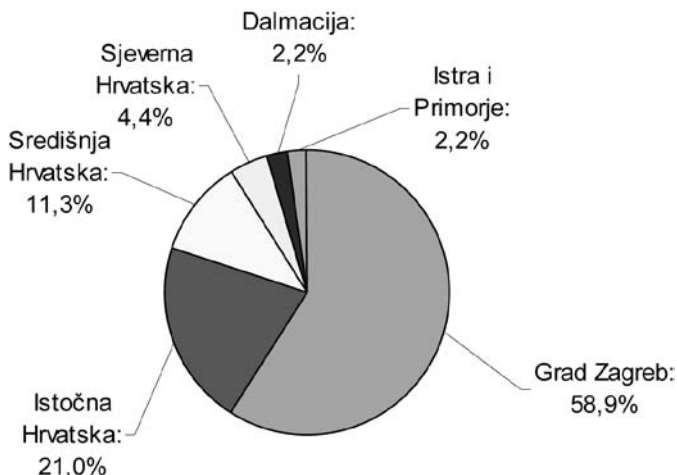
Grafikon 10: Regionalna rasprostranjenost svih kontaktiranih udruga

Kao što vidimo, udruge su prilično neravnomjerno raspoređene, no, s druge strane, to je i očekivano jer je u Hrvatskoj, iako se pokušava zagovarati drukčiji pristup, na djelu snažna centralizacija. U Gradu Zagrebu nalazimo 53,4% udruga, u Istočnoj Hrvatskoj oko 17%, u Dalmaciji blizu 10%, Središnjoj Hrvatskoj oko 8%, Istri i Primorju 6,0% a u Sjevernoj Hrvatskoj nešto više od 5%.

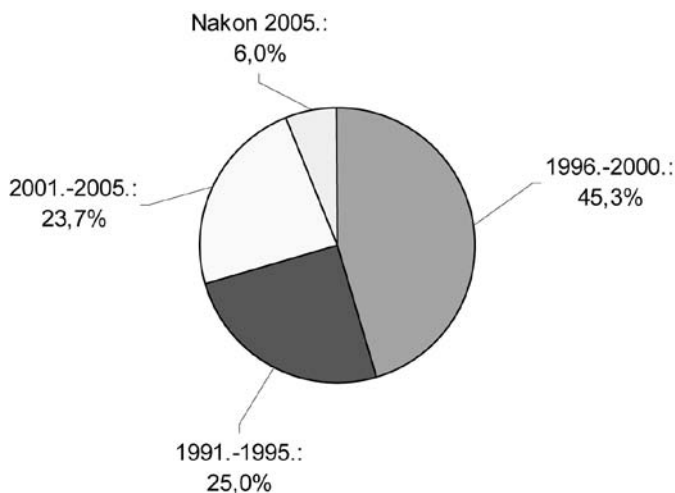
U odjeljku o metodologiji objašnjen je način na koji je konstruirano šest hrvatskih regija, a u grafikonu 11 donosimo i postotke regija u kojima se nalaze udruge iz uzorka.

Grafikon 11: Sjedište udruge iz analiziranog uzorka

Kao što je slučaj u prethodnom grafikonu, nalazimo izrazitu centraliziranost udruga u Zagrebu, njih skoro 60%, iza kojeg slijedi Istočna Hrvatska s petinom udruga. Razumljivo je da je Istočna Hrvatska, nakon Zagreba, najzastupljenija po broju udruga koje zagovaraju demokratizaciju i izgradnju mira jer je upravo to područje najjače bilo pogođeno ratnim sukobima. Nakon Istočne slijedi Središnja Hrvatska s desetinom odgovora, Sjeverna Hrvatska s oko 4%, te Dalmacija i Istra s Primorjem s tek dva posto udruga registriranih na tom području.

Grafikon 12: Godina osnutka udruge

U grafikonu 12 donosimo razdoblje osnutka udruga te možemo zaključiti da je pozitivno što je velik dio, skoro polovina udruga, osnovana u razdoblju od 1996.-2000. Drugim riječima, najveći broj udruga iz uzorka uspio je opstati duži niz godina te time i opravdati svoje postojanje. Nakon ovih udruga s po jednom četvrtinom slijede udruge osnovane između 2001. i 2005. te one osnovane između 1991. i 1995. godine. Za udruge osnovane između 1991. i 1995. možemo reći da su najinteresantnije za našu analizu jer su osnovane u vrijeme ratnih sukoba ili neposredno po prestanku tih sukoba, u vrijeme kada je područje na kojem su osnovane ili kojem su gravitirale svojim akcijama bilo opterećeno problemima proizašlima iz rata. Pretpostavljamo da takve udruge svoje znanje i iskustvo prenose i na druge, mlađe udruge iz svoje okoline, te tako obogaćuju civilnu scenu. I na kraju, udruge osnovane nakon 2005. zauzimaju tek 6% promatranih udruga, što je relativno lako objašnjivo time da je nakon 2005. civilna scena već velikim dijelom bila zasićena udrugama ovog profila te je i potreba za osnivanjem novih, sličnih udruga bila znatno manja.

Tablica 6: Svrha i područje djelovanja udruge (%)

Svrha i područje djelovanja	%
1. Razvoj civilnog društva	46,2
2. Zaštita ljudskih prava	33,3
3. Osnaživanje i zaštita prava žena	31,2
4. Promocija vrijednosti obrazovanja	17,2
5. Psihosocijalna pomoć	16,1
6. Razvoj politika prema mladima	11,8
7. Poticanje suradnje među udrugama	10,8
8. Socijalna skrb i psihosocijalna pomoć	10,8
9. Ekonomsko osnaživanje žena	7,5
10. Istraživanje	6,5
11. Edukacijsko-rehabilitacijski programi	5,4
12. Izdavaštvo	5,4
13. Javno zagovaranje	5,4
14. Humanitarno djelovanje	4,3
15. Udruga mladih i za mlade	4,3
16. Zaštita okoliša	4,3
17. Organizacija tribina, radionica i predavanja	3,2
18. Prava seksualnih manjina	3,2
19. Regionalna suradnja	3,2
20. Sprječavanje trgovine ljudima	3,2
21. Zaštita i promocija slobode medija	3,2
22. Približavanje Hrvatske EU	2,2
23. Nestranačko nadgledanje izbornog procesa	2,2
24. Promocija transparentnosti javne uprave	2,2
25. Uvođenje novih informacijsko-komunikacijskih tehnologija	2,2
26. Zaštita studentskih prava	2,2
27. Think tank organizacija	1,1
28. Nešto drugo	38,7

Svrha i područje djelovanja udruge, s podacima prikazanim u tablici 6, jedno je od pitanja na koja smo dobili najraznorodnije odgo-

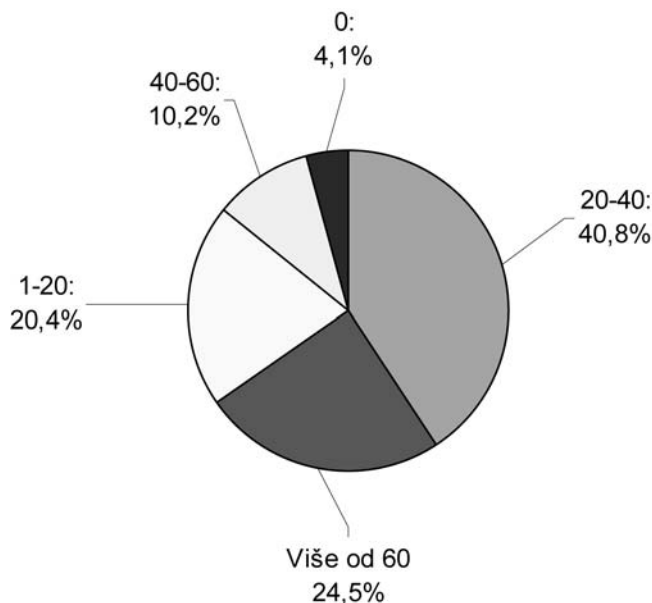
vore. Ukupno smo pobrojali skoro 30 svrha i područja djelovanja udruga, s razvojem civilnog društva kao ciljem udruge koji je navelo skoro 50% udruga. S tridesetak posto su zastupljene zaštita ljudskih prava i osnaživanja i zaštita prava žena. Nakon njih su se smjestile promocija vrijednosti obrazovanja i psihosocijalna pomoć s oko 15% odgovora dok se razvoj politika prema mladima, poticanje suradnje među udrugama te socijalna skrb i psihosocijalna pomoć pojavljuju kao svrha djelovanja u slučaju deset posto udruga. Iako su svrhe djelovanja udruga iz uzorka doista raznorodne, odgovor koji se odnosi na nespecificirane svrhe – «nešto drugo» - prikupio je skoro 40% odgovora dok su se ostalih dvadesetak svrha djelovanja smjestile vrlo nisko na ljestvici, odnosno, navedene su od strane manje od deset posto predstavnika udruga.

Tablica 7: Naziv tijela državne uprave u čiji djelokrug, obzirom na ciljeve osnivanja, potpada djelatnost udruge (%)

Naziv tijela državne uprave	%
1. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	69,3
2. Ured za ljudska prava	40,0
3. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	30,7
4. Ured za ravnopravnost spolova	30,7
5. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi	26,7
6. Gradski ured za opće poslove (Zagreb)	22,7
7. Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija	10,7
8. Ministarstvo pravosuđa	8,0
9. Grad Zagreb, gradski ured za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje	5,3
10. Služba za opću upravu Osječko-baranjske županije	5,3
11. Ured državne uprave u Međimurskoj županiji, Služba za opću upravu, RH	2,7
12. Osječko – baranjska županija	1,3
13. Nešto drugo	10,7

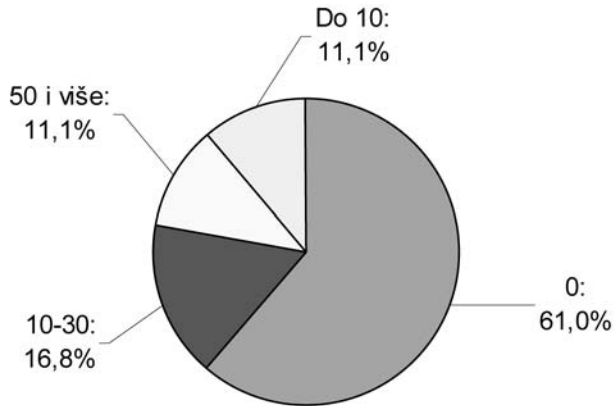
U sljedećem nas je segmentu zanimalo mišljenje predstavnika udruga o tome pod nadležnost kojeg tijela državne uprave potpadaju (tablica 7). U odgovorima je navedeno dvanaest institucija, a dio odgovora se odnosio i na institucije koje nisu prikupile dovoljan broj odgovora da budu samostalno istaknute te su svrstane u kategoriju «nešto drugo». Kao institucija za koju većina udruga smatra da potpada pod nju na prvo mjesto sa skoro 70% dolazi Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske mobilnosti. Znatno niže, s 40% dolazi Ured za ljudska prava, dok su Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa te Ured za ravnopravnost spolova smjestile nešto niže s oko 30% odgovora. Dosad nabrojane institucije spadaju u red onih koje su direktno vezane uz područje zaštite ljudskih prava i rad s djecom i mladima te je razumljivo da su se smjestile ovako visoko na popisu. Nešto ispod njih – s oko 20% dolaze Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi te Gradski ured za opće poslove Grada Zagreba. Sve ostale institucije, a među njima je Ministarstvo pravosuđa, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija te službe Osječko-baranjske i Međimurske županije prikupile su deset ili manje od deset posto odgovora.

Grafikon 13: Ukupan broj članova udruge: građani

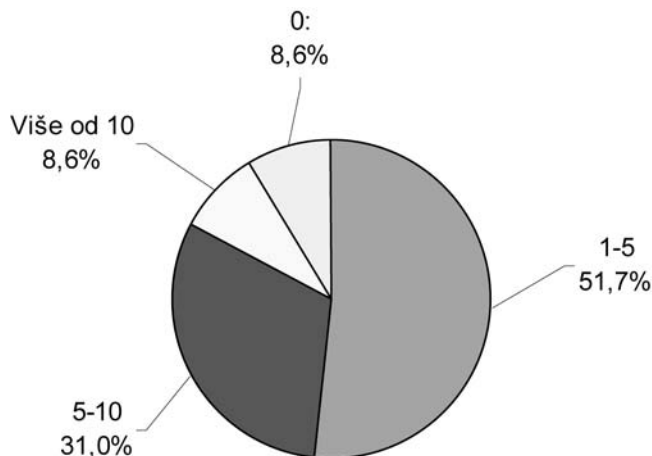
Odgovori na dva značajna pitanja koja se odnose na djelovanje udruge – broj građana i broj pravnih osoba članova udruga prikazani su u grafikonima 13 i 14.

Grafikon 14: Ukupan broj članova udruge: pravne osobe

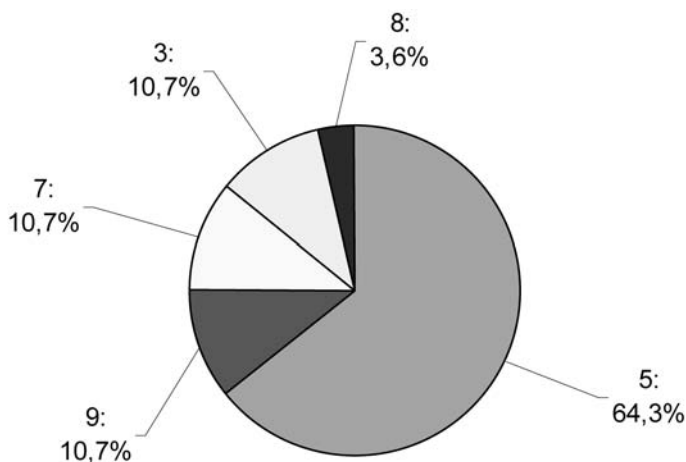
Vidimo da najveći broj udruga – dvije petine udruga – ima između 20 i 40 građana. Nakon njih dolaze udruge s više od 60 članova i takovih je oko jedna četvrtina, dok je onih koje imaju do 20 članova oko petina. Deset posto udruga ima između 40 i 60 članova dok, iznenađujuće, četiri posto udruga nema nijednog člana. Kada je o pravnim osobama – članovima udruge riječ – skoro dvije trećine udruga nema niti jednog člana pravnu osobu. Oko petnaest posto udruga ima 10-30 članova dok po jedna desetina udruga ima do 10 ili preko 50 članova pravnih osoba.

Grafikon 15: Broj stalno zaposlenih u udruzi

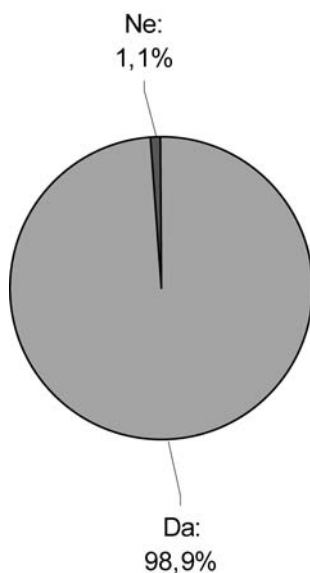
Sljedeća dva grafikona koja ćemo analizirati odnose se na organizacijska pitanja o udruzi – broj stalno zaposlenih (grafikon 15) i broj članova upravnog tijela (grafikon 16). Vidimo da u slučaju najvećeg broja udruga – preko polovice njih – opseg poslova ne prelazi potrebe za više od 5 zaposlenih dok jedna trećina udruga ima između 5 i 10 zaposlenih. Više od deset zaposlenih ima tek jedna petnaestina udruga dok isto toliko udruga nema niti jednog zaposlenog.

Grafikon 16: Broj članova upravnog tijela

Iz gornjeg se grafikona može zaključiti da su se udruge pri osnutku rukovodile pravilom o manjem upravnom tijelu jer ih dvije trećine ima pet članova upravnog odbora. Po jedna desetina udruge ima 3, 7 ili 9 članova dok, iznenađujuće, tri posto udruge ima osam članova upravnog odbora. Naime, parni brojevi se obično izbjegavaju u upravljačkim odborima zbog mogućnosti potrebe za preglasavanjem, odnosno, potrebe da se uvijek ima neparan broj glasova kako bi se imala kvalificirana većina.

Grafikon 17: Je li udruge samostalna

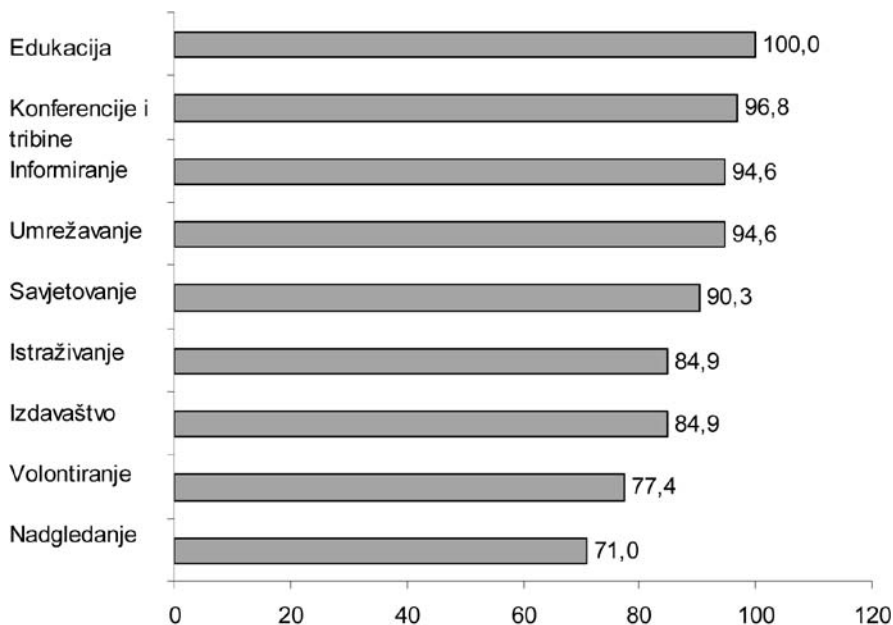

Još jedno zanimljivo pitanje – ono o tome je li udruge samostalna, donosi odgovore u grafikonu 17. Iz grafikona vidimo da su skoro sve udruge organizacijski samostalne.

8. DJELATNOST UDRUGA

U prethodnom smo poglavlju pokazali koja je svrha i cilj djelovanja udruge, a ova će se odnositi na djelatnost udruga i njihovu povezanost sa sličnim organizacijama. U prvom prikazu podataka – grafikonu 18 – donosimo rezultate odgovora na pitanje o djelatnosti udruga.

Grafikon 18: Djelatnost udruga (%)

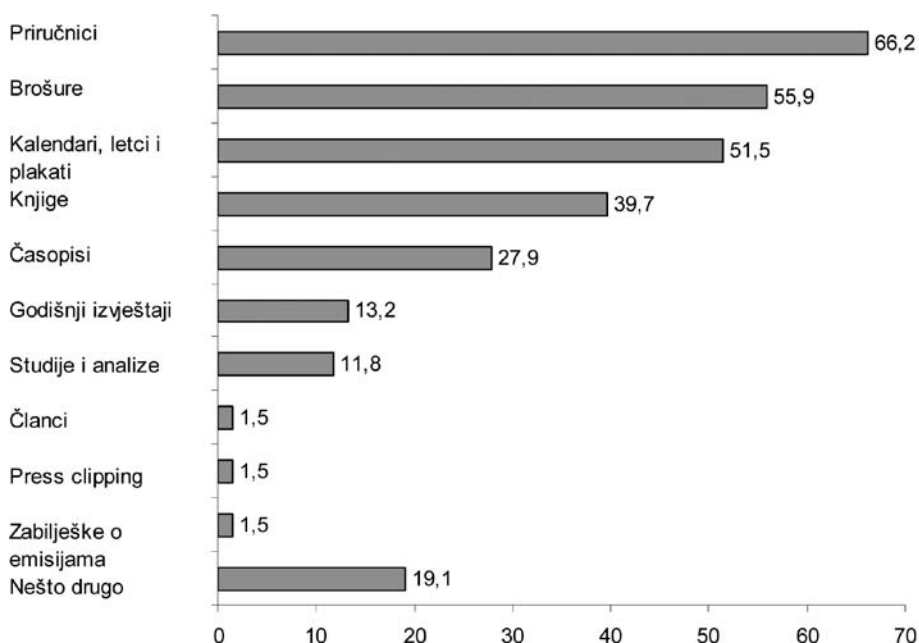

Iz grafikona vidimo da su udruge velikim dijelom uniformne u određenju svoje djelatnosti; osim što je pobrojano samo devet djelatnosti, sve su one prikupile visok postotak odgovora – niti jedna djelatnost nije prikupila manje od 70% odgovora. Sve su udruge odgovorile da im je jedna od djelatnosti edukacija većinom neformalnog karaktera, a koja obuhvaća izravnu komunikaciju s korisnicima i korisnicama, no, također je prisutna i edukacija u obliku različitih tiskanih materijala. Teme edukacija su doista raznolike i obuhvaćaju mnoga područja: ravnopravnost spolova, političko i ekonomsko osvještavanje žena, Europska unija, ljudska i građanska prava, aktivizam mladih, izgradnja

civilnog društva, stručne edukacije, razvoj demokracije i multikulturalnosti, fenomen trgovanja ljudima te problematiziranje, osvještavanje i sprečavanje raznih oblika nasilja.

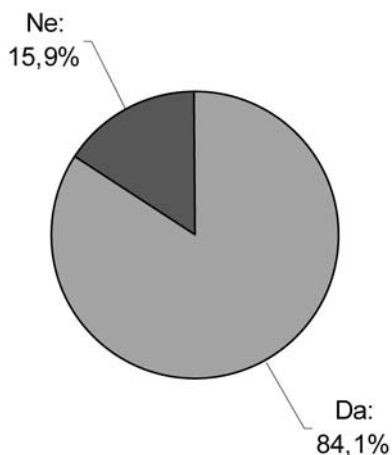
Skoro sve udruge su uz svoju djelatnost vezale i organiziranje konferencija i tribina te informiranje i umrežavanje. Oko devet desetina udruga kao svoju djelatnost navodi savjetovanje, a nešto manje njih istraživanje i izdavaštvo. Na kraju dolaze dvije djelatnosti koju su odabrale oko 70% udruga – volontiranje i nadgledanje.

Grafikon 19: Publikacije koje udruga izdaje (%)

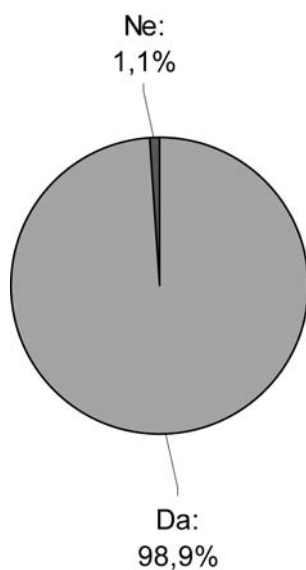
Pošto je velik dio udruga kao svoju djelatnost naveo izdavaštvo zanimao nas je profil njihovih publikacija. U grafikonu 19 su prikazani podaci po kojima se vidi da oko 60% udruga iz uzorka izdaje priručnike, oko 50% njih brošure, kalendare, letke i plakate, a oko 30% ih izdaje knjige i časopise. Oko deset posto udruga publicira i godišnje izvještaje te studije i analize dok su svi ostali odgovori, osim nespecificiranih publikacija (odgovor «nešto drugo») koje se pojavljuju u skoro 20% odgovora, prikupili neznatan postotak.

Grafikon 20: Članstvo u krovnim organizacijama/mrežnim organizacijama

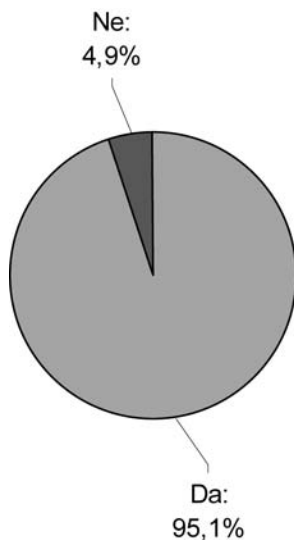
Sljedeći se niz grafikona odnosi na pitanja povezanosti sa sličnim organizacijama. Prvi od njih (grafikon 20) odnosi se na članstvo u krovnim ili mrežnim organizacijama. Tako možemo vidjeti da svega jedna sedmina udruga iz našeg uzorka nije u članstvu mrežne ili krovne organizacije.

Grafikon 21: Povezanost s drugim organizacijama/institucijama

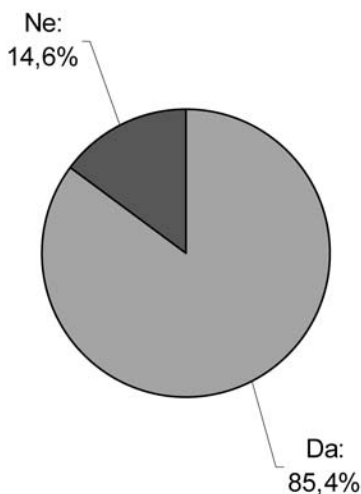

Grafikon 21 pokazuje da su skoro sve udruge na neki način povezane sa sličnim organizacijama, dok grafikon 22 daje uvid u to da skoro sve udruge ili imaju ili planiraju partnerstvo u projektima na lokalnoj razini, a iz grafikona 23 vidimo da tek jedna sedmina udruge nema ili ne planira partnerstvo u projektima na državnoj razini, a jedna četvrtina udruge (grafikon 24) ne navodi takav oblik suradnje na međudržavnoj razini.

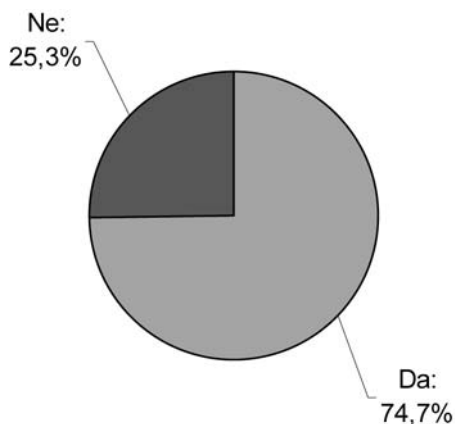
Grafikon 22: Partnerstvo u projektima (postojećim ili budućim) na lokalnoj razini

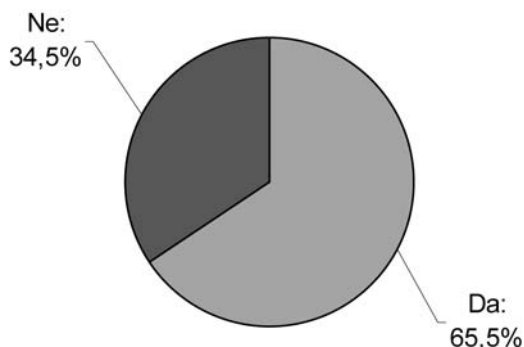
Grafikon 23: Partnerstvo u projektima (postojećim ili budućim) na državnoj razini

Grafikon 24: Partnerstvo u projektima (postojećim ili budućim) na međunarodnoj razini

Grafikon 25: Članstvo u međunarodnoj organizaciji

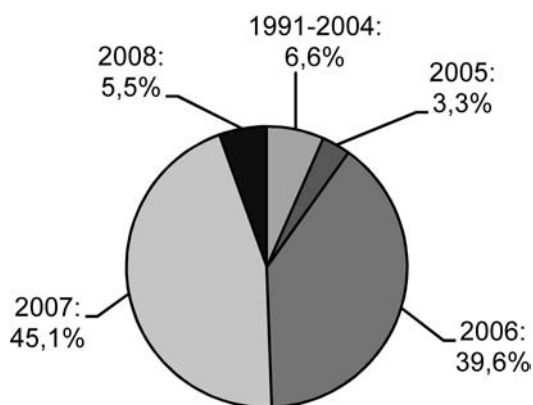

Posljednji grafikon u ovoj sekciji – grafikon 25 navodi da dvije trećine udruga iz našeg uzorka pripada pod članstvo u nekoj međunarodnoj organizaciji. Pitanje o nazivu međunarodne organizacije kojoj pripadaju udruge u uzorku nije prikupilo dovoljan broj odgovora za analizu te je izostavljeno iz ovog izvještaja.

9. OPIS PROJEKATA

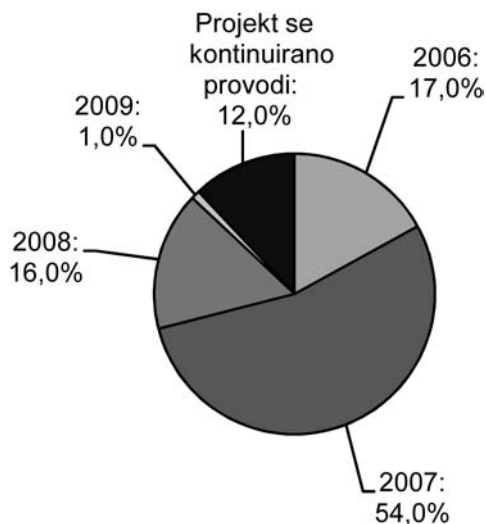
Kao i u slučaju informacija o organizaciji udruga, neki podaci o projektu, poput njegova naziva, neće se iznositi ovdje zbog garantirane anonimnosti ispitanicima. Zato ovo poglavlje započinje pitanjem o godini početka provedbe projekta. Premda se istraživanje temelji na projektima financiranim u 2006. odnosno 2007. te završenima do 2009., početak provedbe projekta ne mora tome biti istovjetan, kao što pokazuje grafikon 26. Naime, 6,6% projekata počelo se provoditi u razdoblju 1991. do 2004., 3,3% 2005., a 2008. se počelo provoditi njih 5,5%. Ipak, najveći broj projekata započeo je u 2006. i 2007. u 39,6% odnosno 45,1% slučajeva.

Grafikon 26: Godina početka provedbe projekta

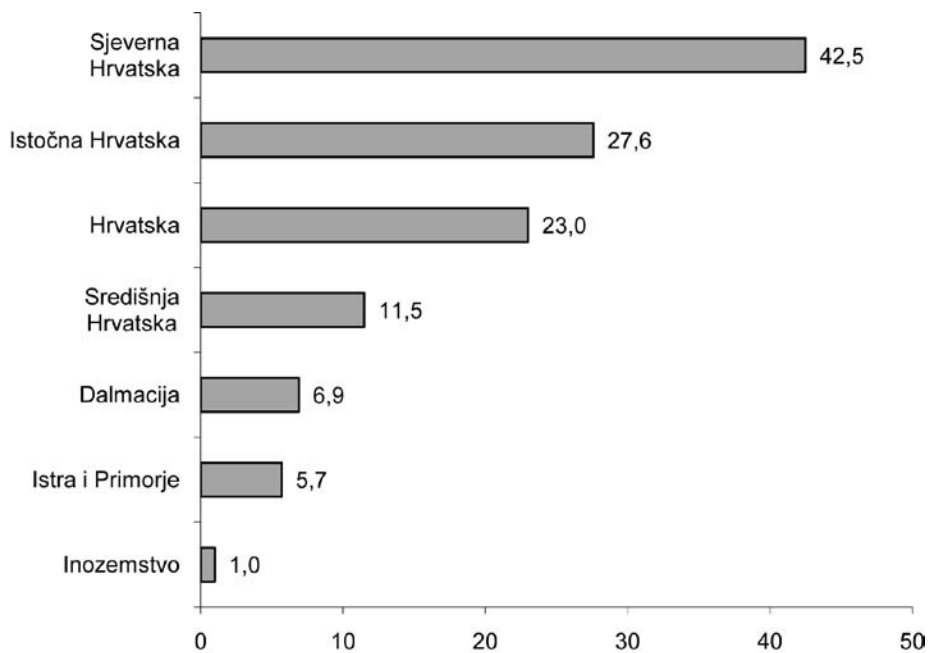
Analizirani projekti su u više od 50% slučajeva završili u 2007. (grafikon 27) 17% ih je završilo u 2006., 16% u 2008., a 1% u 2009. godini. S obzirom da je ovo bilo otvoreno pitanje, odnosno ispitanici su imali mogućnost sami upisivati odgovore, njih 11% naznačilo je da se njihov projekt kontinuirano provodi iz godine u godinu što ukazuje na njihovu prepoznatost od strane donatora, ali i mogućnost da su takvi projekti dijelom osnovnih aktivnosti udruga.

Grafikon 27: Završetak programa/projekta

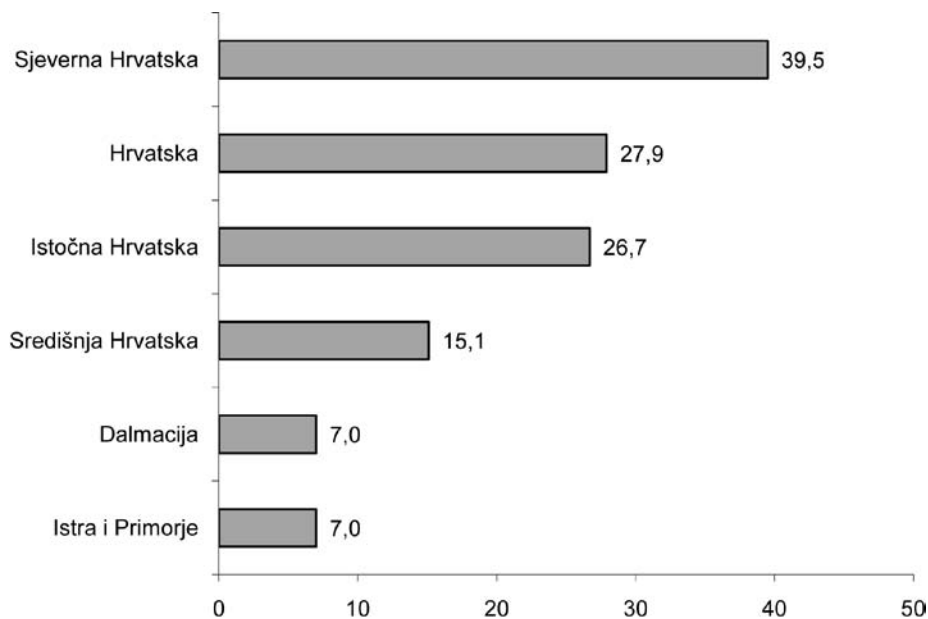

Kad je riječ o mjestu održavanja projekta (grafikon 28) te mjestu njegova provođenja (grafikon 29), premda se radi o mogućnosti višestrukih odgovora, uočljivo je da se u najvećem broju slučajeva projekti održavaju i provode u Sjevernoj Hrvatskoj. Najveći dio projekata pripada Zagrebu što može ukazivati na određenu centraliziranost aktivnosti udruga u Hrvatskoj. Mjesto održavanja projekta je zatim najčešće u Istočnoj Hrvatskoj sa 27,6%, što je i razumljivo s obzirom na nedavnu prošlost, te na području cijele Hrvatske s 23%. Nešto iznad 10% projekata se održava u Središnjoj Hrvatskoj, oko 7% u Dalmaciji, blizu 6% u Istri i Primorju i 1% u inozemstvu. Isti redoslijed odnosi se na grafikon 29 vezan za mjesto provedbe projekta samo što su područje cijele Hrvatske i Istočna Hrvatska zamijenili mjesta, no svejedno su po postocima veoma bliski.

Grafikon 28: Mjesto održavanja projekta (%)

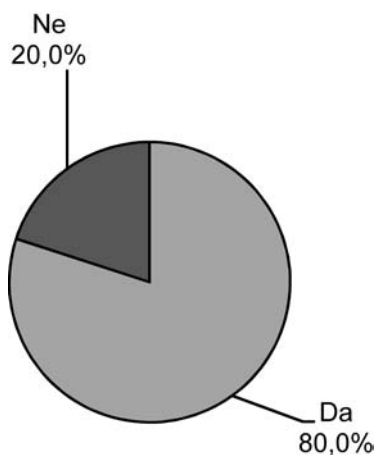

Grafikon 29: Mjesto provođenja projekta (%)

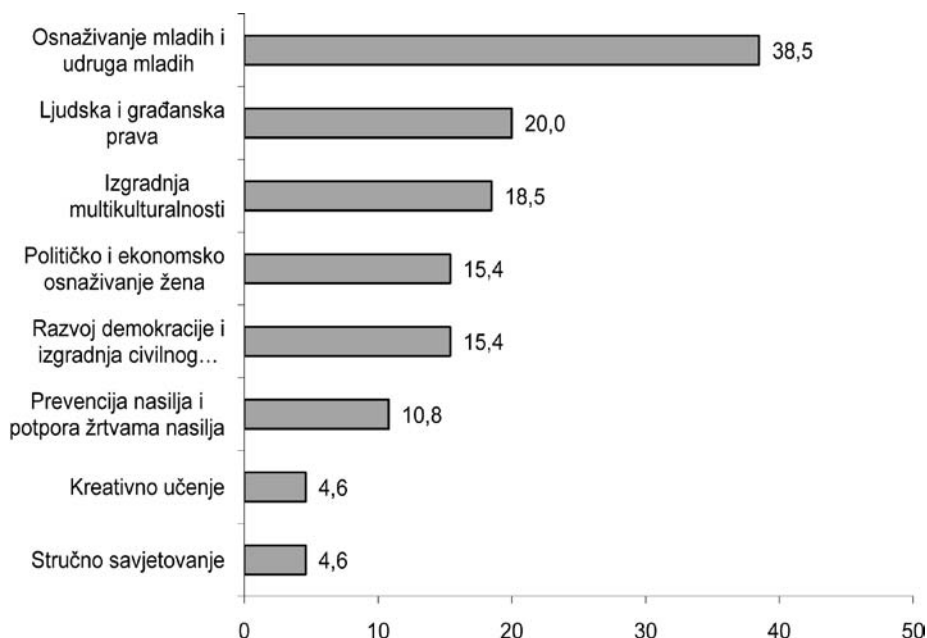
Zanimalo nas je uključuju li voditelji projekata volontere u svoje projektne aktivnosti (grafikon 30). Čak 80% projekata dijelom ili u potpunosti se bazira na volonterskom radu, a 20% ih uopće ne uključuje volontere u aktivnosti projekta.

Grafikon 30: Uključivanje volontera u projektne aktivnosti

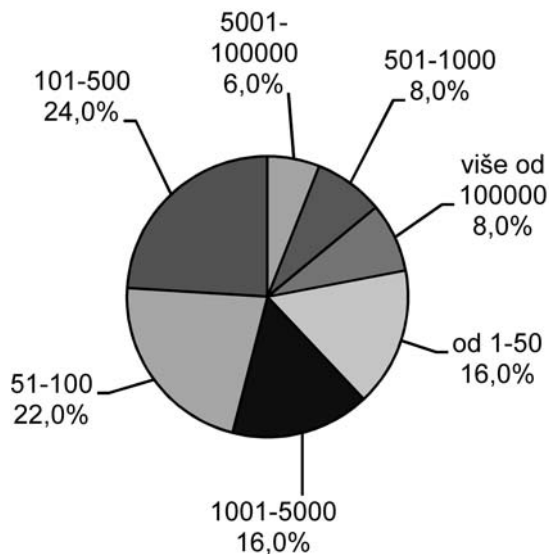
Kada je riječ o ciljevima programa, odnosno, projekata analiziranih ovim istraživanjem (grafikon 31), 38,5% projekata usmjereno je osnaživanju mladih i udruga mladih, odnosno, poticanjem mladih za političku i društvenu participaciju u društvu, edukacijom o građanskoj participaciji i osnaživanjem mladih za sudjelovanje u procesu donošenja odluka. 20% projekata ima za cilj promociju, edukaciju i osvještavanje građana o njihovim ljudskim i građanskim pravima, nešto manje od toga ih teži izgradnji multikulturalnosti. 15,4% vidi svoj cilj u političkom i ekonomskom osnaživanju žena, a isto toliko ima za cilj razvoj demokracije i izgradnju civilnog društva. Prevencija nasilja i potpora žrtvama nasilja prepoznata je kao cilj u 10,8%, a u manje od 5% projekata kreativno učenje i stručno savjetovanje.

Grafikon 31: Ciljevi programa/projekta

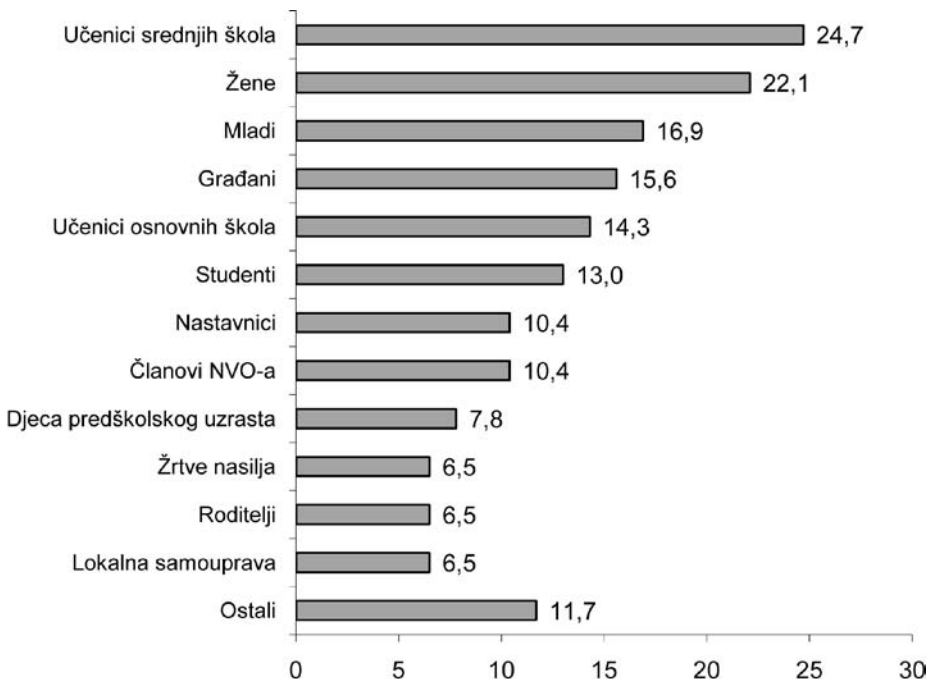
Broj individualnih korisnika projekta predstavljen je narednim grafikonom (32). Premda je bilo predviđeno saznati i broj institucionalnih korisnika, ovdje je taj podatak izuzet zbog nedovoljnog broja odgovora za analizu. Ispitanici su, dakle, procjenjivali broj individualnih korisnika posredno ili neposredno obuhvaćenih projektom. Oko četvrtine projekata obuhvatilo je između 101 i 500 korisnika, 22% njih 51 do 100, 16% od 1 do 50. Čak 30% projekata obuhvatilo je više od 1001 korisnika, od čega 16% od 1001 do 5000 i 14% od 5001 do 100 000 korisnika, a njih 6% više od 100 000 korisnika.

Grafikon 32: Broj individualnih korisnika

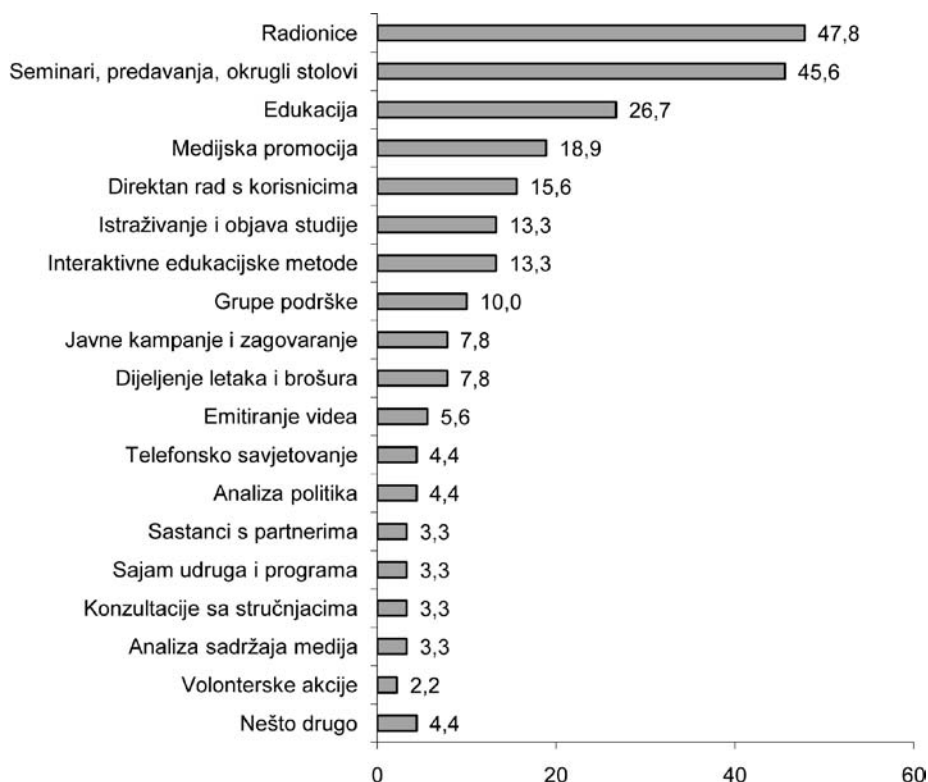
S obzirom na značajan postotak visokog broja korisnika projekta, zanimalo nas je kojoj skupini korisnici pripadaju, s obzirom na socio-profesionalni profil (grafikon 33). Budući da mnogi projekti nisu isključivo usmjereni na određeni profil, omogućili smo ispitanicima da navedu sve korisnike koji su sudjelovali u njihovim projektima. Učenci srednjih škola su korisnici skoro četvrtine projekata, žene nešto više od petine, mladi i građani nešto više od 15%, učenici osnovnih škola oko 14%, studenti 13%, nastavnici osnovnih, srednjih i visokih škola kao i članovi nevladinih udruga oko 10%, djeca predškolskog uzrasta blizu 8%, a žrtve nasilja, roditelji i lokalna samouprava oko 6%. Primjećuje se da, iako je eksplicitno naveden određeni postotak mladih korisnika, pribrojimo li mu učenike srednjih škola i studente, postotak mladih korisnika je znatno veći i time je jasno da je većina projekata barem jednim svojim dijelom usmjerena na mlade. Oko 11% čini profil korisnika čiji je postotak zanemariv u odnosu na ukupnan uzorak poput javnih poduzeća, gospodarskih institucija, nekih nacionalnih manjina i slično.

Grafikon 33: Profil korisnika (%)

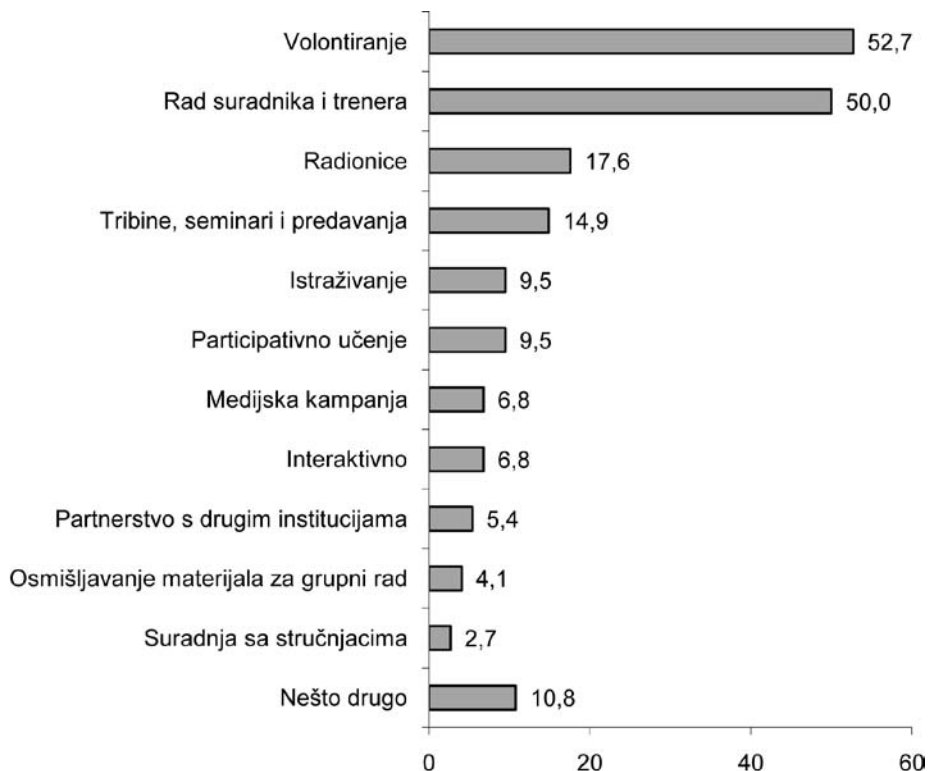
Vrste aktivnosti kojima se projekti provode sljedeće je što nas je zanimalo u ovoj analizi (grafikon 34). Radionice kao aktivnost koristi nešto manje od polovice projekata, oko 45% služi se seminarima, predavanjima, okruglim stolovima, a nešto više od četvrtine provodi edukaciju. Za medijsku promociju odlučuje se oko 19% dok izravan rad s korisnicima ima njih 15%; oko 13% se bavi istraživanjem i interaktivnim edukacijskih metodama, zatim grupama podrške 10%, zagovaranjem i javnim kampanjama kao i dijeljenjem letaka i brošura njih nešto manje od 8%, a emitiranjem video uradaka nešto više o 5%. Telefonskim savjetovanjem, analizom politika i dokumenata, sastancima s partnerima, organiziranjem sajmova udruga i programa, konzultacijama sa stručnjacima, analizom sadržaja medija i volonterskim akcijama kroz projekt se bavi manje od 5% projekata.

Grafikon 34: Metode i aktivnosti kojima se projekt provodi (%)

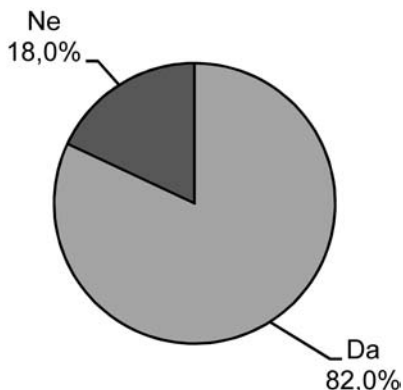
Nakon vrsta aktivnosti projekta, postavlja se pitanje načina kojim su se projekti provodili (grafikon 35). Volontiranje je način provedbe u nešto više od 50% projekata, a 50% ih je provedeno radom suradnika i trenera. U oko 17% projekata, kao način rada spomenute su radionice, a u oko 15% tribine, predavanja i seminari. Nešto manje od 10% provođeno ih je istraživanjem i participativnim učenjem, a blizu 7% medijskom kampanjom i interaktivno. Partnerstvom s drugim institucijama ispitanici su prepoznali u oko 5% projekata, dok je 4,1% u osmišljavanju materijala za grupni rad te 2,7% u suradnji sa stručnjacima.

Grafikon 35: Način provedbe projekta (%)

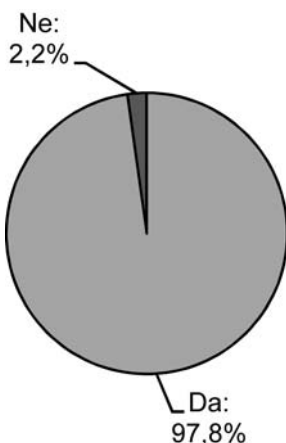
Međusobna suradnja udruga na projektu (grafikon 36) ne pridonosi samo kvaliteti provedbe projekta, već i osnaživanju jednog aspekta izgradnje civilnog društva. Utoliko je važno saznati koliko udruge surađuju s drugima na projektu. Čak 82% udruga surađuje s drugim organizacijama na projektu što je ohrabrujuć podatak u smislu zajedničkog rada udruga na umrežavanju i njegovanja kooperativnosti čije prakse kasnije mogu preuzeti i drugi dionici u društvu.

Grafikon 36: Suradnja s drugim organizacijama na projektu

Pitanje komplementarnosti projekta s programima nadležnih tijela državne uprave, odnosno, nacionalnih politika također je bilo postavljeno (grafikon 37). U velikoj većini, projekti su u potpunosti sukladni nacionalnim programima te ih na različite načine dopunjuju.

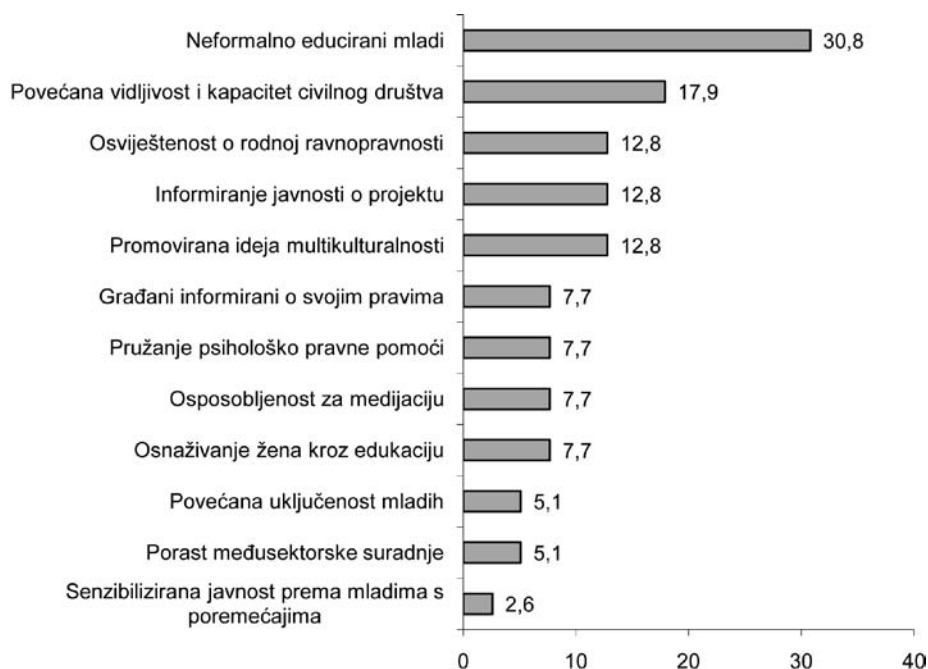
Grafikon 37: Dopunjuje li projekt programe nadležnih tijela državne uprave, nacionalnih politika i programa u RH

Predviđeni rezultati projekata prikazani su u idućem grafikonu 38. 30,8% projekata predvidjelo je educiranost mladih i to kroz neformalno obrazovanje. U nešto manje od 18% projekata ispitanici su očekivali povećanu vidljivost i povećan kapacitet civilnog društva. Oko 13% projekata usmjereno je osvještavanju o rodnoj ravnopravnosti, in-

formiranosti javnosti o projektu te promociji ideje multikulturalnosti kao njihovim rezultatima. Oko 7% projekata za rezultat je očekivalo povećanu informiranost građana o svojim građanskim i drugim pravima, pruženu psihološko-pravnu pomoć, osposobljenost za medijaciju te osnaživanje žena za ekonomsko ili političko djelovanje kroz edukaciju. Nešto malo više od 5% ih je usmjereno na povećanu društveno-političku uključenost mladih te porast međusektorske suradnje. Nešto više od 2% projekata rezultira senzibilizacijom javnosti prema ranjivoj skupini mladih.

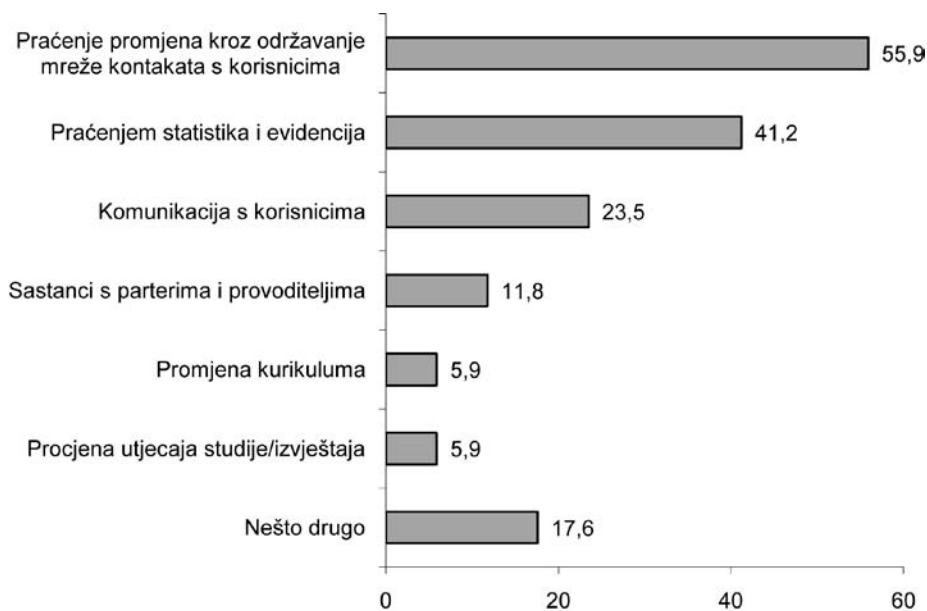
Grafikon 38: Predviđeni rezultati projekta (%)

Jesu li predviđeni rezultati projekta, kao i projektne aktivnosti i metode bile najbolji izbor – svakako je dobro na neki način «izmjeriti» uspjeh projekta. Na koji od načina se voditelji projekata odlučuju, prikazuje grafikon 39. Nešto više od 55% projekata uspjeh procjenjuje temeljem praćenja promjena do kojih dolazi po pitanju predmeta interesa, kroz održavanje mreže kontakata s korisnicima. Oko 40% ih

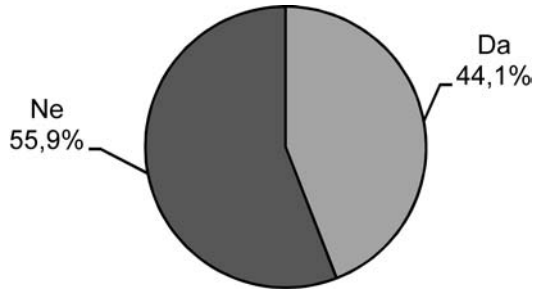
se oslanja na statistiku i evidenciju, oko 23% na komunikaciju s korisnicima, a oko 11% na komunikaciju s partnerima na projektu i njihovim provoditeljima. Blizu 6% ispitanika uspjeh razaznaje u promjeni kurikuluma, a isto toliko u procjeni utjecaja studije ili izvještaja. 17,6% ispitanika prepoznalo je još neke načine mjerenja ostvarenja ciljeva, međutim, pojedinačno nisu imali dovoljno postotaka da bi bili relevantni.

Grafikon 39: Kako će se mjeriti ostvarenje projektnih ciljeva (%)

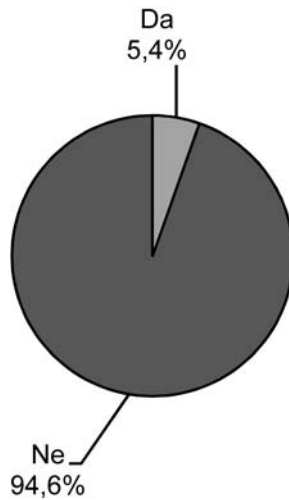

Prethodni odjeljak je dao uvod u pitanje provođenja evaluacije. Sljedeći grafikoni (40 i 41) prikazuju odgovore na postojanje unutarnje, odnosno, vanjske evaluacije projekta. Uočljiv je nedostatak evaluacija, posebice vanjskih. Premda je iz prethodnih podataka razvidna relativno intenzivna komunikacija s korisnicima iz koje sasvim sigurno dobivaju različite komentare na učinjeno, očito provoditelji projekata nisu toliko vični delegiranju procjene uspješnosti različitih elemenata provedbe vanjskom procjenitelju.

Grafikon 40: Je li evaluacija bila unutarnja?

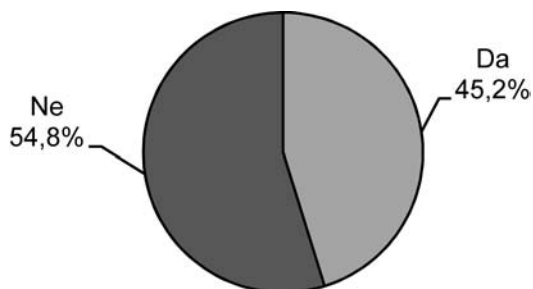

Grafikon 41: Je li evaluacija bila vanjska?

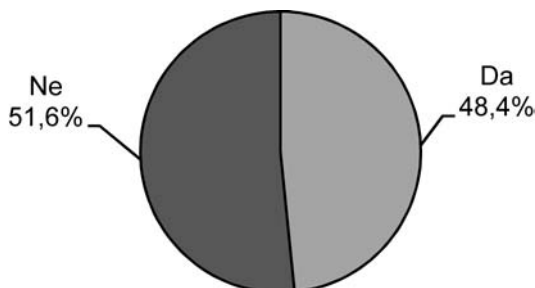
Evaluacija, kakva god bila, ne znači previše ako nije u svrhu poboljšanja rada i rezultata (grafikon 42). Oko 45% projekata prepoznaju evaluaciju kao izvor sugestija za unapređenje projekta dok za oko 55% rezultati evaluacija nemaju taj cilj.

Grafikon 42: Koriste li se rezultati evaluacije za unapređenje/poboljšanje projekta?

Između ostalog, razlog pomalo začuđujućim podacima o (ne) korištenju evaluacije za poboljšanje projekta možda možemo pronaći u pitanju planiranja nastavka projekta (grafikon 43). Naime, oko 52% projekata neće se nastaviti provoditi pa pretpostavljamo da im evaluacije za poboljšanje svakako niti ne trebaju. S druge strane, veoma visok postotak projekata planira se nastaviti, njih 48,4%.

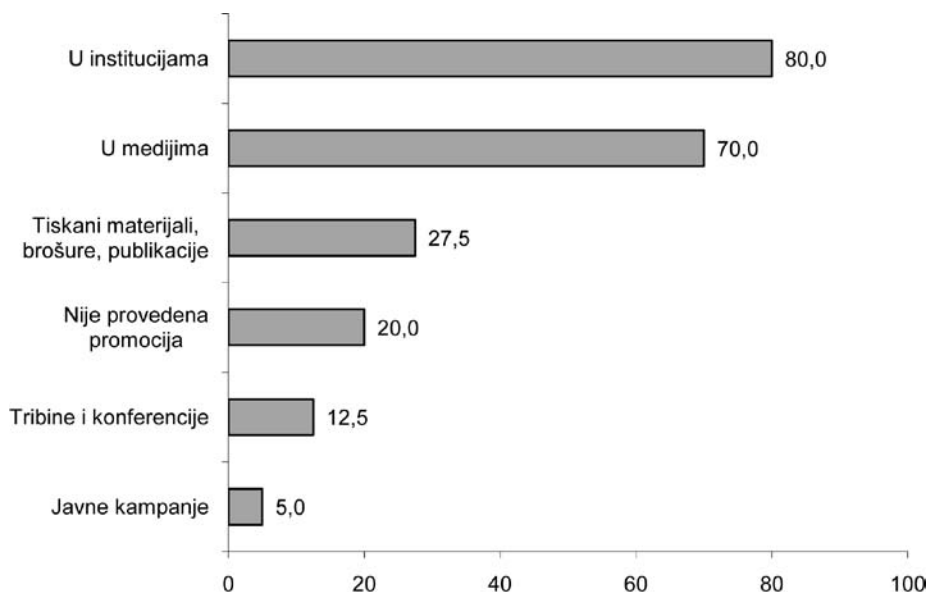
Grafikon 43: Planirani nastavak projekta

Zadnje pitanje ovog poglavlja odnosi se na način promocije rezultata projekta (grafikon 44). Najveći postotak projekata, njih 80%, nastoji promovirati rezultate u institucijama, odnosno, u onima s kojima posredno ili neposredno surađuje ili pak u onima koje ih financiraju. Ispitanici su u također visokom postotku od 70% prepoznali medije kao izvrsne promotore projekta, ali i udruga. Nešto više od četvrtine ispitanika tiska svoje materijale, brošure i publikacije, oko 12% ih organizira tribine i konferencije, a 5% ih se odlučuje na javne kampanje

kako bi rezultate rada na projektu učini vidljivijima. U 20% slučajeva nije provedena promocija rezultata projekta.

Grafikon 44: Način promocije rezultata projekta (%)

Za kraj ovog dijela studije potrebno je navesti pitanja koja nisu mogla biti predmetom analize zbog nedostatka podataka, bilo zato jer su ispitanici sami odlučili ne odgovoriti na pitanja, bilo zbog manjka traženih informacija u projektnih izvještajima, na internetskim stranicama udruga i ostalim izvorima koji su poslužili kao izvor podataka.

Radi se o sljedećim pitanjima:

- Postotak izvora financiranja u cjelokupnom budžetu udruge
 - članarine (%)
 - potpore domaćih fondacija (%)
 - honorari za različite usluge (%)
 - ostalo (navesti što) (%).
- Podaci o prostoru u kojem udruga djeluje
 - vlastiti prostor (da/ne)
 - iznajmljen prostor (da/ne).
- Broj institucionalnih korisnika projekta

- Financijski podaci o prijavljenom projektu:
 - ukupan iznos potreban za provedbu projekta
 - planirani prihodi
 - u kojem postotku je udruga samostalno financirala projekt.
- Podaci o prvom i drugim financijerima ukoliko ih je bilo:
 - postotak potrebnog iznosa koji se tražio od određenog tijela
 - iznos dobiven od određenog tijela.

Osim pitanja o prostoru u kojem udruga djeluje i broja institucionalnih korisnika projekta, vidljivo je da su iz analize uglavnom izostali financijski podaci koji su bili predviđeni u opisu financiranih projekata.

10. PREPORUKE

U izvođenju našeg projekta i po analizi rezultata istraživanja, zapazili smo nekoliko kritičnih pojava u financiranju udruga od strane državne i lokalne uprave u Hrvatskoj. Prvenstveno, kao što i Bežovan i Zrinščak zapažaju «općenito se može reći da ne postoji jasna politika na razini Vlade o davanju potpora organizacijama civilnog društva koje bi bile povezane s prioritarnim problemima u društvu i politikama koje se u tim područjima provode» (2007: 17). Također, jedno od vrlo slabih područja u upravljanju resursa usmjerenih u civilno društvo tiče se kontrole kvalitete i učinka projekata. Drugim riječima, u našem smo projektu zapazili da se evaluacija od strane davatelja financijskih sredstava u pravilu ne odvija ni na koji način, te se čak niti redovno ne provodi od strane izvršitelja projekata, odnosno, udruga. Sve to daje temelj za zaključak da se vezano uz financijska sredstva dana udrugama ili ne koristi nikakva politika ili se to čini nesustavno. Stoga smo identificirali nekoliko područja ključnih za unaprjeđenje stanja u udrugama:

1. Jačanje kompetencija udruga koje se bave mladima:
 - a) jačanje kompetencija za upravljanje udrugama u smislu ljudskih potencijala;
 - b) jačanje kompetencija za financijsku održivost – sredstva koja se mogu dobiti iz jednog izvora u sve manjem udjelu mogu pokriti cjelokupno izvođenje projekata te udruge moraju ulagati veće napore za zadobivanje sve oskudnijih sredstava te njihovo kombiniranje u cilju uspješnog izvođenja projekata.

2. Poticanje suradnje među udrugama iz sljedećih razloga:
 - a) udruživanje *know-how* komponenti, naročito u vođenju projekata i radu na prepoznatljivosti koja će doprinijeti kako većem uspjehu projekata u javnosti, tako i boljem uspjehu u projektnom razvoju zajednice te uspješnijem pristupu različitim dionicima društva – od vladinih do nevladinih;

b) okrupnjavanje zbog financijskog udruživanja na srodnim projektima i okrupnjavanja projekata.

3. Potrebna je jasnija poveznica nacionalnih strategija vezanih uz razvoj civilnog društva, demokratizaciju i zaštitu ljudskih prava:

a) potrebna je jasnija poveznica nacionalnih strategija i natjecajnih kriterija;

b) treba uvesti mehanizme kontrole za dodjeljivanja sredstava u cilju kontrole kvalitete;

c) povećati horizontalnu suradnju i koordinaciju između relevantnih tijela državne uprave, u svrhu razvoja i veće efektivnosti i efikasnosti financiranja obrazovnih programa u području demokratizacije, ljudskih prava i kulture mira, što je u skladu s poglavljem 5. *Strategije za stvaranje poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva.*

4. Razlikovanje kriterija financiranja na lokalnoj i državnoj razini:

a) lokalna razina, osim utjecanja na promjene u zajednici, treba poticati i na mobilizaciju neaktivnih segmenata društva – naročito mladih, te pozitivno mijenjati duh zajednice u smislu ojačavanja želje za promjenom i kompetentnosti da se te promjene i izvrše;

b) financiranja na državnoj razini treba usko vezati uz nacionalne strateške interese u razvoju civilnog društva kao poticaj razvoju određenog područja.

5. Decentralizacija utjecaja udruga u cilju smanjenja regionalnih neravnomjernosti u razvijenosti i utjecaju udruga:

Jedan od podataka koji iskače jest da je 60% udruga iz našeg uzorka smješteno u Zagrebu. Uzrok ovakvoj situaciji je vjerojatno i činjenica da je većina ureda Vlade te, financijski najjača, lokalna samouprava smještena upravo u Zagrebu. Stoga treba voditi računa i o disperziji sredstava u ostale dijelove Hrvatske.

6. Uvođenje novih vidova financiranja udruga

Civilno društvo je, posebice u Hrvatskoj, kao post-tranzicijskoj državi, vrlo turbulentno. Promjene se odvijaju brzo te je potrebno i brzo reagirati. Stoga se ukazuje potreba za novim vidom financiranja udruga, tzv. «programom ad hoc potpora kojima će se učinkovito odgovoriti na žurne slučajeve, primjerice kampanje, potpisivanje peticija, prosvjedi povezani s ekscenim slučajevima» (Bežovan, Zrinščak, 2007: 17).

7. Promjena koja uključuje jasnije kriterije dodjele sredstava uz vođenje računa o izvedivosti programa i omjeru zatraženih i dodijeljenih sredstava

Naime, u našem smo projektu zapazili da je vrlo česta pojava dodjeljivanje jednakih sredstava različitim projektima koji su zatražili različitu visinu sredstava. Ako se uzme u obzir da se ta sredstva često dodjeljuju i bez jasnih kriterija (20% je nalaz iz našeg istraživanja – što je previsok broj za takvu «sistemska» grešku) te da nakon uvida u rezultate natječaja ispada da je svim projektima jednostavno «razrezan» jednak dio sredstava, dobiva se dojam da je to učinjeno kako bi se olakšao posao natječajnoj komisiji što je svakako praksa koja se treba ukinuti. Natječaji trebaju biti vođeni jasnim kriterijima od strane kompetentne komisije koja je spremna uložiti vrijeme i napor kako bi što svrsishodnije dodijelila sredstva jer rezultat prolaska na natječaju najčešće utječe na udrugu puno dulje nego što traje projektno razdoblje.

11. ZAKLJUČCI

Istraživanje provedeno u sklopu projekta *Mladi i izgradnja mira*, a obuhvaćeno ovom studijom, imalo je namjeru analizirati financiranje i sadržaj projekata usmjerenih k izgradnji mira, toleranciji, multikulturalnosti, aktivnom participativnom građanstvu, promociji i edukaciji o ljudskim pravima i ostalim temama koje pridonose ukupnoj demokratizaciji društva, a time i civilne scene, što u krajnjoj instanci doprinosi kvaliteti života društvenog i građanskog života u Hrvatskoj. Analizirani su natječaji institucija financijera, odnosno, tijela državne i lokalne uprave gdje se pokazalo da je u financiranju projekata demokratizacije i izgradnje mira najprisutnija Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva, a da se udruge najviše prijavljuju na natječaje općenite orijentacije. Opći ciljevi natječaja su se uglavnom odnosili na zaštitu ljudskih prava i demokratizaciju društva, edukaciju te usmjerenost projekata djeci i mladima. Većina natječaja je dodjeljivala do 500.000 kuna, a najveći iznos predviđen za projekt iznosio je do 100.000 kuna. Također, većina ih je definirala prioritete tako da su najviše zastupljeni oni koji su potpomognuti od strane lokalne samouprave te usmjereni razvoju civilnog društva i ljudskih prava. Projekti su u visokom stupnju procjenjivani na osnovi međusobne suradnje udruga, inovativnosti, koristi za društvenu zajednicu i razvoj civilnog društva, nacionalne odnosno regionalne pokrivenosti, održivosti realnog proračuna te kapaciteta za provedbu. Podaci pokazuju da su se projekti većinom financirali od strane jednog financijera te da je donekle uspostavljen dugoročan sustav praćenja provedbe kao i da postoji javni pristup informacijama o financiranim projektima. No, naša iskustva govore da je na potonjoj stavci potrebno raditi odnosno mijenjati praksu netransparentnosti.

U najvećem broju, analizirane udruge, nalaze se u Zagrebu, osnovane su u razdoblju od 1996. do 2000., samostalne su, a svrha i područje djelovanja obuhvaćaju razvoj civilnog društva i zaštitu ljudskih prava. S obzirom na djelatnosti pripadaju djelokrugu Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, imaju od 20 do 40 članova te do pet zaposlenih. S obzirom da se po pitanju djelatnosti

udruga ističe edukacija vezana za različita područja, zanimljivo bi bilo istražiti tip edukacija koje provode s obzirom da su teme kojima se bave dio kurikuluma za aktivno građanstvo, kao i njihov kapacitet za provedbu ne samo neformalnog i informalnog obrazovanja. Udruge velikom većinom njeguju mrežu odnosa s drugim udrugama te su sklo- ne partnerstvima na projektima.

Projekti analizirani ovim istraživanjem većinom su započeti u 2006. i 2007. godini, a najveći broj projekata je završen tijekom 2007. Mjesto održavanja i provedbe projekta najvećim dijelom je bila Sjever- na Hrvatska u čijoj je regiji smješten Grad Zagreb te je u tom smislu pri- sutna određena koncentracija projekata koji se bave raznim vidovima demokratizacije. S tim u vezi, postavlja se pitanje prisutnosti prevlada- vajućeg broja projekata takvog tipa u razvijenoj regiji, a njihovog izo- stanka u manje razvijenim krajevima u kojima je svaka inicijativa veza- na za izgradnju demokracije i mira više nego dobro došla. Projekti su većinom imali potporu volonterskog rada, a njihovi ciljevi su se uglav- nom odnosili na osnaživanje mladih i njihovih udruga te na izgradnju, edukaciju ili osvještavanje ljudskih i građanskih prava. Broj korisnika obuhvaćen projektima čak u trećini slučajeva iznosio je više od 1001 što je doista imponantna brojka. Profil korisnika su u većini mladi te žene. Radionice, seminari, predavanja i okrugli stolovi aktivnosti su koje je gotovo polovica projekata provodila i to kroz volontiranje te rad suradnika i trenera. Suradnja s drugim organizacijama još jednom je potvrđena te većina udruga surađuje na projektima, a u velikoj većini dopunjuje i nacionalne programe i politike. Rezultati projekta, u najče- šćem broju slučajeva, predviđeli su neformalno educirane mlade kao i povećanu vidljivost i kapacitet civilnog društva, a mjerenje projek- tnih ciljeva temelje na praćenju promjena kroz održavanje kontakata s korisnicima. Postignute rezultate projekta najčešće su promovirali u institucijama te u medijima. Primijećen je izostanak unutarnje evalua- cije dok se vanjskom evaluacijom služi tek oko 5% njih, a čak polovica projekata planira nastaviti s provedbom projekta.

Istraživanje je rezultiralo preporukama koje su grupirane u sedam kategorija. Potrebno je osnaživanje i jačanje udruga koje se

bave mladima u smislu ljudskih resursa i financijske održivosti, kao i poticanje projektne i stručne suradnje među udrugama. Prepoznata je važnost jasnije poveznice nacionalnih strategija i natječajnih kriterija i prioriteta kao i uvođenje mehanizama kontrole kvalitete kroz dodjeljivanje sredstava. Kriteriji financiranja projekata od strane lokalne i državne razine trebali bi odgovarati njihovim političkim ulogama u društvu što podrazumijeva državno usmjerenje prema nacionalnim strateškim interesima u razvoju civilnog društva, odnosno, poticanju određenih područja te lokalno usmjerenje prema potrebama mobilizacije neaktivnih segmenata društva kao i osnaživanje zajednice za željenim promjenama. Vidljiva je potreba za *ad hoc* potporama (Bežovan, Zrinščak, 2007.) kako bi se moglo učinkovito i promptno odgovoriti na potrebe zajednice. Također, uočen je problem vezan za nejasne kriterije dodjele određenog dijela sredstava projektima kao i potreba za stručnim prepoznavanjem izvedivosti projekta u odnosu na dodijeljena sredstva. Od ukupno 93 projekta izdvojili smo 3 projekta dobre prakse po već napomenutim kriterijima.

Radi se o udrugama: Autonomni centar - ACT iz Čakovca s projektom: *Otvoreni mediji – projekt suradnje OCD-a s lokalnim medijima na vidljivosti, praćenju i razvoju civilnog sektora u SZ Hrvatskoj*, zatim Organizacija za integritet i prosperitet iz Splita s projektom: *Preventivno-edukativni projekt inter-aktivnih radionica u cilju prevencije trgovanja ljudima, odnosno djecom* te Projekt građanske demokratske inicijative iz Belog Manastira s projektom: *Glasam za nenasilje*.

Autonomni centar - ACT je udruga koja djeluje regionalno, na području Međimurske županije, i usmjerena je prema potpori razvoju civilnog društva, promicanja i uvođenja novih informatičko-komunikacijskih tehnologija, stvaranja nezavisnog slobodnog medijskog prostora, promicanja volontiranja, promicanju i potpori cjeloživotnog učenja, potpori organiziranju i aktivnom djelovanju mladih, poticanju socijalnog partnerstva i međusektorskog dijaloga, razvoju društveno odgovornog ponašanja, humanitarnog djelovanja te drugih djelatnosti koje se obavljaju za opće dobro. Projekt se bavio medijskim praćenjem civilnog sektora na razini Međimurske županije u cilju informiranja gra-

đana o radu civilnih udruga, ali i popularizaciji civilnog sektora i građanskog aktivizma.

Udruga OIP također djeluje regionalno, na području Splitsko-dalmatinske županije, a usmjerena je prema istraživanju, ali i prevenciji te suzbijanju trgovine ljudima. Ovim projektom informirala se i educirala najrizičnija skupina kad je posrijedi trgovina ljudima – srednjoškolci, te njihovi nastavnici, o problemu trgovanja ljudima kroz radionice i predavanja.

Projekt građanske i demokratske inicijative je, kao i prethodne dvije, regionalna udruga koja djeluje u Osječko – baranjskoj i Vukovarsko - srijemskoj županiji. Predani su razvoju demokracije i civilnog društva kroz edukacije i radionice te poticanju inicijative u zajednici. Projekt je promovirao vrijednosti nenasilne komunikacije među mladima te poticanje mladih na aktivno sudjelovanje u projektu kroz vođenje samostalnih radionica s vršnjacima.

Sva tri projekta ocijenjena su kao potrebni svojoj zajednici, prije svega zbog područja kojima se bave, a koja obuhvaćaju edukacije koje promoviraju mir i nenasilje te važnost građanskog aktivizma i civilnog društva.

12. PRILOG 1.: PRIKAZ ANALIZIRANIH NATJEČAJA

1. Grad Zagreb, Gradski ured za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje

Godina	2007.
Naziv natječaja	Natječaj za predlaganje programa i projekata socijalnog značenja (socijalnog i humanitarnog značenja i prevencija neprihvatljivog ponašanja djece i mladeži) za 2007.
Opći ciljevi natječaja	<ol style="list-style-type: none"> 1. Olakšavanje položaja mladih obitelji s djecom različitim mjerama obiteljske politike; 2. Pružanje potpore mladima koji su, iz različitih razloga, napustili srednju školu ili je nisu ni upisali; 3. Edukacija mladih o društvenoj odgovornosti u odnosu na pojave socijalne isključivosti, diskriminacije i stereotipa; 4. Potpora mladim osobama s invaliditetom; 5. Razvijanje različitih edukativnih programa za samozaštitu i obranu od krađa, razbojstava, tjelesnog i spolnog zlostavljanja 6. Razvijanje programa za aktivno poticanje i pomoć mladim Romima u završavanju osnovne i srednje škole te provođenje programa za osposobljavanje za rad, dokvalifikaciju i prekvalifikaciju.
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	10.333.438,10 kn
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	/
Postoje li prioriteti natječaja	Da

Ako da, koji	Prednost u ostvarivanju financijske potpore imaju programi ili projekti: <ol style="list-style-type: none"> 1. Koji trajno, sustavno i pozitivno utječu na korisnika; 2. Koji podnositelji programa ili projekta provode u suradnji sa srodnim udrugama i drugim pravnim i fizičkim osobama; 3. Koje tijela državne ili gradske uprave ne obavljaju u okviru redovitog poslovanja.
Kriteriji za procjenu projekata	/
Ukupan broj prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	Ne
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	Da
Ako da, koji	/
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Ne

2. Grad Zagreba, Gradski ured za obrazovanje, kulturu i šport

Godina	2007.
Naziv natječaja	Natječaj za predlaganje programa ili projekata udruga mladih ili udruga za mlade Grada Zagreba za 2007. godinu
Opći ciljevi natječaja	/
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	/
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	/
Postoje li prioriteti natječaja	Ne
Ako da, koji	/

Kriteriji za procjenu projekata	<ol style="list-style-type: none"> 1. Da je udruga registrirana za provođenje ponuđenog programa ili projekta; 2. Da je područje djelovanja udruge u gradu Zagrebu, odnosno, da su programom obuhvaćene osobe s prebivalištem ili boravištem u gradu Zagrebu; 3. Da se u programu ili projektu navode cilj i sadržaj, vrijeme i mjesto provedbe, opis aktivnosti, broj očekivanih korisnika, broj voditelja, udio volonterskog rada u izvođenju ponuđenog programa ili projekta, specificiran detaljni troškovnik izvođenja programa ili projekta; 4. Da je program ili projekt osmišljen na način da je moguće kontrolirati i nadzirati provođenje aktivnosti i potrošnju odobrenih financijskih sredstava; 5. Da program ili projekt obuhvaća dobnu skupinu mladih, starosti 15-29 godina; 6. Da je program ili projekt besplatan za korisnike; 7. Da program ili projekt može ponuditi osmišljenu promidžbu s ciljem popularizacije sadržaja ponuđenog programa ili projekta; 8. Ako je mjesto provedbe programa ili projekta odgojno-obrazovna ustanova, potrebno je da program ili projekt verificira ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa ili Agencija za odgoj i obrazovanje.
Ukupan br. prijavljenih projekata	Nepoznato
Financira li se projekt u potpunosti	Ne
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	Ne
Ako da, koji	/
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Da

3. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

Godina	2006.
Naziv natječaja	Pomoć ženama i djeci žrtvama zlostavljanja
Opći ciljevi natječaja	<p>POTPORA DJECI:</p> <p>D-1 projekti psiho-socijalne podrške skrbi za djecu pogođenu ratom i djecu ugroženu posljedicama rata</p> <p>D-2 preventivski i intervencijski projekti zaštite djece od svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja</p> <p>D-3 projekti usmjereni zaštiti reproduktivnog zdravlja i prevenciji HIV/AIDS-a</p> <p>POTPORA MLADIMA:</p> <p>M-1 projekti za mlade usmjereni razvijanju multikulturalnosti, tolerancije, poštivanja različitosti, ljudskih prava i sudjelovanja mladih u društvu</p> <p>M-2 izdavanje mladeških i studentskih informativnih glasila na nacionalnoj razini, usmjerenih na sljedeće teme: mobilnost, zdravi stilovi života, neformalno obrazovanje i volonterstvo</p> <p>M-3 edukacija mladih voditelja i izviđačkih instruktora koji rade s mladima, o modelima razvoja timskog rada, strategijskog planiranja i osposobljavanja za poduzetništvo i samozapošljavanje</p>
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	/
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	70.000 kn
Postoje li prioriteti natječaja	Da
Ako da, koji	<p>POTPORA DJECI:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Projekti koji unapređuju položaj djece iz siromašnih obitelji; 2. Preventivski projekti usmjereni zaštiti djece od svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja;

Ako da, koji	<p>POTPORA DJECI:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Projekti koji unapređuju položaj djece iz siromašnih obitelji; 4. Prevencijski projekti usmjereni zaštiti djece od svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja; 5. Projekti za djecu usmjereni razvijanju multikulturalnosti, tolerancije, nenasilnom rješavanju sukoba i promicanju prava djece; 6. Projekti usmjereni zaštiti djece od opasnosti kojima se izlažu prilikom korištenja računala, Interneta i drugih sredstava komuniciranja na daljinu. <p>POTPORA MLADIMA:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Projekti za mlade usmjereni razvijanju multikulturalnosti, tolerancije, poštivanja različitosti, ljudskih prava i sudjelovanja mladih u društvu; 2. Izdavanje mladeških i studentskih informativnih glasila na nacionalnoj razini, usmjerenih na sljedeće teme: mobilnost, zdravi stilovi života, neformalno obrazovanje i volonterstvo; 3. Edukacija mladih voditelja i izviđačkih instruktora koji rade s mladima, o modelima razvoja timskog rada, strategijskog planiranja i osposobljavanja za poduzetništvo i samozapošljavanje.
Kriteriji za procjenu projekata	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uključuju korisnike u razvoj i praćenje projekata; 2. Neposredno rade s korisnicima; 3. Prijave projekte novih inicijativa u zajednicama s manje mogućnosti (područja od posebne državne skrbi, otoci, ruralne i manje urbane sredine);

Kriteriji za procjenu projekata	<p>4. Razvijaju solidarnost i suradnju s drugim udrugama i ostalim partnerima (državnim upravnim organizacijama i/ili jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave na čijem području se projekt provodi, drugim stručnim institucijama i donatorima);</p> <p>5. Svojim projektom zadovoljavaju više potreba u zajednici;</p> <p>6. U svoj rad uključuju volontere;</p> <p>7. Dokumentiraju sufinanciranje prijavljenog projekta od strane lokalne i/ili područne (regionalne) samouprave prilikom prijave projekta (pismo namjere o sufinanciranju, preporuka, dokaz o dodjeli prostora na korištenje udruzi);</p> <p>8. Prijave projekt koji je usklađen s nacionalnom strategijom/programom u području njena djelovanja;</p> <p>9. Dostavile su uredna narativna i financijska izvješća (sukladno odredbama ugovora o suradnji), ako im je u 2007. godini bila odobrena financijska potpora za provedbu projekata u okviru raspoloživih sredstava državnog proračuna za 2007. godinu na poziciji Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.</p>
Ukupan broj prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	Ne
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	/
Ako da, koji	/
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Da

4. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti

Godina	2007.
Naziv natječaja	Poziv za prijavu projekata udruga u RH za financijsku potporu u okviru raspoloživih sredstava Državnog proračuna za 2007. godinu na poziciji MOBMS-a (mladi)
Opći ciljevi natječaja	<p>POTPORA DJECI:</p> <p>D-1 projekti psiho-socijalne podrške skrbi za djecu pogođenu ratom i djecu ugroženu posljedicama rata</p> <p>D-2 preventivni i intervencijski projekti zaštite djece od svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja</p> <p>D-3 projekti usmjereni zaštitu reproduktivnog zdravlja i prevenciji HIV/ AIDS-a</p> <p>POTPORA MLADIMA:</p> <p>M-1 projekti za mlade usmjereni razvijanju multikulturalnosti, tolerancije, poštivanja različitosti, ljudskih prava i sudjelovanja mladih u društvu</p> <p>M-2 izdavanje mladeških i studentskih informativnih glasila na nacionalnoj razini, usmjerenih na sljedeće teme: mobilnost, zdravi stilovi života, neformalno obrazovanje i volonterstvo</p> <p>M-3 edukacija mladih voditelja i izviđačkih instruktora koji rade s mladima, o modelima razvoja timskog rada, strategijskog planiranja i osposobljavanja za poduzetništvo i samozapošljavanje</p>
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	1.330.000,00 kn
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	70.000,00 kn
Postoje li prioriteti natječaja	Da

Ako da, koji	<p>POTPORA DJECI:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Projekti koji unapređuju položaj djece iz siromašnih obitelji; 2. Prevencijski projekti usmjereni zaštititi djece od svih oblika zlostavljanja i zanemarivanja; 3. Projekti za djecu usmjereni razvijanju multikulturalnosti, tolerancije, nenasilnom rješavanju sukoba i promicanju prava djece ; 4. Projekti usmjereni zaštititi djece od opasnosti kojima se izlažu prilikom korištenja računala, Interneta i drugih sredstava komuniciranja na daljinu. <p>POTPORA MLADIMA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Projekti za mlade usmjereni razvijanju multikulturalnosti, tolerancije, poštivanja različitosti, ljudskih prava i sudjelovanja mladih u društvu; 2. Izdavanje mladeških i studentskih informativnih glasila na nacionalnoj razini, usmjerenih sljedećim temama: mobilnosti, zdravim stilovima života, neformalnom obrazovanju i volonterstvu; 3. Edukacija mladih voditelja i izviđačkih instruktora koji rade s mladima, o modelima razvoja timskog rada, strategijskog planiranja i osposobljavanja za poduzetništvo i samozapošljavanje.
Kriteriji za procjenu projekata	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uključuju korisnike u razvoj i praćenje projekata; 2. Neposredno rade s korisnicima; 3. Prijave projekte novih inicijativa u zajednicama s manje mogućnosti (područja od posebne državne skrbi, otoci, ruralne i manje urbane sredine);

Kriteriji za procjenu projekata	<ol style="list-style-type: none"> 4. Razvijaju solidarnost i suradnju s drugim udrugama i ostalim partnerima (državnim upravnim organizacijama i/ili jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave na čijem području se projekt provodi, drugim stručnim institucijama i donatorima); 5. Svojim projektom zadovoljavaju više potreba u zajednici; 6. U svoj rad uključuju volontere; 7. Dokumentiraju sufinanciranje prijavljenog projekta od strane lokalne i/ili područne (regionalne) samouprave prilikom prijave projekta (pismo namjere o sufinanciranju, preporuka, dokaz o dodjeli prostora na korištenje udruzi); 8. Prijave projekt koji je usklađen s nacionalnom strategijom/programom u području njenog djelovanja; 9. Dostavile su uredna narativna i financijska izvješća (sukladno odredbama ugovora o suradnji), ako im je u 2007. godini bila odobrena financijska potpora za provedbu projekata u okviru raspoloživih sredstava državnog proračuna za 2007. godinu na poziciji Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.
Ukupan broj prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	Ne
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	/
Ako da, koji	/
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Da

5. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

Godina	2007.
Naziv natječaja	Obavijest o pozivu za prijavu udruga za financijsku potporu iz dijela prihoda od igara na sreću i raspoloživih sredstava Državnog proračuna u 2007. godini (za projekte udruga koje se bave socijalnom i humanitarnom djelatnošću)
Opći ciljevi natječaja	/
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	/
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	/
Postoje li prioriteti natječaja	/
Ako da, koji	/
Kriteriji za procjenu projekata	/
Ukupan broj prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	/
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	/
Ako da, koji	/
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Ne

6. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

Godina	2007.
Naziv natječaja	Sredstva iz proračuna, dodijeljena izvan natječaja
Opći ciljevi natječaja	/
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	/
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	/
Postoje li prioriteti natječaja	/
Ako da, koji	/
Kriteriji za procjenu projekata	/
Ukupan broj prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	/
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	/
Ako da, koji	/
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Ne

7. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

Godina	2006. i 2007.
Naziv natječaja	Natječaj za udruge u području izvaninstitucionalnog odgoja i obrazovanja djece i mladih
Opći ciljevi natječaja	<p>a) Skupina P₁ Mir, ljudska prava i demokracija Edukacija djece i mladih o EU Ravnopravnost spolova Interkulturalizam/multikulturalizam Potpora predškolskim projektima/ programima nacionalnih manjina Međunarodne manifestacije za djecu i mlade</p> <p>b) Skupina P₂ Poticanje stvaralaštva djece i mladih, afirmacija u zemlji i inozemstvu Potpore za sudjelovanje na međunarodnim natjecanjima Odgojno-obrazovna potpora za rad s djecom i mladima s posebnim potrebama Rad s darovitom djecom i mladima</p> <p>c) Skupina P₃ Sigurnost, prevencija nasilja Prevencija ovisnosti Osnaživanje partnerstva: – škola – obitelj – škola – lokalna zajednica Profesionalno informiranje i savjetovanje djece i mladih</p> <p>d) Skupina P₄ Osposobljavanje djece i mladih za informacijske i komunikacijske tehnologije Metodologija učenja/poučavanja Poduzetnička kultura i usvajanje novih strukovnih tehnologija Povijesna baština Očuvanje/zaštita okoliša</p>
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	2006. – 9.398.382,36 kn 2007. – 4.609.200,00 kn
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	2006. – 100.000,00 kn 2007. – 100.000,00 kn

Postoje li prioriteti natječaja	Da
Ako da, koji	Područja koja kao korisnike imaju djecu i mlade s posebnim potrebama i darovitu djecu i mlade sufinancirani i od strane lokalne i/ili regionalne (područne) samouprave (prilikom prijave projekta/programa potrebno je priložiti pismo namjere o sufinanciranju, preporuku ako je program/projekt financiran prethodnih godina, dokaz o dodjeli prostora kojim raspolaže jedinica lokalne samouprave na korištenje udruzi i slično).
Kriteriji za procjenu projekata	<ol style="list-style-type: none"> 1. Usklađenost s mjerama u području odgoja i obrazovanja iz nacionalnih strategija/politika/programa; 2. Usmjerenost prema potrebama korisnika odgoja i obrazovanja; 3. Neposredan rad s korisnicima; 4. Uključivanje korisnika u razvoj i praćenje projekta/programa; 5. Prijave novih inicijativa iz sredina s manje mogućnosti za djecu i mlade (područja od posebne državne skrbi, otoci, ruralna područja, brdsko-planinska područja); 6. Razvijanje solidarnosti i suradnja s drugim udrugama i ostalim partnerima (državnim upravnim organizacijama i/ili jedinicama lokalne i područne / regionalne/ samouprave na čijem području se projekt/program provodi, drugim stručnim institucijama i donatorima); 7. Uključivanje volontera u projektne/ programske aktivnosti; 8. Nove ideje i modeli razvoja te načini rješavanja postojećih problema.
Ukupan br. prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	Ne
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	Da

Ako da, koji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uspješnost provedbe sufinanciranih aktivnosti; 2. Pozitivni utjecaj na korisnike projekta/ programa; 3. Suradnja s drugim institucijama i organizacijama; 4. Učinkovito trošenje dodijeljenih financijskih sredstava.
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Da

8. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

Godina	2006.
Naziv natječaja	PP-4 organizacije civilnoga društva za natječaj
Opći ciljevi natječaja	Demokratizacija i razvoj civilnoga društva
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	1.744.366,08 kn
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	80.000,00 kn
Postoje li prioriteti natječaja	/
Ako da, koji	/
Kriteriji za procjenu projekata	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kvaliteta projekta 2. Neposredna ili posredna korist za društvenu zajednicu te doprinos razvoju civilnog društva 3. Organizacijski i ljudski kapaciteti za provedbu projekta 4. Nacionalna/ regionalna pokrivenost 5. Realan odnos troškova i očekivanih rezultata 6. Suradnja s drugim udrugama/ organizacijama/ sektorima 7. Inovativnost i održivost projekta
Ukupan broj prijavljenih projekata	/

Financira li se projekt u potpunosti	Ne
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	Da
Ako da, koji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obuhvatnost; 2. Relevantnost i izvedivost projekta; 3. Ciljevi; 4. Rezultati; 5. Iskustvo; 6. Evaluacija; 7. Održivost; 8. Proračun.
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Da

9. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

Godina	2006. i 2007.
Naziv natječaja	Neprofitni medijski projekti za poticanje demokratizacije i civilnog društva
Opći ciljevi natječaja	/
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	2006. – 1.051.110,00 kn 2007. – /
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	2006. – / 2007. – 150.000,00 kn
Postoje li prioriteti natječaja	/
Ako da, koji	/
Kriteriji za procjenu projekata	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kvaliteta projekta 2. Neposredna ili posredna korist za društvenu zajednicu te doprinos razvoju civilnog društva 3. Organizacijski i ljudski kapaciteti za provedbu projekta 4. Nacionalna/ regionalna pokrivenost

Kriteriji za procjenu projekata	5. Realan odnos troškova i očekivanih rezultata 6. Suradnja s drugim udrugama/ organizacijama/ sektorima 7. Inovativnost i održivost projekta
Ukupan broj prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	Ne
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	Da
Ako da, koji	1. Obuhvatnost; 2. Relevantnost i izvedivost projekta; 3. Ciljevi; 4. Rezultati; 5. Iskustvo; 6. Evaluacija; 7. Održivost; 8. Proračun.
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Da

10. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

Godina	2007.
Naziv natječaja	Partnerske inicijative za razvoj demokracije - suradnja u 2007. godini
Opći ciljevi natječaja	Demokratizacija i razvoj civilnoga društva
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	4.425.465,28 kn
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	80.000,00 kn
Postoje li prioriteti natječaja	/
Ako da, koji	/

Kriteriji za procjenu projekata	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kvaliteta projekta 2. Neposredna ili posredna korist za društvenu zajednicu te doprinos razvoju civilnog društva 3. Organizacijski i ljudski kapaciteti za provedbu projekta 4. Nacionalna/ regionalna pokrivenost 5. Realan odnos troškova i očekivanih rezultata 6. Suradnja s drugim udrugama/ organizacijama/ sektorima 7. Inovativnost i održivost projekta
Ukupan broj prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	Ne
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	Da
Ako da, koji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obuhvatnost 2. Relevantnost i izvedivost projekta 3. Ciljevi 4. Rezultati 5. Iskustvo 6. Evaluacija 7. Održivost 8. Proračun
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Da

11. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

Godina	2007.
Naziv natječaja	Poziv za iskaz interesa za projekte međunarodne suradnje i razvojne pomoći: Suradnjom do razvoja u 2007. godini
Opći ciljevi natječaja	Razvoj društvene zajednice putem razvoja civilnog društva

Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	280.100,00 kn
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	/
Postoje li prioriteti natječaja	/
Ako da, koji	/
Kriteriji za procjenu projekata	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kvaliteta projekta; 2. Neposredna ili posredna korist za društvenu zajednicu te doprinos razvoju civilnog društva; 3. Organizacijski i ljudski kapaciteti za provedbu projekta; 4. Nacionalna/ regionalna pokrivenost; 5. Realan odnos troškova i očekivanih rezultata; 6. Suradnja s drugim udrugama/ organizacijama/ sektorima; 7. Inovativnost i održivost projekta.
Ukupan broj prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	Ne
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	Da
Ako da, koji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obuhvatnost; 2. Relevantnost i izvedivost projekta: 3. Ciljevi; 4. Rezultati; 5. Iskustvo; 6. Evaluacija; 7. Održivost; 8. Proračun.
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Da

12. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva

Godina	2007.
Naziv natječaja	Poziv za iskaz interesa za provođenje istraživanja vezanih uz pozicioniranje i razvoj civilnog društva u Republici Hrvatskoj u 2007. godini
Opći ciljevi natječaja	Izgradnja kapaciteta civilnog društva
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	/
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	/
Postoje li prioriteta natječaja	/
Ako da, koji	/
Kriteriji za procjenu projekata	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kvaliteta projekta; 2. Neposredna ili posredna korist za društvenu zajednicu te doprinos razvoju civilnog društva; 3. Organizacijski i ljudski kapaciteti za provedbu projekta; 4. Nacionalna/ regionalna pokrivenost; 5. Realan odnos troškova i očekivanih rezultata; 6. Suradnja s drugim udrugama/ organizacijama/ sektorima; 7. Inovativnost i održivost projekta.
Ukupan broj prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	Ne
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	Da
Ako da, koji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Obuhvatnost; 2. Relevantnost i izvedivost projekta: 3. Ciljevi; 4. Rezultati; 5. Iskustvo; 6. Evaluacija;

Ako da, koji	7. Održivost; 8. Proračun.
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Da

13. Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske

Godina	2006.
Naziv natječaja	Sredstva iz državnog proračuna, dodijeljena izvan natječaja
Opći ciljevi natječaja	/
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	907.789,82 kn
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	/
Postoje li prioriteti natječaja	/
Ako da, koji	/
Kriteriji za procjenu projekata	/
Ukupan broj prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	/
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	/
Ako da, koji	/
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Ne

14. Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske

Godina	2006.
Naziv natječaja	Natječaj za prijavu projekata udruga u Republici Hrvatskoj za unaprjeđenje standarda direktnog rada s korisnicima - žrtvama svih oblika nasilja
Opći ciljevi natječaja	/
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	915.000,00 kn
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	70.000,00 kn
Postoje li prioriteti natječaja	/
Ako da, koji	<ol style="list-style-type: none">1. Projekti udruga mladih – obrazovanje mladih o društvenoj odgovornosti i solidarnosti u odnosu prema pojavama socijalne isključenosti, diskriminacije i stereotipa;2. Projekti zaštite beskućnika;3. Projekti obrazovanja ciljanih skupina (policijskih službenika, državnih odvjetnika, sudaca, zdravstvenih i socijalnih djelatnika, vojnih osoba, predstavnika civilnog društva, turističkih djelatnika i diplomatsko-konzularnog osoblja, studenata) o trgovanju ljudima;4. Projekti osvješćivanja žena – pripadnica romske nac. manjine o ljudskim pravima;5. Projekti poboljšanja položaja žena s invaliditetom;6. Projekti udruga koji se bave problematikom suzbijanja HIV/AIDS-a – provođenje preventivnih programa i destigmatizacijskih aktivnosti;7. Projekti suzbijanja korupcije;8. Projekti zaštite ljudskih prava tražitelja azila i azilanata;9. Projekti integracije i reintegracije žrtava trgovanja ljudima10. Projekti zaštite žrtava mobinga - suzbijanje uznemiravanja na radnom mjestu

Kriteriji za procjenu projekata	/
Ukupan broj prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	/
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	/
Ako da, koji	/
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Da

15. Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske

Godina	2007.
Naziv natječaja	Promicanje znanja i svijesti o ravnopravnosti spolova, 1. podnaslov: Suzbijanje nasilja nad ženama uključujući obiteljsko nasilje
Opći ciljevi natječaja	Suzbijanje nasilja nad ženama uključujući obiteljsko nasilje
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	600.000,00 kn
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	100.000,00 kn
Postoje li prioriteti natječaja	/
Ako da, koji	/
Kriteriji za procjenu projekata	/
Ukupan br. prijavljenih projekata	41
Financira li se projekt u potpunosti	/
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	/
Ako da, koji	/
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Da

16. Ured za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske

Godina	2007.
Naziv natječaja	Natječaj za prijavu projekata udruga u Republici Hrvatskoj za dodjelu financijske potpore u okviru raspoloživih sredstava Državnoga proračuna za 2007. godinu na poziciji Ureda za ljudska prava Vlade Republike Hrvatske
Opći ciljevi natječaja	/
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	1.450.000,00 kn
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	70.000,00 kn
Postoje li prioriteti natječaja	/
Ako da, koji	<ol style="list-style-type: none"> 1. Projekti udruga mladih – obrazovanje mladih o društvenoj odgovornosti i solidarnosti u odnosu prema pojavama socijalne isključenosti, diskriminacije i stereotipa; 2. Projekti zaštite beskućnika; 3. Projekti obrazovanja ciljanih skupina (policijskih službenika, državnih odvjetnika, sudaca, zdravstvenih i socijalnih djelatnika, vojnih osoba, predstavnika civilnog društva, turističkih djelatnika i diplomatsko-konzularnog osoblja, studenata) o trgovanju ljudima; 4. Projekti osvješćivanja žena – pripadnica romske nacionalne manjine o ljudskim pravima; 5. Projekti poboljšanja položaja žena s invaliditetom; 6. Projekti udruga koji se bave problematikom suzbijanja hiv/aids-a – provođenje preventivnih programa i destigmatizacijskih aktivnosti; 7. Projekti suzbijanja korupcije; 8. Projekti zaštite ljudskih prava tražitelja azila i azilanata;

Ako da, koji	9. Projekti zaštite ljudskih prava tražitelja azila i azilanata; 10. Projekti integracije i reintegracije žrtava trgovanja ljudima; 11. Projekti zaštite žrtava mobbinga – suzbijanje uznemiravanja na radnom mjestu.
Kriteriji za procjenu projekata	/
Ukupan broj prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	/
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	/
Ako da, koji	/
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Da

17. Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske

Godina	2006.
Naziv natječaja	Sredstva van proračuna, dodijeljena izvan natječaja
Opći ciljevi natječaja	/
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	/
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	/
Postoje li prioriteti natječaja	/
Ako da, koji	/
Kriteriji za procjenu projekata	/
Ukupan broj prijavljenih projekata	/
Financira li se projekt u potpunosti	/

Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	/
Ako da, koji	/
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Ne

18. Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske

Godina	2007.
Naziv natječaja	Promicanje znanja i svijesti o ravnopravnosti spolova, 1. podnaslov: Suzbijanje nasilja nad ženama uključujući obiteljsko nasilje
Opći ciljevi natječaja	Suzbijanje nasilja nad ženama uključujući obiteljsko nasilje
Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	600.000,00 kn
Najviši mogući iznos financiranja po projektu	100.000,00 kn
Postoje li prioriteti natječaja	Da
Ako da, koji	/
Kriteriji za procjenu projekata	/
Ukupan broj prijavljenih projekata	41
Financira li se projekt u potpunosti	Ne
Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	Da
Ako da, koji	/
Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	Da

13. PRILOG 2.: PRIMJERI DOBRE PRAKSE

Jedan od projektnih ciljeva odnosi se na izradu studije slučaja primjera dobre prakse u području demokratizacije i izgradnje mira među mladima. Izabrane udruge su predložene kao primjeri dobre prakse na području demokratizacije, osvještavanja i očuvanja ljudskih prava te zagovaranja i izgradnje mira među mladima, a ovdje ih donosimo abecednim redom. Riječ je o sljedećim projektima, odnosno, udrugama:

A) Autonomni centar - ACT, Čakovec, projekt: *Otvoreni mediji – projekt suradnje OCD-a s lokalnim medijima na vidljivosti, praćenju i razvoju civilnog sektora u SZ Hrvatskoj;*

B) Organizacija za integritet i prosperitet, Split, projekt: *Preventivno-edukativni projekt inter-aktivnih radionica u cilju prevencije trgovanja ljudima, odnosno djecom;*

C) Projekt građanske demokratske inicijative, Beli Manastir, projekt: *Glasam za nenasilje.*

A) AUTONOMNI CENTAR – ACT, ČAKOVEC

Cilj udruge:

Udruga je osnovana s ciljem pružanja potpore razvoju civilnog društva, promicanja i uvođenja novih informatičko-komunikacijskih tehnologija, stvaranja nezavisnog slobodnog medijskog prostora, promicanja volontiranja, promicanja i potpore cjeloživotnog učenja, potpore organiziranju i aktivnom djelovanju mladih, poticanja socijalnog partnerstva i međusektorskog dijaloga, razvoja društveno odgovornog ponašanja, humanitarnog djelovanja te drugih djelatnosti koje se obavljaju za opće dobro. Djeluje regionalno (na razini županije).

Projekt:

Otvoreni mediji – projekt suradnje OCD-a s lokalnim medijima na vidljivosti, praćenju i razvoju civilnog sektora u SZ Hrvatskoj (2006.), Međimurska županija

Cilj projekta:

Osigurati kontinuirano i kvalitetno medijsko praćenje civilnog sektora koje će dovesti do veće vidljivosti i razvoja samog sektora, a time i civilnog društva u Međimurskoj županiji.ž

Rezultati:

Povećanje vidljivosti akcija civilnog društva i bolja informiranost o civilnom društvu. Projektom je ostvareno: 14 video priloga; dokumentarni film; 22 radio emisije; 37 rubrika u novinama i 2 broja tematskog časopisa.

Razlog uvrštavanja u primjere dobre prakse:

Medijska prisutnost akcija civilnog društva, kao i samog civilnog društva, najčešće je nedovoljna. Razlog tomu je zanemarivanje od strane državne i lokalne vlasti, kao i nepostojanje sustavnog plana na tom području od strane civilnog društva. Naime, medijska pokrivenost civilnog društva najčešće je rezultat pokrivanja određene akcije, a ne jedinstven i cjelovit plan u ovom slučaju. Ovim projektom je ciljano na područje koje je medijski vrlo podzastupljeno u prikazivanju civilnog društva čime su otvorene perspektive za poboljšanje djelovanja udruge civilnog društva u Međimurskoj županiji.

Prikaz projekta proizašao iz razgovora s provoditeljima projekta:

Otvoreni mediji – projekt suradnje OCD-a s lokalnim medijima na vidljivosti, praćenju i razvoju civilnog sektora u SZ Hrvatskoj proveden je u 2007. godini na području Međimurske županije. 10 suradnika srednje stručne spreme, 3 više stručne i 3 visoke stručne spreme radilo je na projektu.

Aktivnosti projekta obuhvaćale su edukaciju i osposobljavanje nezavisnog medijskog tima, uspostavljanje suradnje s lokalnim medijima, zatim, produkciju medijskog materijala s temama iz sektora civilnog društva i objavljivanje u medijima suradnicima i vlastitim medijima (TV, radio, tisak, Internet) te postavljanje i uređivanje vitrine (*city light*) u centru Čakovca. Planirana ciljana skupina bili su lokalni mediji i

osobe iz sektora civilnog društva ili oni koje zanima sektor – nezavisni novinari, korisnici lokalnih medija u Međimurskoj županiji. Ostvarena ciljna skupina obuhvatila je upravo one koji su i projektom planirani.

Zanimalo nas je kako su voditelji projekta došli do ciljane skupine. Medije s kojima će surađivati, ACT je odabrao prema slušanosti, čitanosti, odnosno, gledanosti. Nezavisne novinare su regrutirali iz sektora civilnog društva, a korisnicima lokalnih medija su pristupili kao nedefiniranoj ciljnoj skupini, pri čemu su je uglavnom činili oni koje bi teme kojima se projekt bavi mogle interesirati te članovi udruga civilnog društva.

Poteškoće s kojima su se susretali pri nalaženju pripadnika ciljane skupine zapravo su vezani za ograničenost medija koje su mogli istraživati tako da su zbog konkurencije smjeli koristiti samo jednu televiziju, jedan radio, tiskani medij itd.

Percepcija voditelja projekta je da su lokalni mediji, medijski tim i korisnici medija bili zadovoljni projektima i to u smislu pokrivenosti sektora o kojem, do tada, novinari nisu bili educirani, zatim, povećane educiranosti o medijima te zadovoljstva što se rad udruga može medijski predstaviti. U tom smislu, opća je procjena da je suradnja sa ciljanom skupinom bila jako dobra i plodonosna. Procjena vezana za mjeru u kojoj je ostvarena potreba korisnika je također dobra. Naime, po riječima voditelja, lokalni mediji su na dobitku jer imaju znanja za praćenje sadržaja civilnog sektora, sudionici projekta su stekli znanja i vještine u novinarskom radu, a korisnicima medija je pružena potpuni-ja informacija o «novom» sektoru društva.

Ostvarila se aktivna komunikacija s korisnicima te se na taj način dolazilo do prijedloga za poboljšanje projekta. Također, održavani su redoviti sastanci s ciljem unaprjeđenja kvalitete rada i medijskog materijala. Osim toga, ovaj projekt odnosno njegovo provođenje je poboljšalo kvalitetu rada udruge utoliko što su se bolje upoznali sa stanjem sektora civilnog društva. Nova saznanja su im pomogla u planiranju aktivnosti drugog programa na kojem rade. Vezano za temu (ne)zadovoljstva razinom financiranja projekta, ACT je po pitanju ovog projekta zadovoljan, uz napomenu da ga je dijelom samofinancirao.

U sekciji načina provedbe projekta, pri ovoj provedbi došlo je do promjena u predviđenom tijeku projekta u vidu manje produkcije sadržaja od planirane zbog nedostatka financijskih sredstava te previsoko postavljenih očekivanih rezultata. Općenito, zadovoljni su samom provedbom projekta, a jedini nedostatak prepoznaju u činjenici što provedba projekta neće biti nastavljena. Evaluirajući projekt, voditelji ga ocjenjuju potpuno provedenim. Također, kao dio evaluacije projekta navedeno je održavanje redovitih sastanaka sa suradnicima na projektu. Doduše, izostala je evaluacija od strane institucije financijera.

Zanimalo nas je i na koji način voditelji projekta procjenjuju primjere dobre prakse izvedene iz svojeg projekta pa je istaknuto da veći utjecaj imaju zanimljive TV reportaže kojima se efikasnije može ukazati na problem informiranja. Pozitivna je bila i procjena ostvarenja ciljeva projekta u smislu utjecaja na zajednicu. Naime, kao rezultat projekta procijenjeno je da lokani mediji puno kvalitetnije prate civilni sektor.

Vezano za procjenu kvalitete suradnje s tijelima državne uprave, izraženo je zadovoljstvo s obzirom da je Grad Čakovec nekim dijelovima provedbe projekta dao potporu. Također, projekt dopunjuje programe nadležnih tijela državne uprave i nacionalnih politika te dobro surađuje s institucijom financiranja (Nacionalna zaklada za civilno društvo). Uključeni su i volonteri čijim brojem i angažmanom su zadovoljni. Praktični rezultati projekta su oformljenost medijskog tima, 14 video dokumentaraca (10-15 minutnih), 1 dokumentarni film (40 min), 22 radio emisije, 37 rubrika o civilnom društvu (250 kartica članaka), 2 broja časopisa Venó, redovito informiranje putem web stranice, 22 nova volontera u ACT-u i partnerskim udrugama koji su se javili tijekom projekta te postavljene reklamne vitrine (*city light*) za informiranje.

Prikaz projekta proizašao iz razgovora s korisnicima projekta:

Anketirane korisnike ovog projekta činili su članica radio-video sekcije, član medijskog tima, voditelj montaže emisije Civilka te voditelj medijskog tima. Jedan korisnik je sudjelovao na projektu kroz dvije godine

dok su ostali bili korisnici ili kroz 2006. ili 2007. godinu. Prema riječima korisnika, aktivnosti pokrivene projektom bile su radijska emisija s tematikom praćenja rada udruga civilnog društva na lokalnom radiju jednom tjedno, video reportaže na lokalnoj televiziji, novinski članci s lokalnom tematikom, sudjelovanje u radionicama socijalno angažiranog tipa, koordinacija video tima i montaža te prilogi o civilnoj sceni u Međimurju emitirani na lokalnoj TV Čakovec. Aktivnosti su također obuhvaćale produciranje novinarskog materijala, radionice novinarstva, izradu podlista i članaka za lokalne novine i internetske portale te izradu časopisa.

Motivi korisnika za priključenje projektu bili su raznoliki. Uglavnom su korisnici isprva pozvani na sudjelovanje te potaknuti viđenim, odlučili su sudjelovati u projektu čija tema ih je i inicijalno zanimala. Potencijal projekta viđen očima korisnika je u općem nedostatku medijskog sadržaja s aktivističkom tematikom vezano za razvoj civilnog društva, mogućnost populariziranja rada udruga, kao i veća prisutnost civilnog društva u medijima te stav da je *potencijal ležao u potpunoj kontroli nad produkcijom sadržaja. U okvirima rada nije postojao nikakav lokalni ekonomsko-politizirani lobi koji bi vršio utjecaj na novinarski rad.*

Korisnici su sudjelovali na različite načine u projektu: rad na novinarskom poslu, koordinacija video tima, kao video montažer, kroz pripremu i realizaciju emisije, vođenje radijskog tima i uređivanje časopisa. Suradnja je ocijenjena uspješnom, korektnom i dobrom. No, spomenute su kritike na račun nedovoljno dobro određenih tehničkih detalja, manjak kontakata sa suradnicima i nedefinirane uloge nekih nositelja projekta što je dovelo do određenih nesuglasica u jednom timu. Također, iznesen je stav da je nemogućnost daljnje provedbe projekta zapravo pravi neuspjeh projekta. Kvaliteta ishoda projekta ocijenjena je različito. S jedne strane opće je slaganje da je civilno društvo tijekom trajanja projekta bilo dobro popraćeno te da je projekt višestruko pomogao jačanju svijesti o značaju aktivnosti koje provode udruge civilnog društva. S druge strane, upućene su kritike vezane za prestanak projektne aktivnosti nakon isteka projekta te one vezane za manjak

članova i određene tehničke nepogodnosti. Projekt je ocijenjen korisnim za lokalnu zajednicu, no primijećeno je da bi duži i intenzivniji rad na projektu donio još veću korist. Osim toga, korisnost se očituje u već spomenutom informiranju i predstavljanju udruga civilnog društva široj javnosti te u senzibilizaciji novinara na civilni segment društva.

Vještine i znanja usvojene tijekom projekta korisnici prepoznaju u upoznavanju s osnovama istraživačkog novinarstva, video-montaže, režije, radom u timu i pripadajućim nenasilnim načinom komuniciranja problema, projektnim menadžmentom i kritičkim razmišljanjem. Hoće li i dalje primjenjivati znanja usvojena kroz projektne aktivnosti, četvero je složno u namjeri da primijene određena stečena znanja i vještine dok jedan korisnik nema tu namjeru. Na pitanje postojanja promjena u radu udruge zbog projekta, uglavnom je odgovor niječan, uz dodatak jednog korisnika koji je rekao kako se zbog projekta uveo timski rad umjesto autoritativnog stila vođenja te da je došlo do promjena u projektnom upravljanju, odnosno, pisanju i vođenju projekata. Na sudjelovanje ili vođenje sličnog projekta većina korisnika bi pristala (odgovor jednog korisnika nedostaje) s obzirom na dobra iskustva, ali i uz uvjet, kako je jedan korisnik odgovorio *uz neke promjene u organizaciji*.

Na pitanje jesu li poteškoće koje su prepoznavali u svojoj okolini uspjeli «riješiti» kroz ovaj projekt, odgovori su bili rezervirani u smislu potrebe dugoročnog rješenja na problem nevidljivosti civilnog društva u medijima, premda su općeg stajališta da je ovaj projekt jednim dijelom uspio u svom cilju. U evaluacijskoj sekciji, upitali smo korisnike procjenjuju li potrebu za istim ili sličnim projektom. Svi korisnici su jednoglasno potvrdili nasušnu potrebu za dugoročnim projektom sličnog tipa, izdašnije financiranim te koji bi obuhvatio veći broj sudionika. Razlozi takve potpore nalaze se u podzastupljenosti civilnog društva u medijima, manjku osviještenosti i interesa javnosti za rad udruga, postojanju potrebe za jačanjem kritičke misli i kritičkih, neovisnih medija.

U zadnjem odjeljku u kojem je predviđen komentar korisnika, izdvojit ćemo jedan: *Ovakav tip projekta je po meni iznimno koristan za sve sudionike, osobito za one koji su uključeni u produkciju jer im*

omogućava stjecanje novih vještina kao i promociju i izgradnju ideja i stavova o društvu i neposrednoj životnoj okolini, kao i o utjecaju na istu.

B) ORGANIZACIJA ZA INTEGRITET I PROSPERITET, SPLIT

Cilj udruge:

OIP Split je počeo s radom 2001. Godine, koncentriran na provedbu istraživanja o trgovanju ljudima kao nove i opasne pojave na području južne Europe. Kroz istraživanje i saznanja uspostavljena je i međunarodna suradnja koja se zasnivala na zajedničkim interesima udruga koje su se odnosile na prevenciju i suzbijanje trgovanja ljudima. U lipnju 2002. godine, kao rezultat bogatog iskustva u nevladinom sektoru, grupa profesionalaca (sociologinje, psihologinje, pravnice i pedagoginje) je registrirala nevladinu udrugu nazvanu OIP/ Organizacija za integritet i prosperitet - Split. OIP provodi aktivnosti s područja Splitsko-dalmatinske županije, koja svojim specifičnim strateškim položajem i Splitom kao tranzitnim centrom i turističkim središtem, uz izuzetno tešku ekonomsku situaciju, pogoduje razvoju od manjih kriminalnih djela do trgovanja ljudima. Djeluje regionalno.

Projekt:

Preventivno-edukativni projekt inter-aktivnih radionica u cilju prevencije trgovanja ljudima, odnosno djecom (2006./2007.); gradovi u Šibensko-kninskoj i Splitskoj županiji

Cilj projekta:

Podizanje svijesti i razvijanje kritičkog mišljenja u srednjoškolaca, kao jedne od rizičnijih skupina pogođene trgovanjem ljudima te nastavnika o tom problemu kroz interaktivne radionice i edukacije na području dvije županije.

Rezultati:

Viša razina upućenosti rizične skupine mladih, srednjoškolaca, u Splitsko-dalmatinskoj i Šibensko-kninskoj županiji.

Razlog uvrštavanja u primjere dobre prakse:

OIP provodi aktivnosti s područja Splitsko-dalmatinske županije, koja svojim specifičnim strateškim položajem i Splitom kao tranzitnim centrom i turističkim središtem, uz izuzetno tešku ekonomsku situaciju, pogoduje razvoju od manjih kriminalnih djela do trgovanja ljudima. Kroz edukacije mladih u srednjim školama nastoje se povećati saznanja o trgovanju ljudima i time suzbiti problem trgovanja ljudima. S obzirom da je projektom obuhvaćeno 779 srednjoškolaca i 77 prosvjetnih radnika šireg područja te da je rad ove udruge kontinuirano posvećen isključivo pitanju trgovanja ljudima, predlažemo ovaj projekt kao primjer dobre prakse.

Prikaz projekta proizašao iz razgovora s provoditeljima projekta:

Projekt *Preventivno-edukativni projekt inter-aktivnih radionica u cilju prevencije trgovanja ljudima, odnosno djecom* udruge Organizacije za integritet i prosperitet proveden je u razdoblju od 2006.-2007. godine sa sedam suradnika na projektu, od kojih je jedan imao srednju stručnu spremu, dvoje više i četvero visoku. Projekt je financiran od strane Vladinog ureda za ljudska prava, a proveden je na teritoriju Splitsko-dalmatinske i Šibensko-kninske županije. Aktivnosti pokrivene projektom bile su: priprema i realizacija interaktivnih radionica na temu trgovanja ljudima, odnosno djecom. Planirane ciljane skupine bile su: učenici završnih razreda srednjih škola, profesori, voditelji aktivnosti u školama. Voditelji projekta su iskazali da su planirane ciljane skupine i ostvarene, i to u broju jednakom planiranom broju korisnika.

Voditelji projekta su došli do korisnika temeljem istraživanja situacije na terenu, kontaktima s korisnicima s pograničnog područja s BiH te uvidom u broj žrtava iz Šibensko-kninske županije i osjetljivost područja Split-Kaštela u smislu rizičnog ponašanja mladih, te su naveli da nisu naišli na poteškoće pri pronalasku ciljanih skupina. Vezano

uz korisnike i njihovo prihvaćanje projekta voditelj je konstatirao da je projekt dobro primljen, tema prihvaćena kao korisna, posebno za mladu populaciju, te da se ostvarila volonterska suradnja u aktivnostima projekta. Voditelji su proveli evaluaciju projekta kojom je ustanovljeno da je 83% sudionika izrazilo zadovoljstvo temom radionica, nitko nije radionicu ocijenio nekorisnom. Iz analize podataka dobivenih evaluacijom uočena je zainteresiranost adolescenata temom trgovanja ljudima. Slijedom toga, voditelji su procijenili da su potrebe korisnika u potpunosti ostvarene jer, naime, smatraju da su tražene informacije prenesene na korisnicima prihvatljiv način te da je ostvarena aktivna komunikacija s korisnicima. Po procjeni voditelja, projekt je donio koristi i radu udruge u smislu poboljšanja na polju edukacije te ostvarene suradnje i izvan županije.

Visina sredstava financiranja izazvala je nezadovoljstvo voditelja projekta jer smatraju da visina dobivenih sredstava ograničava broj organiziranih radionica. Također, navode da je Hrvatska procesom približavanja EU preuzela financiranje većine aktivnosti na temu trgovanja ljudima tako da su se znatno smanjila sredstva međunarodne zajednice, što se značajno osjetilo 2006. g. No, istovremeno je izraženo zadovoljstvo suradnjom s institucijom financiranja.

Iako visinu financijskih sredstava ne smatraju dostatnom, voditelji navode da nije bilo promjena u planiranoj provedbi projekta te da su zadovoljni odazivom mladih, njihovim interesom i ostvarenom suradnjom i podrškom stručnog osoblja.

U sekciji o samoevaluaciji voditelji su naveli da je provedena projektna (određivanje razine do koje su ostvareni ciljevi) i procesna (definirano je li se projekt izveo u skladu s planom aktivnosti) samoevaluacija te da je na djelu stalno praćenje projekta od strane odgovornih osoba, radi dobivanja povratnih informacija o uspješnosti projekta kroz redovite timske sastanke. Zadovoljstvo korisnika dobiveno je dostupnim instrumentima – upitnicima. U slučaju evaluacije od strane institucije financiranja, ona je za ovaj projekt provedena i to na osnovu narativnih i financijskih izvještaja.

Zanimalo nas je i na koji način voditelji projekta procjenjuju primjere dobre prakse izvedene iz svog projekta, a na to pitanje dobiven je sljedeći odgovor: *Na radionicama u Sinju sudjelovale su i učenice nižih razreda koje su pripremile predavanja za svoje kolege koja nisu bila predviđena projektom. Na satu razredne zajednice prenijele su dobivene informacije i dobivene materijale tako da nisu samo maturanti bili upoznati sa spomenutom temom.*

Procjenjujući ostvarenost ciljeva projekta u smislu utjecaja na zajednicu, voditelji smatraju da su ostvareni svi ciljevi – u cilju prevencije i edukacije mladih, prenijeli su korisne informacije na temu trgovanja ljudima. Ukazano je i na rizične situacije koje mogu osobu dovesti u status žrtve. Također, izvršen je utjecaj na osvješćivanje javnosti na spomenutu temu. Vezano uz suradnju s tijelima državne uprave i procjena kvalitete suradnje, voditelji smatraju da je ostvarena dobra suradnja s Vladinim uredom za ljudska prava te s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa, a udruga drži i da inače u svom radu aktivno djeluje kroz dosadašnje programe edukacije o osnovnim ljudskim pravima u cilju prevencije i suzbijanja trgovanja ljudima na prioritetna područja obrazovanja ciljanih skupina te da nadopunjuje nacionalni plan suzbijanja trgovine ljudima. U svoj rad redovito uključuju volontere i to na polju logistike i tehničke potpore.

Govoreći o nastavku projekta, planirane su daljnje suradnje s medijima u manjem obimu. S vremenom su mediji sami počeli kvalitetnije pratiti sektor te su voditelji projekta procijenili da nije bilo potrebe za daljnjim radom s njihove strane. Također, članovi medijskog tima i dalje povremeno izrađuju materijale za medije u vlastitom angažmanu.

Prikaz projekta proizašao iz razgovora s korisnicima projekta:

U uzorku korisnika za ovaj projekt razgovaralo se s pet korisnika od kojih je jedan bio učenik, dva su bila koordinatori projekta te dva nastavnika stručnih predmeta, a projekt je proveden na tri institucije 2007. godine:

- a) Srednja strukovna škola Kralja Zvonimira, Knin – 37 korisnika;
- b) SSŠ Bana Josipa Jelačića, Sinj – 65 korisnika;
- c) SŠ Braća Radić, Kaštel Štafilić – 45 korisnika.

Po iskazima sudionika, aktivnosti pokrivene projektom bile su: edukacija (upoznavanje sa stanjem i potencijalnim opasnostima), radionica (kako se zaštititi), uigravanje u život jedne žrtve trgovanja ljudima, rasprava – razmjena mišljenja te anketa. Korisnici su na sudjelovanje u projektu potaknuti ili razgovorom s pedagoginjom u slučaju učenika ili na direktan poziv udruge u slučaju drugih korisnika. Neposredan poticaj za sudjelovanje korisnici su vezali uz *općeniti interes za društvene prilike, posebno za ove balkanske prostore poznate po svojim nestabilnostima. To trgovanje ljudima čini mogućim pa se nije loše informirati o takvim opasnostima.* Također su naveli sljedeći razlog: *upoznavanje učenika, mahom maloljetnika, sa svim potencijalnim opasnostima koje se ne događaju nekome drugome «daleko» već su prisutne svakodnevno u njihovoj blizini te na taj način upozoravaju da ne upadnu u klopku trgovanja ljudima.* Korisnici su u projektu sudjelovali ili kao sudionik u edukaciji, radionicama, debatama u slučaju učenika ili kao pomoć u organizaciji, pripremi učenika, osiguranju prostora i pitanjima poticanja diskusije u slučaju drugih korisnika.

Po iskazima korisnika suradnja s nositeljima projekta ocijenjena je uspješnom i to preko sljedećih iskaza:
Nositelji projekta su za svaku pohvalu jer su nama učenicima pristupili na poseban i zanimljiv način. Time su zainteresirali i one ljude koji se na početku nisu ozbiljno uključili, pogotovo kad su shvatili da problem trgovanja ljudima ima veze i s njihovim životima.
U svakom slučaju, a s obzirom na stanje u društvu, ovakav vid suradnje i poentiranja mladima na zlo svakodnevnice je odličan, poželjan i uvijek rado prihvatljiv.
Projekt je vrlo uspješan i smatram da bi se trebao održavati redovito tj. svake godine pogotovo za učenike završnih razreda. Suradnja s nositeljima projekta također je bila na izuzetnom nivou.

Također, ocjenjujući kvalitetu ishoda projekta iz perspektive korisnika, naveli su sljedeće izjave:

Projekt je, čini mi se, postigao svoj cilj, uputio je nas maturante u opasnosti koje vrebaju od trgovine ljudima. Koliko je to sve utjecalo na našu okolinu ne znam.

*Mislim da su učenici dobili korisne informacije koje će im otvoriti oči
Mislim da su učenici dobili informacije koje su im pomogle u snalaženju u novim sredinama. U projektu su sudjelovali maturanti i sigurna sam da su svoje iskustvo s predavanja prenijeli i u stvarne situacije u životu.*

Projekt se može ocijeniti najvišom mogućom ocjenom zbog interesantne i korisne teme.

Uz ocjenu korisnosti za korisnike vezali smo i usvajanje novih znanja i vještina, koja se mogu sažeti u tri najeksplikativnije izjave:

Upoznao sam se s drugačijim tipom obrazovanja i prava je šteta što i o drugim stvarima ne učimo na sličan način

Usvojila sam znanja. Činjenica je da je trgovina ljudima svakodnevno prisutna te da su mladi ljudi izloženi, a da sami nisu ni svjesni u kojoj mjeri.

Da, usvojila sam neka nova znanja koja mogu prenijeti svojim učenicima, npr. kako se ponašati na Internetu (facebook-u), na putovanjima u strane zemlje i sl.

No, suprotno ovim tvrdnjama o usvojenim znanjima i vještinama, korisnici su u najvećoj mjeri izrekli stav da u njihovom radu nema promjene, navodeći kao razlog nemogućnost svakodnevne primjene usvojenih znanja i vještina. Upitani namjeravaju li i dalje koristiti prakse usvojene projektom većina je korisnika izrazila spremnost ukoliko se ukaže mogućnost sudjelovanja u sličnom projektu. Na ovo se pitanje nadovezalo pitanje o stavu korisnika o potrebi za budućim provođenjem sličnih projekata gdje su svi korisnici izrazili stav o potrebi za daljnjom provedbom, a navedeno možemo ilustrirati sljedećim tvrdnjama:

Da, radi edukacije i novih generacija jer je mnogo različitih problema među mladima.

Da, projekti edukacije mladih na svim aktualnim temama su toliko jako potrebiti u svim situacijama.

Da, naročito u školama jer je to pravo mjesto (i jedino) gdje đaci mogu dobiti ovakve informacije.

C) PROJEKT GRAĐANSKE DEMOKRATSKE INICIJATIVE, BELI MANASTIR

Cilj udruge:

P.G.D.I je udruga koja kroz programe edukacije i građanskog organiziranja radi na prepoznavanju i poticanju inicijative u zajednici, a sve u cilju razvoja civilnog društva i demokracije. Dosadašnji programi provodili su se na području Osječko-baranjske i Vukovarsko-srijemske županije. Djeluje regionalno.

Projekt:

Glasam za nenasilje (2008.), Beli Manastir

Cilj projekta:

Povećati socijalnu koheziju i potaći pozitivan razvoj poslijeratne lokalne zajednice grada Belog Manastira uz aktivno sudjelovanje mladih unutar zajednice. Poticati mlade na aktivno učešće u edukaciji o nenasilju te promoviranje vrijednosti nenasilne komunikacije te na aktivno samostalno vođenje radionica s vršnjacima. Poticati suradnju između udruge i institucija.

Rezultati:

Petodnevni trening za trenere na temu nenasilne komunikacije, educirano 20 mladih trenera o nenasilju, provedeno oko 20 radionica «Mladi za mlade». Kroz radionice «Mladi za mlade» uključeno oko 200 do 250 mladih. Također, poboljšana suradnja sa srednjim školama iz Belog

Manastira kao i s udrugama s područja grada Belog Manastira i šire. Educirani i osnaženi mladi za vođenje radionica te za preuzimanje inicijativa u lokalnoj zajednici. Povećan interes mladih za volontiranje u NVO-ima te osnaženi za osnivanje Kluba mladih.

Razlog uvrštavanja u primjere dobre prakse:

Ovaj projekt usmjeren je poticanju mladih na aktivno sudjelovanje u edukaciji o nenasilju te samostalno vođenje radionica s vršnjacima o nenasilju, što se izvrsno uklapa u temu PHARE Youth projekta.

Prikaz projekta proizašao iz razgovora s provoditeljima projekta:

Projekt *Glasm za nenasilje* udruge Projekt građanske demokratske inicijative proveden je 2008. godine (početak financiranja je bio u 2007. što je omogućilo uvrštavanje projekta u uzorak), na području Osječko-baranjske županije. U provedbu projekta je bilo uključeno šest provoditelja, po dva sa srednjom, višom i visokom stručnom spremom. Projekt je financiran od dvije institucije: Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva i Osječko-baranjske županije. Aktivnosti pokrivene projektom obuhvaćale su trening za mlade – trodnevne i dvodnevne radionice *Mladi za mlade* te potporne i evaluacijske radionice. Planirane su tri ciljne skupine:

- mladi 17-22 g – 20 osoba kroz trening;
- mladi 17-22 g – 200-250 putem radionica;
- predstavnici udruga.

Ostvarene ciljne skupine obuhvaćale su:

- 17 mladih osoba uključenih kroz trening za vršnjake;
- 295 mladih osoba uključenih kroz radionice *Mladi za mlade*;
- za predstavnike udruga nije naveden broj sudionika.

Provoditelji projekta su okupili korisnike projekta predstavljajući istoga putem medija, u srednjim školama i u udrugama, a ocijenili su da je kod korisnika projekt naišao na dobar odaziv. Voditelji su također izjavili: *Ciljana skupina je izrazila zadovoljstvo, posebno naučenim znanjima kroz trening za trenere te vezano uz samostalno vođenje radionica s mladima. Osnaženi, počeli su inicirati nove aktivnosti vezano*

uz aktivnosti za mlade. Kao uspjeh projekta navode i aktiviranje mladih za javni angažman i ulazak troje mladih u Savjet mladih grada Belog Manastira. Posebice su ponosni na to da je jedna od mladih korisnika postala predsjednicom Savjeta.

Predstavnici udruge su izrazili zadovoljstvo suradnjom s institucijama financiranja te s razinom odobrenih sredstava jer su se ona pokazala dovoljnima za provedbu projekta. Stoga je projekt i proveden u cijelosti, a jedina uvedena promjena u planiranoj izvedbi odnosila se na organiziranje treninga za trenere. Nije bio jedan petodnevni trening nego prema sugestiji trenerice dvodnevni i trodnevni.

Na kraju, samoevaluacija projekta je provedena i to upitnicima, izvještajem, trodnevnom evaluacijom projekta, no evaluacija od strane institucija financiranja nije provedena. Upitani da istaknu zašto smatraju da bi njihov projekt trebao predstavljati primjer dobre prakse, voditelji projekta odgovaraju: *Projekt je primjer suradnje mladih iz različitih udruga i škola, različitih nacionalnosti i vjeroispovijesti ali s ciljem razvoja mirovnog rada na području Baranje.* Također, ocjenjuju da je: *Projekt imao utjecaj na zajednicu u smislu da su detektirani novi mladi ljudi koji su educirani i osnaženi za pokretanje novih inicijativa te su potaknuti na samostalno vođenje radionica s vršnjacima.*

Osim razinom financiranja, predstavnici udruge izrazili su zadovoljstvo i suradnjom s volonterima i tijelima državne uprave, a smatraju i da njihov projekt dopunjuje programe djelovanja za mlade i programe prevencije nasilja. Planiran je i nastavak projekta, u čiju se provedbu namjerava uključiti Grad Beli Manastir, Centar za socijalnu skrb Belog Manastira te Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti.

Prikaz projekta proizašao iz razgovora s korisnicima projekta:

Ovaj je projekt po iskazima korisnika sakupio 17 korisnika koji su bili sudionici u provedbi radionica i seminara, a bilo je riječi o seminarima i radionicama. Razlozi uključenja korisnika u projekt vrlo su raznorodni te ih ovdje navodimo:

Udruga P.G.D.I. je uputila poziv školi za suradnju učenika u projektu te je škola izabrala mene iz razloga što sam bio aktivan i član Vijeća mladih u Osijeku.

P.G.D.I. je uputio poziv baranjskim udrugama, između ostalih i Gradskom kazalištu Beli Manastir, čiji sam član. GKBM me poslao kao svog predstavnika.

Potvrдно sam odgovorio na poziv. Za predavanje sam saznao preko prijatelja i smatrao sam da je to u spektru mojih zanimanja.

Prijavio sam se sam. Razgovarao sam s Mirelom koja me je obavijestila o radionicama. I ja sam razmislio o tome i donio odluku.

Pozvana sam od strane udruge Projekt građanske demokratske inicijative preko udruge Alegria u kojoj volontiram.

Kao razloge svog uključenja, korisnici navode nadogradnju prijašnjeg znanja o nenasilnoj komunikaciji te stjecanje novih znanja i vještina. Većina se korisnika nakon provedbe projekta, u čijem su dijelu bili isključivo korisnici, uključila i u daljnju provedbu u svojstvu trenera. Razloge za ovakav angažman nalaze u odličnoj organizaciji radionica i seminara te izvrsnoj suradnji s nositeljima projekta. Iz ovih su razloga ocjene kvalitete ishoda projekta vrlo visoke, a najbolje ih ocrtava sljedeća izjava: *Vrlo sam zadovoljan onime što sam vidio i naučio. Siguran sam da će mi to u budućnosti pomoći. Ishod projekta se odrazio na mene kao na pojedinca, i smatram da kroz daljnje projekte to trebam prenijeti na druge ljude.* Korisnici također smatraju da je projekt bio koristan jer su osobno stekli znanja i vještine koja će moći i dalje koristiti, poput nenasilnog komuniciranja, vođenja radionica, te posredovanje u rješavanju sukoba. Vezano uz to, korisnici smatraju da će i dalje primjenjivati vještine koje su naučili jer ih mogu primjenjivati u okvirima udruge i u privatnom životu.

Svi su korisnici izjavili da su spremni sudjelovati u nastavku projekta ukoliko se ukaže takva prilika, prvenstveno jer su projekt i njegovi ishodi ispunili njihova očekivanja. Za kraj je ilustrativno navesti izjavu vezanu uz stav o budućoj potrebi za ovakvim projektima: *Potrebna za ovakvim projektom postoji jer svakodnevno svjedočimo nasilju među mladima. Ukoliko to želimo promijeniti, moramo hitno djelovati.*

14. PRILOG 3.: UPITNICI

Upitnik za kvantitativnu analizu projekata

ELEMENTI ZA ANALIZU INSTITUCIJA KOJE DODJELJUJU SREDSTVA

1. Šifra upitnika

2. Naziv institucije koja dodjeljuje sredstva	%
1. Grad Zagreb	10,9
2. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	13,0
3. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi	5,4
4. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	12,0
5. Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva	28,3
6. Osječko-baranjska županija	1,1
7. Ured za ravnopravnost spolova	15,2
8. Vladin ured za ljudska prava RH	15,2
9. Zagrebačka županija	1,1

3. Godina raspisivanja natječaja	%
1. 2006.	46,2
2. 2007.	53,8

4. Naziv natječaja	%
1. Demokratizacija i razvoj civilnog društva	14,9
2. Obavijest o pozivu za prijavu udruga za financijsku potporu iz dijela prihoda od igara na sreću i raspoloživih sredstava Državnog proračuna	21,8
3. Odgoj i obrazovanje mladih	11,5
4. Opći poziv, bez specifičnosti	3,4
5. Promicanje znanja i svijesti o ravnopravnosti spolova	8,0
6. Općenito o ravnopravnosti spolova	1,1

4. Naziv natječaja	%
7. Natječaj koji promiče regionalizaciju	1,1
8. Unaprjeđenje standarda direktnog rada s korisnicima - žrtvama svih oblika nasilja	2,3
9. Zajedno za bolje	4,6
10. Natječaj za udruge mladih ili za mlade	14,9
11. Sredstva dodijeljena bez natječaja	8,0
12. Prevencija neprihvatljivog ponašanja djece	4,6
13. Projekti humanitarnog i socijalnog značenja	5,7
14. Nešto drugo	12,6

5. Opći ciljevi natječaja	%
1. Izgradnja kapaciteta	11,9
2. Sprječavanje nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja	6,0
3. Zaštita okoliša	11,9
4. Obiteljska politika u smislu poboljšanja položaja obitelji	4,5
5. Mladi s invaliditetom	16,4
6. Profesionalno informiranje i savjetovanje djece i mladih	7,5
7. Eduk. prog. s ciljem sprečavanja tjelesnog i spolnog zlostavljanja	10,4
8. Sudjelovanje mladih u društvu	10,4
9. Zaštita reproduktivnog zdravlja i prevencija HIV-a	14,9
10. Poticanje stvaralaštva djece i mladih u zemlji i inozemstvu	13,4
11. Prevencija ovisnosti i neprihvatljivog ponašanja	14,9
12. Projekti s općom usmjerenosti na djecu i mlade	29,9
13. Zaštita ljudskih prava i demokratizacija	52,2
14. Zaštita prava djece	14,9
15. Projekti usmjereni na kulturu	11,9
16. Razvoj poduzetničke kulture te informacijske i komunikacijske tehnologije	13,4
17. Ravnopravnost spolova	17,9
18. Socijalna skrb i humanitarne akcije	4,5
19. Razvoj zajednice	19,4
20. Edukacija	32,8
21. Nešto drugo	10,4

6. Ukupna sredstva koja se dijele natječajem	%
1. Do 500.000	41,7
2. 500.000-1.000.000	19,4
3. 1.000.000-5.000.000	28,0
4. 5.000.000-10.000.000	9,8
5. Više od 10.000.000	1,1

7. Najviši mogući iznos financiranja po projektu	%
1. Do 100.000 kn	94,5
2. 150.000-350.000 kn	4,4
3. Milijun kn i više	1,1

8. Postoje li prioriteti natječaja	%	
	Ne	Da
	18,6	81,4

9. Ako da, koji	%
1. Projekti financirani od strane lokalne samouprave	47,6
2. Izgradnja multikulturalnosti	4,8
3. Mir i nenasilje	4,8
4. Novi pristupi rješavanju problema	9,5
5. Povećanje političke participacije žena	2,4
6. Projekti usklađeni s nacionalnom strategijom	21,4
7. Projekti koje tijela državne ili lokalne uprave nemaju pod svojom djelatnošću	7,1
8. Suzbijanje korupcije	9,5
9. Zaštita žrtava mobbinga	7,1
10. Ravnopravnost spolova	2,4
11. Direktan rad s korisnicima	19,0
12. Uključenost volontera u provedbu projekta	23,8
13. Djeca	21,4
14. Mladi	26,2
15. Obrazovanje o demokraciji	16,7

9. Ako da, koji	%
16. Zaštita ljudskih prava	35,7
17. Trgovanje ljudima	9,5
18. Socijalna skrb	16,7
19. Zaštita zdravlja	19,0
20. Razvoj civilnog društva	38,1
21. Nešto drugo	23,8

10. Kriteriji za procjenu projekata	%
1. Inovativnost	60,5
2. Nacionalna/regionalna pokrivenost	60,5
3. Korist za društvenu zajednicu i razvoj civilnog društva	60,5
4. Organizacijski i ljudski kapaciteti za provedbu projekta	60,5
5. Područja od posebne državne skrbi	28,9
6. U kojoj mjeri je moguće kontrolirati provođenje projekta i trošenje finansijskih sredstava	7,9
7. Mladi kao korisnici projekta	7,9
8. Projekt je besplatan za korisnike	7,9
9. Realan odnos troškova i očekivanih rezultata	60,5
10. Uključenost volontera u provedbu projekta	31,6
11. Usklađenost s mjerama odgoja i obrazovanja iz nacionalnih strategija	40,5
12. Održivost i kvaliteta projekta	60,5
13. Međusobna suradnja udruga	89,5
14. Nešto drugo	5,3

11. Ukupan broj prijavljenih projekata	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
---	---

12. Financira li se projekt u potpunosti	%	
	Ne	Da
	91,1	8,9

13. Postoji li sustav dugoročnog praćenja projekata	%	
	Ne	Da
	29,8	70,2

14. Ako da, koji	%
1. Ciljevi projekta	11,8
2. Evaluacija projekta	11,8
3. Iskustvo voditelja i izvoditelja projekta	11,8
4. Izvedivost projekta	11,8
5. Obuhvatnost projekta	11,8
6. Pozitivan utjecaj na korisnike projekta	5,9
7. Suradnja s drugim institucijama i organizacijama	5,9
8. Održivost proračuna	2,9
9. Relevantnost projekta	11,8
10. Nešto drugo	14,7

15. Jesu li javno dostupne informacije o financiranim projektima	%	
	Ne	Da
	27,7	72,3

ELEMENTI ZA ANALIZU UDRUGA KOJE PROVODE PROJEKT/PROGRAM

Osnovni podaci o udruzi	Ovi se podaci neće navoditi u prilogu, osim sjedišta udruge
16. Naziv udruge	
17. Sjedište i adresa udruge (u prilogu se navodi samo sjedište)	%
1. Grad Zagreb	58,9
2. Sjeverna Hrvatska	4,4
3. Središnja Hrvatska	11,3
4. Istra i Primorje	2,2
5. Istočna Hrvatska	21,0
6. Dalmacija	2,2
18. Telefon i faks	

Osnovni podaci o udruzi	Ovi se podaci neće navoditi u prilogu, osim godine osnutka udruge
19. E-mail	
20. Broj mobitela	
21. Web stranica	
22. Godina osnutka udruge	%
1. 1991.-1995.	25,0
2. 1996.-2000.	45,3
3. 2001.-2005.	23,7
4. Nakon 2005.	6,0

23. Svrha i područje djelovanja udruge	%
1. Edukacijsko-rehabilitacijski programi	5,4
2. Ekonomsko osnaživanje žena	7,5
3. Istraživanje	6,5
4. Izdavaštvo	5,4
5. Nestranačko nadgledanje izbornog procesa	2,2
6. Zaštita okoliša	4,3
7. Organizacija tribina, radionica i predavanja	3,2
8. Prava seksualnih manjina	3,2
9. Približavanje Hrvatske EU	2,2
10. Regionalna suradnja	3,2
11. Think tank organizacija	1,1
12. Sprječavanje trgovine ljudima	3,2
13. Uvođenje novih informacijsko-komunikacijskih tehnologija	2,2
14. Zaštita studentskih prava	2,2
15. Psihosocijalna pomoć	16,1
16. Humanitarno djelovanje	4,3
17. Socijalna skrb i psihosocijalna pomoć	10,8
18. Udruga mladih i za mlade	4,3
19. Zaštita i promocija slobode medija	3,2
20. Javno zagovaranje	5,4
21. Poticanje suradnje među udrugama	10,8

23. Svrha i područje djelovanja udruge	%
22. Promocija vrijednosti obrazovanja	17,2
23. Osnaživanje i zaštita prava žena	31,2
24. Razvoj civilnog društva	46,2
25. Razvoj politika prema mladima	11,8
26. Promocija transparentnosti javne uprave	2,2
27. Zaštita ljudskih prava	33,3
28. Nešto drugo	38,7

24. Naziv tijela državne uprave u čiji djelokrug, obzirom na ciljeve osnivanja, potpada djelatnost udruge	%
1. Grad Zagreb, gradski ured za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje	5,3
2. Gradski ured za opće poslove (Zagreb)	22,7
3. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti	69,3
4. Ministarstvo pravosuđa	8,0
5. Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija	10,7
6. Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi	26,7
7. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa	30,7
8. Osječko – baranjska županija	1,3
9. Ured državne uprave u Međ. županiji, Služba za opću upravu, RH	2,7
10. Ured za ljudska prava RH	40,0
11. Ured za ravnopravnost spolova	30,7
12. Služba za opću upravu Osječko-baranjske županije	5,3
13. Nešto drugo	10,7

25. Ukupan broj članova udruge	%
Građana	
1. 0	4,1
2. 1-20	20,4
3. 20-40	40,8
4. 40-60	10,2
5. Više od 60	24,5

25. Ukupan broj članova udruge	%
Pravnih osoba	
1. 0	61,0
2. Do 10	11,1
3. Do 30	16,8
4. 50 i više	11,1

26. Broj stalno zaposlenih u udruzi	%
1. 0	8,6
2. 1-5	51,7
3. 5-10	31,0
4. Više od 10	8,6

27. Broj članova upravnog tijela	%
1. 3	10,7
2. 5	64,3
3. 7	10,7
4. 8	3,6
5. 9	10,7

28. Je li udruga samostalna	%	
	Ne	Da
	1,1	98,9

ELEMENTI ZA ANALIZU UDRUGA KOJE PROVODE PROJEKT/PROGRAM

29. Djelatnost udruge	
1. Savjetodavne aktivnosti	90,3
2. Nadgledanje/monitoring	71,0
3. Umrežavanje	94,6
4. Organiziranje volontiranja/volonterske akcije	77,4
5. Širenje informacija	96,8
6. Izdavaštvo	84,9

29. Djelatnost udruge	
7. Istraživanje	84,9
8. Edukacija	100,0
9. Konferencije i tribine	96,8

30. Publikacije koje udruga izdaje	%
1. Brošure	55,9
2. Časopisi	27,9
3. Članci	1,5
4. Godišnji izvještaji	13,2
5. Knjige	39,7
6. Press clipping	1,5
7. Priručnici	66,2
8. Zabilješke o radio i TV emisijama	1,5
9. Studije i analize	11,8
10. Kalendar, letci i plakati	51,5
11. Nešto drugo	19,1

31. Članstvo u krovnim organizacijama/ mrežnim organizacijama	%	
	Ne	Da
	15,9	84,1

32. Povezanost s drugim organizacijama/ institucijama	%	
	Ne	Da
	1,1	98,9

33. Partnerstvo u projektima (postojećim ili budućim) na	%	
	Ne	Da
1. Lokalnoj razini	4,9	95,1
2. Državnoj razini	14,6	85,4
3. Međunarodnoj razini	25,3	74,7

34. Članstvo u međunarodnoj organizaciji	%	
	Ne	Da
	34,5	65,5

35. Naziv međunarodne organizacije	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
---	--

36. Postotak izvora financiranja u cjelokupnom budžetu udruge	
1. Članarine	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
2. Potpore domaćih fondacija	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
3. Međunarodne potpore	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
4. Honorari za različite usluge	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
5. Ostalo	Broj odgovora nije dovoljan za analizu

37. Podaci o prostoru u kojem udruga djeluje	%	
	Ne	Da
1. Vlastiti prostor	Broj odgovora nije dovoljan za analizu	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
2. Iznajmljeni prostor	Broj odgovora nije dovoljan za analizu	Broj odgovora nije dovoljan za analizu

ELEMENTI ZA ANALIZU UDRUGA KOJE PROVODE PROJEKT/ PROGRAM – PROJEKT iz 2006. ili 2007. NA KOJI SE ODNOSI OVAJ UPITNIK	%
--	---

38. Naziv programa/projekta	Ovi podaci se neće navoditi u prilogu
------------------------------------	---------------------------------------

39. Datum početka provedbe	%
1. 1991.-2004.	6,6
2. 2005.	3,3
3. 2006.	39,6
4. 2007.	45,1
5. 2008.	5,5

40. Završetak programa/projekta	%
1. 2006.	17,0
2. 2007.	54,0
3. 2008.	16,0
4. 2009.	1,0
5. Kontinuirano se provodi	12,0

41. Mjesto održavanja	%
1. Sjeverna Hrvatska	42,5
2. Središnja Hrvatska	11,5
3. Istra i Primorje	5,7
4. Istočna Hrvatska	27,6
5. Dalmacija	6,9
6. Hrvatska	23,0
7. Inozemstvo	1,1

42. Područje provedbe	%
1. Sjeverna Hrvatska	39,5
2. Središnja Hrvatska	15,1
3. Istra i Primorje	7,0

42. Područje provedbe	%
4. Istočna Hrvatska	26,7
5. Dalmacija	7,0
6. Hrvatska	27,9

43. Uključivanje volontera u projektne aktivnosti	%	
	Ne	Da
	20,0	80,0

44. Ciljevi programa/projekta	%
1. Stručna savjetovanja	4,6
2. Kreativno učenje	4,6
3. Zaštita ljudskih i građanskih prava	18,5
4. Razvoj demokracije i izgradnja civilnog društva	15,4
5. Političko i ekonomsko osnaživanje žena	15,4
6. Osnaživanje mladih i udruga mladih	20,0
7. Prevencija nasilja i podrška žrtvama nasilja	38,5
8. Izgradnja multikulturalnosti	10,8

45. Broj individualnih korisnika projekta	%
1. 1-50	16,0
2. 51-100	22,0
3. 101-500	24,0
4. 501-1.000	8,0
5. 1.001-5.000	16,0
6. 5.001-100.000	6,0
7. Više od 100.000	8,0

46. Institucionalnih korisnika projekta	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
--	--

47. Profil korisnika	%
1. Članovi nevladinih udruga	10,4
2. Djeca predškolskog uzrasta	7,8
3. Građani	15,6
4. Lokalna samouprava	6,5
5. Mladi	16,9
6. Roditelji	6,5
7. Studenti	13,0
8. Učenici osnovnih škola	14,3
9. Učenici srednjih škola	24,7
10. Žene	22,1
11. Žrtve nasilja	6,5
12. Nastavnici	10,4
13. Ostali	11,7

48. Metode i vrste aktivnosti kojima će se projekt provesti	%
1. Analiza politika i dokumenata	4,4
2. Analiza sadržaja medija	3,3
3. Dijeljenje letaka i brošura	7,8
4. Grupe podrške	10,0
5. Interaktivne edukacijske metode	13,3
6. Javne kampanje/zagovaranje	7,8
7. Konferencije za novinare	3,3
8. Sajam udruga/programa	3,3
9. Sastanci s partnerima	3,3
10. Telefonsko individualno savjetovanje	4,4
11. Volonterske akcije	2,2
12. Medijska promocija	18,9
13. Istraživanje i objava studije	13,3
14. Direktan rad s korisnicima	15,6
15. Emitiranje video materijala	5,6
16. Radionice	47,8
17. Seminari, okrugli stolovi i predavanja	45,6

48. Metode i vrste aktivnosti kojima će se projekt provesti	%
18. Edukacija	26,7
19. Nešto drugo	4,4

49. Način provedbe projekta	%
1. Participativnim učenjem	9,5
2. Radionicama	17,6
3. U partnerstvu s drugim institucijama	5,4
4. Uz sudjelovanje stručnjaka, bez drugih korisnika	2,7
5. Volontiranjem	52,7
6. Interaktivno	6,8
7. Medijskom kampanjom	6,8
8. Radom suradnika i trenera	50,0
9. Tribinama, seminarima i predavanjima	14,9
10. Osmišljavanje materijala za grupni rad	4,1
11. Istraživanjem	9,5
12. Nešto drugo	10,8

50. Suradnja s drugim organizacijama na projektu	%	
	Ne	Da
	18,0	82,0

51. Dopunjuje li projekt programe nadležnih tijela državne uprave, nacionalnih politikâ i programa u Republici Hrvatskoj	%	
	Ne	Da
	2,2	97,8

52. Nacionalna/regionalna pokrivenost projekta	%
1. Nacionalna	70,8
2. Regionalna	29,2

53. Predviđeni rezultati projekta	%
1. Porast međusektorske suradnje	5,1
2. Povećana uključenost mladih	5,1

53. Predviđeni rezultati projekta	%
3. Osnaživanje žena kroz edukaciju	7,7
4. Razumijevanje mladih s poremećajima	2,6
5. Osposobljavanje za medijaciju	7,7
6. Povećanje vidljivosti i kapaciteta civilnog društva	17,9
7. Promocija ideje multikulturalizma	12,8
8. Pružanje psihološke i pravne pomoći	7,7
9. Informiranje javnosti o projektu	12,8
10. Neformalna edukacija mladih	30,8
11. Osviještenost građana o njihovim pravima	7,7
12. Osviještenost o pravima žena	12,8

54. Kako će se mjeriti ostvarenje projektnih ciljeva	%
1. Praćenje promjena putem održavanja mreže kontakata s korisnicima	55,9
2. Procjenom utjecaja studije/izvještaja/vodiča	5,9
3. Sastancima s partnerima i provoditeljima aktivnosti	11,8
4. Uspjehom u promjeni kurikuluma	5,9
5. Evaluacijom od strane korisnika	23,5
6. Praćenjem statistika i evidencija	41,2
7. Nešto drugo	17,6

55. Je li evaluacija bila unutarnja	%	
	Ne	Da
	55,9	44,1

56. Je li evaluacija bila vanjska (nezavisni evaluatori)	%	
	Ne	Da
	94,6	5,4

57. Koriste li se rezultati evaluacije za unapređenje/ poboljšanje projekta	%	
	Ne	Da
	54,8	45,2

58. Planirani nastavak projekta	%	
	Ne	Da
	51,6	48,4

59. Procjena rezultata projekta	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
--	--

60. Način promocije rezultata projekta	%
1. Evaluacija nije provedena	20,0
2. Javne kampanje	5,0
3. U institucijama	80,0
4. Tiskanim materijalima, brošurama i publikacijama	27,5
5. U medijima	70,0
6. Putem tribina i konferencija	12,5

ELEMENTI ZA ANALIZU UDRUGA KOJE PROVODE PROJEKT/ PROGRAM – PROJEKT iz 2006. ili 2007. NA KOJI SE ODNOSI OVAJ UPITNIK	%
---	----------

61. Ukupan iznos potreban za provedbu projekta	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
---	--

62. Planirani prihodi	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
------------------------------	--

63. U kojem postotku je udruga samostalno financirala projekt	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
--	--

64. Podaci o iznosima dobivenim od institucija financiranja	
a) Podaci o prvom financijeru	
1. Postotak potrebnog iznosa koji se tražio od određenog tijela	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
2. Iznos dobiven od određenog tijela	Broj odgovora nije dovoljan za analizu

64. Podaci o iznosima dobivenim od institucija financiranja	
b) Podaci o drugom financijeru	
1. Postotak potrebnog iznosa koji se tražio od određenog tijela	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
2. Iznos dobiven od određenog tijela	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
c) Podaci o trećem financijeru	
1. Postotak potrebnog iznosa koji se tražio od određenog tijela	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
2. Iznos dobiven od određenog tijela	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
d) Podaci o četvrtom financijeru	
1. Postotak potrebnog iznosa koji se tražio od određenog tijela	Broj odgovora nije dovoljan za analizu
2. Iznos dobiven od određenog tijela	Broj odgovora nije dovoljan za analizu

Upitnik za kvalitativnu analizu provoditelja projekata³

I) Osnovni podaci o projektu i udruzi

1.1. Naziv udruge koja provodi projekt

1.2. Sjedište udruge

1.3. Kvalifikacijska struktura suradnika na projektu:

1. SS
2. VSS i više
3. Od toga, studenata

1.4. Naziv projekta

1.5. Godina provođenja projekta

1.6. Vrijeme trajanja projekta

1.7. Institucija/e financiranja projekta

1.8. Teritorijalna jedinica/e u kojoj je projekt proveden

1.9. Aktivnosti pokrivene projektom

³U upitniku nisu dani odgovori ispitanika jer je pretežno bila riječ o kvalitativnim sadržajima te su isti potanko opisani u poglavljima koja se odnose na kvalitativnu analizu.

II) Ciljana skupina

2.1. Planirana ciljana skupina/e

2.2. Ostvarena ciljana skupina/e

2.3. Ostvaren broj korisnika

1. Jednak

2. Manji (za koliko u postocima _____%)

3. Veći (za koliko u postocima _____%)

2.4. Na koji ste način došli do ciljane skupine?

2.5. Koje su bile poteškoće u nalaženju pripadniku ciljane skupine?

2.6. Na kakvu je recepciju projekt naišao kod ciljane skupine?

2.6.1. Je li potaknuo djelovanje ili suradnju s ciljanom skupinom i u čemu se ta suradnja odražavala?

2.6.2. Je li ciljana skupina izrazila zadovoljstvo ili nezadovoljstvo projektom i to kojima elementima?

2.7. Molimo Vas da naznačite Vašu procjenu u kojoj su mjeri ostvarene potrebe korisnika (stečena znanja i vještine, povećana uključenost u društvo, povećana zaštita i sl.)

2.8. Je li ostvarena aktivna komunikacija s korisnicima, jesu li dobiveni prijedlozi za poboljšanje projekta od strane korisnika?

2.9. Na koji je način provođenje projekta poboljšalo kvalitetu rada udruge?

III) Financiranje projekta

3.1. (Ne)zadovoljstvo razinom financiranja projekta od strane institucije financiranja

3.2. (Ne) zadovoljstvo razinom financiranja iz drugih izvora

IV) Način provedbe projekta

4.1. Promjene u predviđenom tijeku projekta

4.2. Razlozi promjena u predviđenom tijeku projekta

4.3. Razlozi (ne)zadovoljstva provedbom projekta

V) Evaluacija projekta

5.1. Je li projekt u potpunosti proveden?

1. Ne
2. Da

5.2. Ako projekt nije u potpunosti proveden, koji su razlozi?

5.3. Je li provedena samoevaluacija projekta?

1. Ne
2. Da

5.4. Na koji je način provedena samoevaluacija projekta?

5.5. Je provedena evaluacija projekta od strane institucije financiranja?

1. Ne
2. Da

5.6. Na koji je način provedena evaluacija projekta od strane institucije financiranja?

5.7. Primjeri dobre prakse izvedeni iz projekta

5.8. Molimo Vas da procijenite ostvarenost ciljeva projekta u smislu utjecaja na zajednicu

5.9. Opis suradnje s tijelima državne uprave i procjena kvalitete suradnje

5.10. Na koji način projekt dopunjuje programe nadležnih tijela državne uprave, nacionalnih politikâ i programa u Republici Hrvatskoj?

5.11. Opis suradnje s institucijom financiranja i procjena kvalitete suradnje

5.12. Uključivanje volontera u projektne aktivnosti (DA/NE) i objašnjenje:

5.13.1. Je li ostvarilo očekivanja u broju volontera i njihovoj angažiranosti?

5.13.2. Ako nije ostvarilo očekivanja, Vaše mišljenje zašto nije?

5.14. Praktični rezultati provedbe projekta

5.15. Je li planiran nastavak projekta i s kojim institucijama se planira suradnja:

5.15.1.a Financijski

1. Ne

2. Da

5.15.2.b Ako da, kako?

5.15.2.a U samoj provedbi projekta

1. Ne
2. Da

5.15.2.b Ako da, kako?

Komentar predstavnika udruge

Upitnik za kvalitativnu analizu korisnika projekata⁴

I) Osnovni podaci o korisnicima i projektu

- 1.1. Opis/kategorija korisnika
- 1.2. Ako je korisnik organizacija/udruga, naziv organizacije/udruga
- 1.3. Broj korisnika
- 1.4. Godina sudjelovanja u projektu
- 1.5. Naziv projekta u kojem ste sudjelovali
- 1.6. Teritorijalna jedinica/e u kojoj je projekt proveden
- 1.7. Aktivnosti pokrivene projektom

II) Način sudjelovanja u projektu

- 2.1. Kako je došlo do sudjelovanja na projektu?
- 2.2. U čemu ste vidjeli potencijal projekta koji Vas je naveo na sudjelovanje?
- 2.3. Na koji ste način sudjelovali u provedbi?

⁴U upitniku nisu dani odgovori ispitanika jer je pretežno bila riječ o kvalitativnim sadržajima te su isti potanko opisani u poglavljima koja se odnose na kvalitativnu analizu.

III) Evaluacija projekta u odnosu na ostvareno

- 3.1. Kako ocjenjujete uspješnost suradnje s nositeljima projekta?
- 3.2. Molimo Vas da ocijenite kvalitetu ishoda projekta iz perspektive korisnika
- 3.3. Molimo Vas da ocijenite korisnost projekta iz perspektive korisnika
- 3.4. Jeste li usvojili neka nova znanja/vještine ili prakse predviđene projektom, ako da, koje?

IV) Buduće perspektive projekta sa stajališta korisnika

- 4.1. Hoćete li nastaviti primjenjivati nove prakse koje ste usvojili tijekom projekta?
- 4.2. Postoje li promjene u dosadašnjoj organizaciji rada zbog projekta?
- 4.3. Biste li, nakon ovog iskustva, pristali biti nositeljem ili suradnikom na sličnom projektu?
- 4.4. Da li ste svoj «problem» dugoročno riješili novim saznanjima iz ovog projekta?

V) Evaluacija projekta u odnosu na budućnost

- 5.1. Procjenjujete li potrebu za novim, sličnim projektom i zašto

Komentar korisnika

15. LITERATURA

1. *A Constitution for Europe. Presentation to citizens* (2004): http://europa.eu.int/constitution/index_en.htm
2. Baranović, B.; Ilišin, V. (2004): Mladi i ljudska prava u Hrvatskoj. *Sociologija sela* 42(3-4): 339-363.
3. Berlin, I. (1978): *Concepts and Categories: Philosophical Essays*. London: Hogarth.
4. Bežovan, G.; Siniša, Z. (2007) Postaje li civilno društvo u Hrvatskoj čimbenikom društvenih promjena? *Revija za socijalnu politiku* 14(1): 1-27.
5. *Brief History of the Concept of a Culture of Peace*. 2000 International Year for the Culture of Peace: www3.unesco.org/iycp/kits/uk_concept.pdf
6. Bush, K.D., Saltarelli, D. (2000) *The Two Faces of Education in Ethnic Conflict. Towards a Peacebuilding Education for Children*. Florence, Italy: UNICEF.
7. Caratan, B. (1998) Nacionalni fenomen i akomodacija interesa: pretpostavke postkomunističke tranzicije (II. dio). *Politička misao* 35(3): 212-234.
8. Call, C.T, Cousens, E.M. (2008) Ending Wars and Building Peace: International Responses to War-Torn Societies. *International Studies Perspectives*. 9:1-21.
9. Chantrill, P., Spence, R. (2002) Developing Curricular and Appropriate Learning Strategies for Community Development and Peace Studies. *Peace and Change*. 27(1): 106-117.
10. Culture of Peace. UNESCO: http://www3.unesco.org/iycp/uk/uk_sommaire.htm
11. Dürr, K., Spajić-Vrkaš, V. Martins, I.F. (2002) Učenje za demokratsko građanstvo u Europi. Zagreb: Centar za istraživanje, izobrazbu i dokumentaciju u obrazovanju za ljudska prava i demokratsko građanstvo, Filozofski fakultet, Sveučilište u Zagrebu.
12. Flego, G. (2007) Uključenost, suradnja i uloga kulture. *Politička misao* 44 (4): 155 – 160.

13. German Federal Ministry for Economic Cooperation and Development (2006) *Sector Project Innovative Tools for Private Sector Development. Elements of PSD/SED Programmes*
<http://www.bdsknowledge.org/dyn/bds/docs/556/GTZ%20Conflict%20Prevention%20Peace%20in%20PDS%20SED%202006.pdf>
14. *IDRC Annual report 2007-2008* (2008) http://www.idrc.ca/en/ev-129531-201-1-DO_TOPIC.html
15. Ilišin, V. (2002): Mladi i politika, u: Ilišin, V. i Radin, F. (ur.), 2002, 155-203. Ilišin, V.; Radin, F. – ur. (2002) *Mladi uoči trećeg milenija*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, Državni zavod za zaštitu obitelji, materinstva i mladeži.
16. International Day of Peace. UNESCO: http://www3.unesco.org/iycp/uk/uk_sum_cp.htm
17. Jurišić, K. (1999) Globalizacija i ljudska prava. *Politička misao* 36(1): 70-82.
18. Kalanj, R. (1996) Moć i nemoć ljudskih prava. *Socijalna ekologija* (5)1: 47-63.
19. Katunarić, V. (2007) Oblici mira u multietničkim sredinama. *Migracijske i etničke teme* 23(4): 391 – 408.
20. Kunac, S. (2008) Civilno djelovanje – utjecaj na donošenje javnih politika, u: Zenerović, Šloser, I. (ur), 2008., 71-74. Zenerović, Šloser, ur.(2008) *Bilješke o društvenoj promjeni*. Zagreb: Centar za mirovne studije.
21. Maiese, M. (2003) *What it Means to Build a Lasting Peace*. <http://www.beyondintractability.org/essay/peacebuilding/>
22. *Making Peacebuilding Work: Reforming UN Peacekeeping Operations. Post-Conflict Reconstruction Project*, CSIS (2005) http://www.csis.org/media/csis/pubs/050606_mpbw.pdf
23. Meštrović, M.; Štulhofer, A. – ur. (1998): *Sociokulturni kapital i tranzicija u Hrvatskoj*. Zagreb: Hrvatsko sociološko društvo.
24. Neethling, T. (2007) Pursuing sustainable peace through post-conflict peacebuilding: The case of Sierra Leone. *African Security Review*. 16(3): 81-95.

25. *Opća deklaracija o ljudskim pravima*. <http://www.ffzg.hr/hre-edc/Deklaracijalj.pdf>
26. Paffenholz, T., Spurk, C. (2006) *Civil Society, Civic Engagement, and Peacebuilding. Social Development Papers: Conflict Prevention and Reconstruction* (36). Washington: World bank
27. Potočnik, D. (2005) Ljudska prava kao ulaznica u demokratsku Europu, u: Ilišin, V. (ur) *Mladi Hrvatske i europska integracija*. Zagreb: Institut za društvena istraživanja, 141-172.
28. Pribičević Gelb, D. (2008) Ljudska prava mogu biti i važno sredstvo društvene transformacije, u: Zenerović, Šloser, I. (ur), 2008., 52-53. Zenerović, Šloser, ur.(2008) *Bilješke o društvenoj promjeni*. Zagreb: Centar za mirovne studije.
29. Putnam, R. D.; Leonardi, R.; Nanetti, R. Y. (1993) *Making democracy work: Civic traditions in modern Italy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
30. Renna, T. (1980): Peace Education: An Historical Overview. *Peace and Change*. 6 (1-2): 61-65
31. Schirsch, L. (2008) *Strategic Peacebuilding: State of the Field. Peace Prints: South Asian Journal of Peacebuilding*, 1(1):1-17.
32. Sending, J. (2004) *The political dynamics of the security-development nexus*. Paper delivered at the Standing Group for International Relations of the European Consortium for Political Research, The Hague, 9–11 September.
33. Shapiro, I. (2006) *Extending the Framework of Inquiry: Theories of Change in Conflict Interventions*. Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.
34. Smith, D.J.(2007) A Map of Peace and Conflict Studies in U.S.: Undergraduate Colleges and Universities. *Conflict Resolution Quarterly*. 25(1): 145-151.
35. Šimunović, D. (2004) *Kratki vodič kroz CEDAW – Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena i njezinu primjenu u Republici Hrvatskoj*. Zagreb: Ured za ravnopravnost spolova RH.

36. Škrabalo, M. (2008) *International Funding for Civil Society Development in Croatia: Overview of Main Sources 2004-07*. Zagreb: Vlada Republike Hrvatske: Ured za udruge.
37. Škrabalo, M.; Miošić-Lisjak N.; Papa, J. (2006) *Mobilizacija i razvoj zajednice*. Zagreb: MAP savjetovanja d.o.o.
38. Spajić-Vrkaš, V. (1999) Globalizacija i izobrazba: apokaliptička raja ili rajski apokaliptička. *Društvena istraživanja* 42 (4): 579-600.
39. Tschirgi, N. (2003) *Peacebuilding as the link between security and development: is the window of opportunity closing?* New York: International Peace Academy.
40. United Nations Development Programme (2008) *Report of the Administrative Agent of the Peacebuilding Fund for the Period 1 January to 31 December 2007*
[http://www.unpbf.org/documents/PBF_Annual_Progress_Report_2007_Part_I_II_\(Final_16_June_2008\).pdf](http://www.unpbf.org/documents/PBF_Annual_Progress_Report_2007_Part_I_II_(Final_16_June_2008).pdf)
41. *United Nations Millennium Development Goals by the Year 2015*. United Nations Development Programme (2000): <http://www.undp.org/mdg/abcs.html>
42. United Nations Cyberschoolbus : Peace Education. www.un.org/cyberschoolbus/peace/frame.htm
43. *United Nations Peacebuilding Commission: Benefits and Challenges*: Background Paper prepared by the International Peace Academy for the Regional Seminars organized by the Friedrich-Ebert-Stiftung (2006) New York: Ebert Stiftung, http://www.peacewomen.org/un/women_reform/PBC/FES_background_paper_PBC.pdf
44. *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines* (2008), http://pbpu.unlb.org/PBPS/Library/Capstone_Doc_trine_ENG.pdf

45. UN University and the Ministry of Foreign Affairs of Japan (2006) *Peacebuilding – the Asian Perspective*. Report of a conference on «People Building Peace – Human Resource Development in Asia for Peacebuilding» held at the UN University in Tokyo 28 - 29 August 2006. http://www.unu.edu/pg/files/Peacebuilding_policy_brief.pdf
46. *Univerzalna deklaracija o ljudskim pravima*:
<http://www.kulturbunt.com/Deklaracija%20o%20ljudskim%20pravima/Univerzalna%20deklaracija%20o%20ljudskim%20pravima.htm>
47. Vidačak, I. (2006) *Nacionalna strategija stvaranja poticajnog okruženja za razvoj civilnog društva od 2006. do 2011. godine i operativni plan provedbe*. Zagreb: Vlada RH, Ured za udruge.
48. Whaley, J., D.; Piazza-Georgi, B. (1997) *The Link Between Peacekeeping and Peacebuilding*. Conflict Management, *Peacekeeping and Peacebuilding No 10*
<http://www.iss.co.za/pubs/Monographs/No10/Whaley.html>

Mladi i izgradnja mira autorica Anje Gvozdanović i Dunje Potočnik tematizira jedan od vrlo važnih segmenata političkog obrazovanja, a taj je mirovno obrazovanje. Izgradnja mira je jedna od vrlo važnih dimenzija razvoja demokratske političke kulture, koja je, pak, pretpostavka konsolidacije demokracije. Recentna politička povijest Hrvatske nameće mirovno obrazovanje kao bitan i neizostavan element formalnog i neformalnog obrazovanja u našoj državi. Knjiga predstavlja vrlo koristan izvor informacija o stanju neformalnog obrazovanja u Hrvatskoj i biti će koristan vodič za sve zainteresirane za ovo područje.

dr.sc. Berto Šalaj

Djelo *Mladi i izgradnja mira* obrađuje važnu temu ne samo za Hrvatsku, već i za cijeli svijet koji se nalazi na zalasku Međunarodnog desetljeća za kulturu mira i nenasilja za djecu svijeta (2001-2010). Radi se o društveno korisnom djelu s obzirom na prošlost Hrvatske te rast nasilja među mladima zadnjih godina. Time se neće obogatiti samo znanstvena zajednica, već i ukupno društvo koje je u nesuglasju s vlastitom prošlošću, nesigurnom sadašnjošću i nejasnom vizijom za budućnost. Mladi koji će biti nosioci društva, tu zauzimaju posebnu ulogu i mjesto. Pristup je pregledan i kreće od teorijskih pregleda i koncepata na predstavljanje samog empirijskog istraživanja pri čemu čitamo originalni doprinos temi mira i mladih u Hrvatskoj, posebno u kontekstu dugoročnog cilja, a to je uvođenje programa izgradnje mira i očuvanja ljudskih prava u službeni kurikulum te u *Nacionalni program za mlade* u Hrvatskoj.

dr.sc. Dražen Šimleša

ISBN 978-953-99374-8-3

ISBN 978-953-6218-42-4